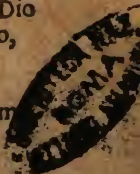
DE DOCTRINA MORIENDI OPVSculum,

neceſſaria ad bene moriẽdum præparamenta declarans, & quomodo in eius agone varijs antiqui hoſtis inſultibus ſit reſiſtendum, edocens.

D. Iudoco Clichtoueo authore.

¶ Acceſſere orationes aliquot D. Dionyſij, homini iamiam morituro, ſanè quàm neceſſariæ.

Item Precationes in Paſsionem Ieſu Chriſti.

Memorare nouisſima tua, & in æternum nõ peccabis. Eccli. 7.

ANTVERPIAE
in ædibus Ioannis Steelſij
M. D. XXXVI.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOmino Ioãni Comiti & Domino de Gallinario monte, tum antiqua generis nobilitate, tum virutum claritate præfulgenti: Iudocus Clichtoueus professorũ Theologię minimus felicitatem exoptat.

Mirabere forsitan clarissime Princeps, vbi primum huius libelli titulum fronti inscriptum lectitaueris: cur animo tuo rei tristis, lugubris, & horridę imaginem primo occursu ingerã, obijciãque pallidę mortis speciẽ, quã mens humana refugit suapte natura & exhorret. quandoquidem ad amicos & læta conscribi solent, & exhilarantia legentes. muneraq́; mitti nõ funesta, nõ luctuosa, sed quę gaudium & iucunditatem afferant accipientibus.

Quæ autem poteſt in vita eſſe iucunditas (vt apud Ciceronem in primo Tuſculanarum Quæſtionum libro diſſerit Atticus) cum dies & noctes cogitandum ſit, iam iamq́ eſſe moriendum? Videtur ſanè id triſte ſpectaculum in limine obiectum (diceret quiſpiam) ſiniſtrū quoddā omen prętendere. Cur (etiam inquies) ſi ad cõmunem omniū vtilitatem ſcribere quicquam tibi collibuit: nõ potius de viuendi doctrina diſſeruiſti? quæ toti vitæ humanæ apprime vtilis eſt & accommoda: nec nõ ad extremum diem feliciter claudendum perquàm neceſſaria. In ea certe latisſimus tibi patuiſſet ad ſcribendū campus, ſpatioſoque tractu diffuſus fuiſſet item illa & lectu gratior, & recordatione iucundior, & genio noſtro cõgruentior. Recte quidem hęc obieceris, ſed nunc paucis ſatisfactionem noſtram accipe: Probè viuendi diſciplinam permulti copioſe, gnauiter

uiter & splendidè suis scriptis elucidarunt: post quos non opus fuit rem tantopere pertractatam nouis documentis illustrare. Quid enim euangelicis eloquijs, apostolicisque epistolis sacratius, quæ bene beatéque vitam hic agendi formam optimam & regulam tradunt? Quid item libris officiorum sacri antistitis Ambrosij & Augustini de disciplina christiana sanctius, qui nostram etiam vitam sapienter instituunt? Quid denique Ethicis Aristotelicis, officijsq́; Ciceronianis luculentius, quæ nostros mores ad prudentiæ amussim lineamq́; componunt? Moriendi vero doctrinam, oppido q̃ pauci (quos norim) digestis certo quodam ordine pręceptis tradiderunt: cum tamen haud minus ferè quàm viuendi disciplina, mortalibus sit vtilis pariter & necessaria, quòd parum admodum conferat, candidè inculpatéque vitam præsentem traduxisse?

nisi & transitus ex hoc mũdo beatus habeatur & felix. Quid enim iuuat nauem per æquoreos fluctus tempestatésque sonoras diutius deduxisse incolumem: si in ipso stationis ingressu, in ipso portus limine ac introitu scopulis illidatur, faciátque naufragium? Quid item prodest militem strenuum in ipso belli conflictu duris sudasse sub armis, & animose cuneos hostiles fudisse. si antequam receptui canatur, & in ipso certaminis exitu procumbat humi prostratus ab hoste? Quid denique cõducit alicui, anhelo cursu contendisse ad metam: si antequam attingatur, defessus fatiscat, & in extremo conatu deficiat? Tota sanè vita nostra, cursus est continuus in stadio, in quo ita decurrendum nobis est, ita sudandum ac elaborandum: vt optatam denique metam contingamus, & comprehendamus brauium. Verum angustus est admodum

dum callis ille, salebrosus & anfra-
ctuosus: quo ex huius vitæ curricu-
lo transferamur ad alterius vitæ sor-
tem. Obsident illum hostiliter, ac
obseruant aduersarij nostri, vt in eo
ancipiti periculo nos opprimant ac
pessundent. Tunc tęla exacuunt, ar-
ma expediunt, spicula contorquent,
& acrius instant, vt ex insidijs nos
morti propinquos adoriantur, & in
angustis illis faucibus expugnent.
Proinde comparanda nobis tempe-
stiuè sunt munimenta, accersendaq;
pręsidia: quibus in tam duro & extre
mo cum hostibus conflictu defenda
mur, & totius vitæ nostræ militiam
feliciter conficiamus. Et hæc quidem
pręsenti opusculo suppeditare, appa-
rareq; pro viribus cõtendimus. Qđ
serenissimo tuo nomini nuncupatū
volui splendidissime Comes: vt eo
argumento syncerum mei in te ani-
mi affectum aperte proderem. quē
in me exuscitauit & inclyta tuę nobi

lissimæ domus generositas, & eximia virtutum tuarum doctrinęq; claritudo. Enimuero si paternam tuam propaginem spectare lubet, occurrēt hinc pater Guilielmus, hinc auus illi cognominis, clarissimi de Gallinario monte Comites non minus pietate religioneq; in Deum, q̃ generis nobilitate spectabiles. Quã sanè pater tuus, veterum monasteriorũ sui comitatus à regulari disciplina prolapsorũ, in debitam morum rectitudinē instauratione, & nouorũ à fundamentis erectione, haud obscurè declarat. Auus autem ter equestris ordinis dignitate insignitus, & à Friderico tertio Romanorum Imperatore amplissimis honoribus cumulatus, frequenti profectione ad sanctos beatorum apostolorũ Petri & Pauli cineres Romæ conditos, & ad inuisendum Hierosolymis dominicũ sepulchrũ, plane demonstrauit. Quid Margaritam insuper auiam tuam paternam

ternam referam, Braunſcheingenſis & Lunenburgenſis terræ ducatu ac principatu inſignem, virtuteq́; non minus præſtantem? Quippe quæ in florenti adhuc & integra ætate orbata marito, in viduali caſtitate reliquã tranſegit vitam, vt Anna filia Phanuel non diſcedens à templo, orationibusq́; & eleemoſynis quotidie inſiſtens. Eius autem mater, cum illuſtris ducis Cliuenſis fuerit filia, teipſum reddit Chriſtianisſimo Francorum regi Ludouico duodecimo, ſuperioribus annis ſumma cum laude regni eiuſdem florentisſimi diademate potito, ex eademq́; ſtirpe prognato, propinqua ſanè cõſanguinitate cõiunctũ. Sin vero ad maternã originem tuam deflectere placet obtutum: in primis occurrit illuſtrisſima dña Anaſtaſia mater tua, ex Marchionibus Brandenburgenſibus natalium ſuorum ſplendorem ſortita, omnique virtute conſpicua. Occur- Lucę. 2.

rit & auus tuus maternus Albertus, Marchio Brandenburgēsis, Princeps elector sacri Romani Imperij: vir non minus prudentia & virtute, q̄ claro stemmate spectatissimus. Occurrit demum & auia tua materna, nobilissima Domina Anna: Saxoniæ principatu atque ducatu iure hęreditario potita. quippe cuius pater & Dux Saxoniæ dum vita maneret fuit, & princeps elector Imperij. Hęc etiam viduata marito, in cœlibatu quod reliquum fuit vitę exegit: manum suam aperiens inopi, cum forti muliere, quam describit Salomon,
Prou. 31 & palmas suas extendens ad pauperem. Sed quid genus & proauos tuos recēsemus generose Princeps? aut quid titulos maiorum tuorum longo stemmate deducimus? Nempe, vt ostendamus tuam præstantissimam dignitatem à probitate auita nequaquam degenerasse: quin potius maiorem illis fulgorem illustriusque

usque decus adiecisse : cum hanc tan-
tam tui generis nobilitatem studue-
ris decore virtutum, ac literarum or-
namento reddere splēdidiorem . Si- Luc.10
quidem sedulam Marthæ circa fre-
quens rerum secularium ministeriū
solicitudinem missam faciens : te to-
tum ad placidum & tranquillum
Marię otium contulisti: sedens secus
pedes Domini, & asiduo labore dul
cia doctrinæ fluenta hauriens, vsque
adeo indefesse, vt rarus sit admodum
qui in publico auditorio ad canoni-
cas, pontificiasq; sanctiones ediscen-
das sit frequentior, & in studio do-
mestico ac priuato ad euoluendos li
bros diligentior . Testis illius locu-
pletissimus est vir probitate, & erudi
tione apprimè insignis, Quilianus
Vesthausenus, pręceptor tuus cubicu
larius . Qui iam multos annos tuæ
rectæ institutioni intentissimus : ne-
que oleum (vt aiunt) neque operam
perdidit. vt ex agri fertilitate copio-
sisque

ſta'q; meſſe, diligentiam agricolæ poſſis agnoſcere, & ex larga vindemia, ipſius vinitoris induſtriam ac operã. Perge igitur qua cœpiſti via, ſereniſſime princeps, & in anteriora ſemper alacri nixu contende. Virtutem tibi potius quàm opes, comparare labora. Nam (vt Salluſtius author eſt) diuitiarum & formæ gloria, fluxa, atq; fragilis eſt, virtus, clara æterna'q; habetur. Enitere ad optima, incumbe in pręclara (quod vtique facis) bonarum literarum ſtudia, ex quibus tandem fructum ſuauisſimum, optimum & laudatisſimum carpas. Et cum ſecundum Naſonis ſententiam laudata virtus creſcat: hac panegyrica laudatiora'q; oratione adhibitum tibi calcar eſſe perſuade, admotos'q; ſtimulos, quibus (etſi vltro ſemper cucurreris ad honeſta) ĩciteris acrius ad curſum, promouearis'q; alacrius ad amorẽ virtutis ac doctrinæ. quo ardenter inflammatus, demũ proue-

haris

haris ad vtriusque culmen, sublimeq́ꝫ fastigium. Interea oblatum hoc chartaceum munusculum nō asperneris oro, & eius authorem, clientulorum tuorum albo ascribi, non grauatè feras. Vale vnicum Germaniæ decus & inclytum columen. Ex Parisijs, Anno salutis humanę, Millesimo quingentesimo vigesimo.

DE DOCTRINA MORIENDI OPVSculum, per Iudocum Clichtoueum Neoportuensem, Doctorem Theologum, elucubratum, ad nobilissimū Principem & Dominum Ioannem Comitem ac Dominum de Gallinario monte, & generis claritudine & virtutis splendore prestantissimū.

¶ Mortis descriptio atq; partitio, cum partium eius ad inuicem collatione, & mutua habitudine.

CAPVT I.

Ortem describunt Authores esse vitæ extinctionem. perinde atq; obtenebrationē, luminis in perspicuo sublationem & priuationē. Est enim vita vt lumen: mors vero vt tenebrarum inductio.

Vitam

Vitam autem dicunt congruam esse operum viuendi functionem: quę tā diu integra cōsistit, quādiu viuēs munia suę naturę accommoda, officiaq́ exercet. At quemadmodum homo ex duplici coalescit substantia, corpore & anima: ita duplex assignatur eidem vita, & duplex etiam mors: corporis inquam & animæ. Vita corporis, est vegetatio carnis, & operum naturalium in corpore humano perfunctio. Et hęc, omnibus hominibus vitales spirantibus auras, est communis. Vita vero animæ, est ipsius per fidem dilectioni Dei cōiunctam spiritualis vegetatio. Quod enim prę stat anima corpori, idem fides charitate formata, & rutilus virtutum fulgor, animę rationali. Quare hæc nō omnium est promiscuè, sed eorum dūtaxat, qui firmo sancti amoris nexu Deo copulātur, à quo viuificā in anima virtutem accipiūt: haud secus ac corpus ab anima, vegetandi & spirandi

1.Corin.6. randi facultatem. De quibus dicit apostolus, Qui adhæret Dño, vnus spiritus est. Ex opposito, mors corporis, est animæ à corpore secessio, atque dissolutio. Et hæc vitam adimit mortalem, eamque claudit. Mors autẽ animæ est ipsius à deo per peccatum disseparatio. Est enim Deus vitę fons
Psal.35. indeficiens, & apud ipsum (vt ait propheta) fons est vitæ. imò idem, vita est æterna & primaria, à qua omnibus vitæ participatio cõmunicatur. Cum igitur anima, peccati labe contaminatur, & idcirco à Deo diuellitur, horrendam incurrit mortẽ. sicut & membrum à corpore reuulsum, protinus emoritur, & cõputrescit. Et hanc mortem admodum noxiã, in-
Psal.72. sinuat propheta in Psalmo, simul & eius caussam, dicens: Quia ecce qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te. De eadem quoque morte dicit Prophe-
Ezech.18. ta, Anima quæ peccauerit, ipsa morietur

rietur. Et liber Sapientiæ: Os quod mentitur, occidit animam. Et rursum: Homo quidem per malitiā occidit animā suam. Sanè hoc duplex mortis genus innuit Augustinus cū ait: Mors, quam timent homines, separatio est animę à corpore. Mors verò, quam non timent, separatio est animę à Deo. At vitam ipsam animæ pariter & eius mortem, iam diffinitione explicatam, paucis aperit Moses, ad populum Israeliticum ita verba faciens: Considera (inquit) quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrario mortem & malum, vt diligas dominum Deum tuum, & ambules in viis eius: & custodias mandata illius & ceremonias atque iudicia, & viuas. Ecce vno verbo ostendit Moses, in quo vita animæ, morsque consistat in bonitate & obseruatione mandatorum Dei, contestans animæ vitam versari, è diuerso mor

Sapien.1.
Sapien.16.
Deu.30.

tem eius, in malitia & præceptorum Dei prçuaricatione. Cui astipulatur Ecclesiasticus his verbis: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata & prçcepta sua, si volueris mandata conseruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam seruare. Apposuit tibi aquam & ignem: & ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum. quod placuerit ei, dabitur illi.

Eccl. 15

¶ Cçterum hçc quatuor iam assignata membra, combinationes inter se ex mutua collatione, & cõnexiones aliquot constituunt. Nempe in eodem nõnunquam est reperire vitam corporis itidem & animæ. vt in eo qui mortalem hic degit vitam, Dei que cultor est & virtutis amator. Ita & eidem conuenit interdum mors corporis necnon & animæ, vt ei qui diem claudit extremum, vitiorum sor

dibus,

dibus inquinatus. Et ille quidem ad signandam duplicis vitæ rationem, in scriptura, vita viuere dicitur. hic verò ad geminum mortis indicandum vulnus, morte mori plerunque in sacris literis refertur, vt apud Ezechielem: Vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, ait Dominus Deus. Et Dominus ad Adam dicit: In quacunque die comederis ex ligno scientię boni & mali, morte morieris. Idipsum perhibet beatus Ambrosius in libro de paradiso capite nono, dicens: Puto secundum scripturas, quia vita viuere, admirabilem illam quandā vitam, beatámque significet, & hunc viuendi vsum spirandique munus, cū beatæ vitæ gratia coniunctum, & quadam participatione permixtum demonstrare videatur. hoc est enim vita viuere: virtute viuere, & beatæ vitæ actus habere in istius corporis vita. Contrà autem morte mori quid

Eze. 8.

Geñ. 2

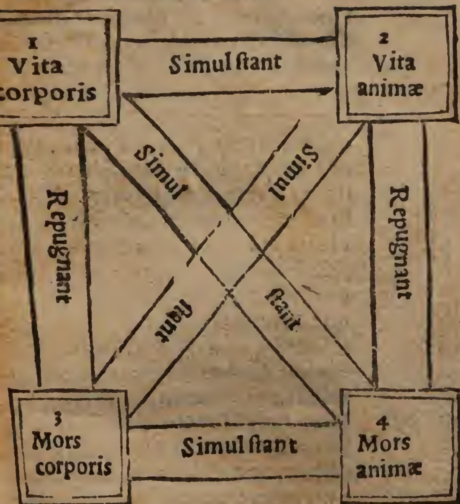
est aliud, nisi cum morte corporis de=formitatem significare morientis : cuius & caro communi viuendi munere defraudetur, & anima vitę æternæ vsum habere non possit. Hæc Ambrosius. At verò vita corporis & mors eiusdem in eodem neutiquã simul inueniri possunt, neque etiam vita animæ & mors animæ. Primũ siquidem pugnat cum secundo, & tertium cum quarto, ea sanè discre=pantia & dissidio, vt nunquã eidem conuenire possint eodem tempore. quemadmodum nequaquam simul idem aër lumine oppletur & tene=bris inhorrescit, neque eadem aqua feruorem caloris & algorem simul admittit vnquam. Vita demum cor=poris cum morte animæ coniuncta plerũque reperitur. vt in ĳs qui spi=randi exercent vsum, peccatorum ta=be labefactati. Ita & mors corporis cum animę vita interdum conspirat & coincidit in eodem homine. vt cũ

quis

quis iustitiæ cultor & virtute ornatus rebus humanis eripitur, & decedit ab hac luce. Porrò has duas postremas connexiones facer Ambrosius in loco paulò antè citato his verbis significat: Est etiam, qui vita moritur: vt qui viuit corpore, sed actu moritur suo. Quales illi sunt, de quibus ait Propheta: Descendunt in infernum viuentes. Et illa, de qua Apostolus dicit, quoniam viuẽs mortua est. Quartum superest, ꝙ sunt qui etiam morte viuunt. vt Martyres sancti. qui vtique moriuntur, vt viuant. Moritur caro, sed viuit gratia mortuorum. Ergo absit à nobis, vt participes mortis viuamus, sed contrà, participes vitæ moriamur. Sanctus enim nec vitæ huius se vult esse participem, qui ait: Cupio dissolui, & esse cũ CHRISTO. multo enim melius. Et alius: Heu me, ꝙ incolatus meus prolongatus est. dolens vtique, cum consortia vitæ speret

Psal. 34.
1. Timo. 5.
Philip. 1.
Psal. 119.

ret æternæ, istius vitæ fragilitate se contineri. Hæc ille. ¶Itaque vt paucis antè dicta perstringamus, hæc quatuor combinationũ collinimenta ex beati Ambrosij verbis iam citatis desumpta, in hominibus est inuenire: vita viuere, morte mori, morte viuere, vita mori. Duo verò reliqua, quæ extremorum omnino inter se oppositorum connexione constituerentur membra, vtpote viuere & mori simul secundum corpus, viuere itidem & mori pariter secundũ animam: haudquaquam coalescere compingique possunt, propter eorũ quæ nectuntur pugnantiam & contrarietatem. Sed & hæc omnia sequens descriptio oculari inspectione protinus indicat.

Perſpicuum eſt vtique ex hac qua-tuor terminorum hic deſignatorum comparatione mutua, ſex conſurge-

re combinatiões. Quarum quatuor quæ à sinistro in dextrum directè, aut ex transuerso & secundum diametrum dicuntur, affirmatiuæ sunt: duę verò reliquæ, quę à superiore loco in inferiorem sibi subiectum sumuntur, negatiuæ. Siquidem simul stant, & eidem vnà competere possunt, datorum extremorum primũ cũ secundo, & tertium cum quarto: primum etiam cũ quarto, & secundũ cũ tertio. At pugnant inter se oĩnóque dissident: primum cũ tertio, & secundum cum quarto. ¶ Verùm, omissis duobus primis extremis, ꝙ minus nostro conducant instituto, reliqua duo cõferamus adinuicem: illorumq; discrimen & discerniculum disquiramus. Cõueniunt quidem inter se mors corporis, & animę interitus: ꝙ vtraque vitam sibi oppositã perimit, enecat, & corrumpit.
1 Differũt autem, ꝙ mors corporis substantiam ipsius interimit, vertitq;
in pu

putredinem & puluerem. Animæ
erò mors nequaquã destruit ipsius
aturam, sed bonam tantũ habitudi-
em. Relinquit enim incolumem
us substantiam, quod sit immortalis
perpetua. natiuum autem deco-
em eius & gratã speciem tollit, red-
ens eam informem, elanguidam,
vitali suo vigore destitutam.

Rursum, mors corporis naturalis
t, & lege quadã ineluctabili, naturæ
dicta. quare & nolentibus & inui-
s etiam accidit. Animæ verò mors,
ontanea: & volũtarie à nobis asci-
itur, sponte nostra peccato manus
ictas dantibus. quemadmodum in
bro Sapientię testatur Salomon his Sapien. 1.
erbis: Iustitia perpetua est & ĩmor-
alis, iniustitia autem, mortis acquisi-
io. Impij autem, manibus & verbis
ccersierunt illam, & æstimantes illã
micam, defluxerunt, & sponsiones
osuerunt ad illam. quoniam morte
igni sunt, qui sunt ex parte illius.

3 Hanc ob rem, mors corporis vituperium & dedecus nulli infert: ſicut nec laudem per ſe cuiquam adijcit. Animę verò mors vitio datur, & vituperio dignum reddit hominem: quoniam in eius poteſtate conſtitutũ eſt, eam deuitare. 4 Inſuper, mors corporis in omnes proſerpit homines, neque vllum ſua lege irrecuſabili eximit. Quis enim eſt homo, qui

Pſal. 88. viuet, & non videbit mortem? Animæ verò mors non ita omnibus eſt communis, cum nonnullos inueniás peccati prorſus immunes, & nulla eius contagione pollutos. vt Dominus noſter IESVS CHRISTVS, & beata virgo Maria, eius ſanctisſima mater, diuino indultu ab omni peccati colluuione libera & aliena. 5 Prętereà, à morte corporis non fit regresſio ad vitam hãc ſenſibilem, ſecundum naturæ iura, ac vſum, etſi diuina virtute in pleriſque dirupta ſint vincula mortis, & vita

mor

ortalis reddita. Ab animæ verò
orte, fit diuinæ misericordiæ bene-
cio ad vitam spiritualem reditus:
ım propulsatis vitiis, virtutum de-
or pristinus & ornatus, animæ re-
ituitur. Et huiusmodi resipiscen-
a, sæpius durante huius vitæ curri-
ulo potest repeti ac iterari. 6 De-
num, à morte animæ iam corpore
olutæ, nũquam ad vitam eius est re-
ursus. consequitur enim eam mors
ehennæ: quæ est mors secunda atque
ntermina. A morte verò cor-
oris iam extincti & soluti in cine-
es, ad vitam etiam corporis, sed im-
mortalem & perpetuam erit regres-
us in consummatione sæculi. cum
upernæ vocis virtute & clangente
buccina suscitabũtur qui dormiunt
in sepulchris, & rursum circundabun
tur (vt ait Iob) quisque pelle sua. Iob.19
7 Postremùm, mors animæ, corpo
ris mortem primùm inuexit, in pri-
morum parentum nostrorum trans-
gressio

gresſione, teſte beato Paulo Apoſto-lo ad Romanos: Per vnum hominem (inquit) in hunc mundum intrauit peccatum, & per peccatum mors. Roma. 5. At non ita mors corporis induxit vnquam, neque per ſe inducet animæ mortem. Si enim poſt tranſitum ex hoc mundo anima ſit æternę morti addicta, hic interitus nō ex morte corporis proficiſcitur, ſed ex ſceleribus & flagitijs antè mortem corporis perpetratis.

¶ Mortem corporis non eſſe nobis formidandam: ſed expetendam potius, ob multa eius commoda. CAPVT II.

EST & alia inter vtranq; mortem propoſitam differentia, quod animę mors, malum eſt, ob annexam culpam letiferam, inferentem illi exitium & corruptelam. Mors verò corporis, haud quaquam malum eſt culpæq; labes. etſi pœnæ malum eſſe rectè dicatur, ob

pris

primorum parentum præuaricatio=nem nobis iuſtè inflictum. Proin=de non eſt hæc iure formidanda aut extimeſcenda viro prudenti, ſed con=ſtanti & expectanda & perferenda animo, nulla gelidę mortis formidi=ne attonito. quod ſequentibus ratio=nibus comprobare annitemur. Gene.3.

¶ Primum quidem: Quod ipſa no=bis affert naturæ conditio, nequa=quam eſt metuendum, cum ſit nati=uum illud & aggenitum. At natu=ræ noſtræ ſors & ratio, mortalita=tem nobis ingerit & corruptibilita=tem. Ea ſiquidem lege naſcimur in hoc mundo, vt inde tandem emigre=mus. Quod ſcite expresſit Anaxago=ras Philoſophus, qui (vt author eſt Valerius) audita morte filij ſui: Ni=hil (inquit) inexpectatũ aut nouum mihi nuntias, ego enim illum ex me natum, ſciebam eſſe mortalem. Ita (inquit) quiſque meminiſſe debet, à rerum natura & accipiendi ſpiritus

& red=

& reddendi, eodem momento tem=poris legem dici. atque vt mori ne=minem solere qui nõ vixerit, ita nec viuere aliquem quidẽ posse, qui non sit moriturus. Hanc certè naturæ le=gem beatus Cyprianus contra De=metrianum eleganter & pręclare de=scribit, hoc modo: Minuatur necesse est, quicquid fine iam proximo in oc cidua, & in extrema deuergit. Sic sol in occasu suo, radios minus cla=ro & igneo splendore iaculatur. Sic declinante iam cursu, exolutis cor=nibus luna tenuatur. Et arbor quæ fuerat antè viridis & fertilis, arescen=tibus ramis fit postmodum sterili se=nectute deformis. Et fons qui exun=dantibus prius venis largiter proflue bat, senectute deficiens vix modico sudore distillat. Hęc sententia, mun=do data est, Hęc Dei lex est, vt om=nia orta óccidant, & aucta senescant, vt infirmentur fortia, & magna mi=nuantur, vt cum infirmata & dimi=

nuta fuerint, finiantur. Hęc Cyprianus. 2 Rursum. Nulli timorem id iure debet incutere, quod ipsam naturę legem & pręscriptum sequitur ordinem: quoniã illud à Deo constitutum est & decretum. Inter ipsas autem naturę leges ac sanctiones, hæc vna est: vnumquodque in ea resolui, ex quibus est formatũ ac genitum. Enimuero nubes in aëre pendulæ soluuntur in guttas roridas & pluuiales: quoniam ex aquis sunt productę, sublatis ex humore aqueo vaporibus sursumque ductis: qui frigore concreti densantur in nubes. Et niuem atque glaciem liquescere in aquam omnibus est perspectum, quod ex aquis ambo progignuntur & concrescunt. Et omnia quæ de terra sunt (inquit Ecclesiasticus) in terram conuertentur, & aquæ omnes in mare conuertentur. Atqui homo ex limo terræ compactus est, si corpus attendas, & ergo in puluerem dissoluendus Ecci. 40. & 41

dus, secundum illam Dei sentẽtiam, in Adam & totã eius posteritatem latam: Vt reuertaris in terram, de qua sumptus es, quoniam puluis es, & in puluerem reuerteris. Hanc igitur abitionem in puluerem per mortis exterminium Dei & naturæ legibus cõsentaneam, quis iure exhorruerit?

Gen. 3.

3 ¶ Præterea. Quod omnibus eiusdem generis commune est, nulloq; ingenio potest euitari, nemini debet ingerere formidinem. Sapiẽtis enim non est, id timere & deprecari, quod nulla via ac ratione potest euadere. Nam (teste Cicerone in secũda quæstione Tusculana) qui id quod vitari non potest metuit, is viuere animo quieto nullo modo potest. Sed qui non modò quia necesse est mori, verùm etiam quia nihil habet mors quod sit horrendum, mortem nõ timet, magnum is sibi præsidium ad beatã vitam comparat. Hæc Cicero. Mortis autem subeundæ lex, omni

nnibus hominibus est eadē: nec
ea quispiam excipitur. Omnes 2.Reg.14.
im morimur, & quasi aquæ dilabi
ur in terram: quę non reuertūtur.
t statutū est hominibus semel mo: Hebre.9.
, vt inquit Paulus. Deniq; vnus est Sapien.6.
ıtroitus omnibus ad vitam: & simi
s exitus, vt ait Sapiens. Ecce ipse
Dei filius Dn̄s & rex noster mortē
ubiit temporalem: cui tamen non
erat obnoxius. & nos tam molles &
delicati sumus milites: q̄d detrecta:
mus Dominū ea via sequi, per quā
vniuersę carni est progrediundum.
Mortis item iter ingredi non recusa:
uit totius mundi domina: reginaq;
cœli, sacratissima virgo MARIA, &
nos serui inutiles, eam comitari, eiusque vestigia subsequi refugimus qui:
imo ipsum mortis nomen pallidi ex
horrescimus. Quid putas ô ho:
mo, maledicti protoplastorū hæ:
res, peccatiq; soboles, mortis euadere
spicula: cum videas & CHRI:

STVM benedictum in sęcula, & sacrosanctam eius matrē immunes à peccato & maledicto Adæ, eam pertulisse? Neq; regia sceptra quēpiam aut arma bellica, non gazæ Persicæ, non opes Attalicæ, nec robur giganteum: reddent à mortis lege exemptū. Nam, vt pręclare canit Boetius,

Boetius

Mors spernit altam gloriam,
Inuoluit hūile pariter et celsū caput:
Aequátque summis infima.

Cui accedit & Horatius: dicens,

Horatius

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas:
Regum'q; turres.

Consonat illis, hoc memorabile distichon,

Mors dominos seruis, & sceptra ligonibus æquat,
Dissimiles simili cōditione trahēs.

Et maximū solatiū est (inquit Seneca) cogitare id sibi accidisse, quod ante se passi sunt omnes, & post se omnes passuri. Et ideo videtur rerū natura

tura quod grauissimũ fecit, cõmune fecisse, vt crudelitatem fati cõsolaretur æqualitas. Idem quoq; in epistolis, Quis (inquit) queri potest in ea cõditione se esse, in qua nemo non est? Non igitur à viro prudente metuenda est mors: sed quanam ratione perferri debeat & subiri, maturè prospiciendum. vt cum venerit illius hora interriti illi occurramus. 4 ¶ Ad hęc: Quod grauibus ęrumnis & calamitatibus nos eripit, nõ modo expauescendũ nõ est, sed & votis ardẽtibus exquirendũ. In huius autẽ vitę incolatu, quot miserijs & duris casibus subiecta est nostra conditio: vix quisquã verbis cõsequi queat. quandoquidẽ vbiq; luctus, vbiq; dolor, & plurima mortis imago, vt ait Virgilius. Et Ecclesiasticus graues amaritudines quibus vita nostra respergit enumerãs inquit: Occupatio magna creata est omnib⁹ hominibus, et graue iugum super filijs Adam: à die Eccli.40

exitus de ventre matris eorum vsq; in diem sepulturæ in matrẽ omniũ. Cogitationes eorum & timores cordis, adinuentiones expectationis, & dies finitionis : à prȩsidente super sedem gloriosam, vsq; ad humiliatum in terra & cinerem :ab eo qui vtitur hyacinto & portat coronam , vsque ad eum qui cooperitur lino crudo. Furor, zelus, tumultus, fluctuatio & timor mortis, iracundia perseuerans & contentio, & in tempore refectionis in cubili , somnus noctis immutat scientiã eius. Et paulò post idem ait, Ad hȩc, mors, sanguis, contentio & romphea : oppresiones & fames cõtritio & flagella. Consonat illi Ecclesiastes : particulam vnã humanæ miseriȩ his verbis complectẽs, Verti me ad alia: & vidi calumnias quæ
Ecclẽs. 4 sub sole gerũtur, & lachrymas innocentium & neminem cõsolatorem. nec posse resistere eorum violentiæ : cũctorum auxilio destitutos. Et lau-

daui magis mortuos q̃ viuentes: & feliciorem vtroque iudicaui qui nec dũ natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt. Et alio loco, idem consideratione malorum & incommodorum huius vitę attonitus: ait, Melior est di es mortis, die natiuitatis: & melius est ire ad domum luctus, q̃ ad domum conuiuij. In illa enim, finis cũctorum ammonetur hominũ: & viuens cogitat quid futurum sit. Eccẽs. 7.
Atqui mors ipsa finẽ imponit diris casibus, aduersisq; rebus: quibus hęc vita premitur. queãdmodum dicit Isidorus, Mors (inquit) calamitatis terminum prębet. omnem calamitatem mors adimit. Et Sallustius in bello Catilinario, In luctu atq; miserijs, mortem ęrumnarum requiẽ: nõ cruciatũ esse duco. Potius igitur expetenda mors est, tantorum finis & meta malorum: quàm trepido animo metuẽda. 5 ¶ Insup: Quis timẽdum id iure censeat, quod animam

hoſtram varijs eruit periculis tenta=
tionum : quod eam eximit mille per
ditionis diſcriminibus, in quibus ver
ſantur homines quandiu vitã agũt?
Tantum autem munus & benefici=
um præſtat homini mors: & inſulti=
bus hoſtiũ in animę perniciẽ ſtatu=
ens terminũ, et prolapſui in peccatũ.
Sanè quantalibet ſanctitate polleat
homo, vitam hanc degens : nun=
quam ſecurus eſt & tutus, quòd am=
plius in vitium non proruet, quòd
culmine perfectionis (quod aſsiduo
virtutis vſu conſcendit) non excidet
niſi in ipſo mortis articulo, quæ ſola
hanc pręſtat ſecuritatem & certitudi
nem. Vt non omnino abſurda cen=
ſeatur illa Solonis ſententia, à Naſo=
ne eleganter decantata:

Ouidius Sed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies hoĩ eſt, diciq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; fune=
ra debet.

Eccli. 11. Idcirco vetuit Eccleſiaſticus añ mor
tem

tem quępiam hominē laudari, ꝙ incertus sit eius exitus, bonusne an miser futurus. Peracto vero totius vitę cursu, & fœliciter expleto: iam consummata & solida est eius laudatio, iam verū præconiū, ꝙ bene beateq́ꝫ vitā cōfecerit. Tūc enim integra nauis & incolumis, in portū est subducta. 6 ¶ Rursus: Quis sęuos affectuū nostrorū turbines & impetus, quibus quotidie quatimur: satis enumerauerit? quis voluptatū blanditias & cętera malorū irritamenta, quibus inescamur, omnino deprompserit? vt non immerito à beato Iob di- Iob. 7.
ctū existimari debeat, ꝙ malitia est vita hominis super terrā. His autem vniuersis laqueis, retibus & tendiculis mors ipsa finē cōstituit, clauditq́ꝫ duros nostri in hac palęstra & harena conflictus sudores. Porrò miles acer armis & manu promptus, magnoperè exoptat consummatam victoriam, & celebres ex hoste trium-

phos. gaudetq́; impensius, cum adesse cognoscit diem & horam, qua finiantur duri certamina Martis, & pax tranquilla quietem optatam tribuat. Cur igitur nosipsi horam illã mortis deprecamur, exhorremus & refugimus, qua belli cum hostibus animę conquiescat furor, & nobis amplius non adblandiatur mundus & caro, nec suis illecebris ad mala nos pelliciat ac titillet? 7 ¶ Adde ꝙ grata est nauigantibus post sæuas tempestates in portum nauis subductio: iucunda peregrinantibus post iter emensum in patrios lares regreßio. exilio damnatis optatißimus est in natale solum longo postliminio reditus: & mercenarijs post exãclatos labores expectatißima quies, mercedisq́; perceptio. Mors autem ab huius vitę mari procelloso, nos in tranquillam alterius vitę stationem traducit. sicut Cato apud Ciceronem in libro de senectute dicit, Mihi quidem

m tam iucũda senectus est, vt quo
opius ad mortem accedam: quasi
ram videar videre, aliquãdóq; in
rtum ex longa nauigatione esse
nturus. Eadem post longam pere-
inationem, nos in propriam redu- Hebrę.13.
domum. Nõ enim habemus hic
anentem ciuitatem: sed futurã in
irimus, vt ad Hebręos scribit Pau
s. Et apud Ciceronem in libro de
nectute inquit Cato, Et ex vita ista
scedo tanquam ex hospitio, non
nquam ex domo. Commorandi
im natura diuersorium nobis, nõ
abitandi dedit. Mortis item benefi-
io reuocamur ab exilio in patriam
expleto labore diuturno, voca-
nur ad præmium. Amodo enim
am dicit spiritus, vt requiescant à la-
oribus suis. Opera enim illorum Apoc.14.
equuntur illos. Est igitur in bono-
um numero reponenda mors: quæ
tantis bonis nos cumulat atque lo-
cupletat. 8 ¶Deniq; mira sanctitate

conspicui viri virtutéque clarißimi, mortem exoptasse, vt transitũ ad melioris vitę sortẽ, dinoscuntur. vt deiloquus Paulus scribens ad Philippẽses, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Et rursum ibidem, Desiderium habẽs dissolui, & esse cum Christo multo magis melius. Propheta etiam in psalmo, huius vitæ diutinã morã perosus, ait: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est. Et iterũ, Sicut ceruus desiderat ad fõtes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Sanctitate quoq; celebres ac insignes viri, diẽ natiuitatis suę secundum carnem, vt introitum ad huius mundi miserias, maledictis incessere visi sunt, & tanq̃ infaustum execrari. vt sanctus Iob, cum ait: Pereat dies, in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo. Dies illa vertatur

Philip.1. Psal.119. Psal.41 Iob.3.

in tene-

enebras. Necnon & Hieremias, Hiere.20
ens: Maledicta dies, in qua natus
n: dies in qua peperit me mater
a, non sit benedicta. Est igitur
ors in bonis ducenda, minimeq;
rmidanda.

Testimonio Beati Cypriani, mortem malum non esse, neq; à viro prudente formidari debere.

CAP. III.

CRedibilius autem fiet quod modo propositum est, si probatorum quoque authorum suffulciatur testimonio: & inrimis Beati Cypriani, doctrinæ saę splendore ac martirij titulo claissimi, qui in sermone suo de moralitate (quo grauiter & pręclarè exortatur fideles ad desiderium reinquendi hanc vitam transitoriam, amore cœlestis & æternę vitę) mulifariam comprobat, mortem inter mala non esse numerandam, sed in bonorum consortio reponi debere.

Cuius

Cuius aliquot rationes paucis hic constringentur: & illis verba ipsius continuo subnectentur, rationes ipsas complectentia. ¶ Primum quidem, transitus ex hoc mũdo, appropinquatio est ad regnum cœlorum, imò in ipsum ingressus ac introitus. Quoniam igitur per mortem ad CHRISTVM vocamur, accersimurq; ab ipso ad cœlestis præmij perceptionem, nequaquam aut trepidare debemus, aut mortem tanq̃ malum auersari. Cyprianus. Regnũ Dei, fratres dilectissimi, esse cœpit in proximo, prǽmium vitę & gaudiũ salutis æternæ, & perpetua lętitia, & possessio paradisi nuper amissa; mundo transeũte iam veniunt. iam terrenis cœlestia, & magna paruis, & caducis æterna succedunt. Quis hic anxietatis & solicitudinis locus est? quis inter hęc trepidus & mœstus est? nisi cui spes & fides deest? Eius est enim mortem timere, qui

ad CHRISTVM nolit ire. Eius est ad CHRISTVM nolle ire, qui se non credit cum CHRISTO incipere regnare. Scriptum est enim, iustum fide viuere. Si iustus es & fide viuis, si verè in Deum credis, cur non cum CHRISTO futurus & de Domini pollicitatione securus, ꝙ ad CHRISTVM voceris amplecteris, & ꝙ zabulo careas gratularis? Abacuc.2.

2 ¶ Vera pax & placida quies (quã haud dubiè cupiunt omnes) tũc primum habetur, quando decurso vitę pręsentis & mortalis spatio, ad immortalis vitę transitur consortium, ac communionem. Mors igitur, quę hunc pręstat transitum, neq; malum putari debet, neq; trepido animo formidari. Cyprianus, Symeon deniq; ille iustus, qui verè iustus fuit, qui fide plena Dei pręcepta seruauit: cum ei diuinitus responsum fuisset, quòd non antè moreretur quàm CHRISTVM vidisset, & CHRISTVS

infans

Infans in templum cum matre venisset, agnouit in spiritu natũ esse iam Christũ, de quo sibi fuerat ante prædictũ, quo viso, sciuit cito se esse moriturũ. Lętus itaq; de morte iam proxima, & de vicina accersione securus accepit in manibus puerum, & benedicens Deum exclamauit & dixit,
Luc.2 Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. quoniam viderunt oculi mei, salutare tuum. probans scilicet & contestans, tunc esse seruis Dei pacem, tunc liberam & tranquillam quietem, quando de istis mundi turbinibus extracti, sedis & securitatis æternę portum petimus: quando expuncta hac morte, ad immortalitatẽ venimus. Illa est enim nostra pax, illa fida tranquillitas, illa stabilis & firma & perpetua securitas. 3 ¶In hac vita perpetuum bellũ vitijs à nobis est indicendum: quæ nos denso agmine multipliciter & assidue oppugnant

pugnant. Neque ab hoc certamine vlla nobis datur respiratio aut quies nisi per mortem, quæ sola dissoluit tam grauem conflictationem, prælium'q; nostrum cum peccatorũ mõstris dirimit. Est igitur mors, homini benefica, atq; merito exoptanda. Cyprianus, Cęterum quid aliud in mundo, quàm pugna aduersus diabolum, quotidie geritur? q̃ aduersus iacula & tela, conflictationibus assiduis dimicatur? Cum auaritia nobis cum impudicitia, cum ira, cum ambitione, congressio est, cum carnalibus vitijs, cum illecebris sæcularibus, assidua & iugis & molesta luctatio est. Obsessa mens hominis, & vndique zabuli infestatione vallata: vix occurrit singulis, vix resistit. Si auaritia prostrata est, exurgit libido. Si libido compressa est, succedit ambitio. Si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit

rumpit, amicitiam zelus abſcindit.
Rom.12. Cogeris maledicere, quod lex diuina prohibet. Matt.5. cõpelleris iurare, quod non licet. Tot perſequutiones animus quotidie patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hic inter zabuli gladios diu ſtare. cum magis concupiſcendum ſit & optandum ad CHRISTVM ſubueniente velocius morte ꝓperare. 4 ¶ Mũdus iſte, miſeriarum plenus eſt & calamitatum, lachrymarum & fletus materiam quotidie fere nobis obijciens. Mortis autem interuentu & beneficio, dolori ſuccedit gaudium, & mœrori lętitia, nullo vnquam fine interitura. Eſt igitur expetenda potius mors q̃ metuenda, quę nos in perpetuam trasferat lętitiam. Cyprianus Quàm optandum ſit, ad CHRISTVM, ſubueniẽte velocius morte ꝓperare, ipſe nos CHRISTVS
Ioan.16. inſtruit & dicit: Amen, amẽ dico vobis, quoniã vos plorabitis & plãgetis: ſæcu-

ſæculũ autẽ gaudebit. vos triſtes
tis, ſed triſtitia veſtra in lętitiam
niet. Quis non ad lætitiam veni-
feſtinet? Quis non triſtitia carere
ptet? Quãdo autem in lętitiam ve-
iat noſtra triſtitia, Dominus denuo
ꝓſe declarat dicens: Iterum videbo
os, & gaudebit cor veſtrum: & gau- Ioan.16.
lium veſtrum nemo tollet à vobis.
Cum ergo videre Chriſtum, gaude-
re ſit: nec poſſit eſſe gaudium noſtrũ
niſi cum viderimus Chriſtum: quæ
cæcitas animi, quæve dementia eſt,
amare preſſuras & pœnas & lachry-
mas mundi, & non feſtinare potius
ad gaudium, quod nunquam posſit
auferri? Hoc autem fit fratres dile-
ctisſimi, quia fides deeſt, quia nemo
credit vera eſſe, quæ promittit Deus
qui verax eſt: cuius ſermo credenti-
bus æternus & firmus eſt. Si tibi vir
grauis & laudadilis aliquid pollice-
retur, haberes vtiq; pollicenti fidem,
nec te falli ac decipi ab eo crederes
D quem

quem ſtare in ſermonibus atque in áctibus ſuis ſcires. Nunc DEVS te=cum loquitur, & tu mente incredu=la perfidus fluctuas? DEVS tibi de hoc mundo recedenti immortalita=tem pollicetur atque æternitatem, & tu dubitas? Hoc eſt, Deum omnino non noſſe. Hoc eſt, Chriſtum cre=dentium magiſtrũ, peccato incredu=litatis offendere. Hoc eſt, in eccleſia conſtitutum, fidem in domo fidei nõ habere. 5. ¶ Quod omnibus eiuſdem generis commune eſt, non debet cuiquam illius cœtus mole=ſtum aut acerbum videri. Mortis igi tur perpesſio, à qua nemo mortaliũ excipitur, nulli grauis aut oneroſa cenſenda eſt ꝙ vniuerſos ambiat at=que cõplectatur homines, ipſa mor=talitatis ſors atque conditio. Quare iniuſta cenſeri debet illa Chriſtiano=rum expoſtulatio, qua cõquererẽtur ſibi mortem cũ infidelibus eſſe com=munem, neq; ſe meliore eſſe ſorte &

oco ꝙ serui dei sint, q̃ illi. nam mor-
talitas nõ religionis, sed vniuersitatis
hominum est conditio. Cyprianus:
Mouet quosdam, ꝙ sit nobis cum cæ-
teris mortalitas ista cõmunis. Quid
enim nobis in hoc mundo nõ com-
mune cum cæteris, quandiu adhuc
secundum legem primæ natiuitatis
manet caro ista communis? Quoad-
usque istic in mundo sumus, cum ge-
nere humano carnis æqualitate con-
iungimur, spiritu separamur. Itaque 1.Cor.15
donec corruptiuum istud induat in-
corruptionem, & mortale hoc acci-
piat immortalitatem, & spiritus nos
perducat ad Deum patrem: quæcũq;
sunt carnis incommoda, sunt nobis
cum humano genere communia. Sic
cũ flatu sterili terra ieiuna est, nemi-
nem fames separat. Sic cum incursio
ne hostili ciuitas aliqua possessa est,
oẽs simul captiuitas vastat. Et quan-
do imbres nubilas serena longa su-
spendunt, omnibus siccitas vna est.

Et cũ nauem ſcopuloſa ſaxa confrin-gunt, nauigantibus naufragium ſine exceptione cõmune eſt. Et oculorũ dolor & impetus febrium, & omni-um valetudo membrorum, cũ cæte-ris, cõmunis eſt nobis, quandiu por-tatur in ſæculo caro iſta communis.

6 ¶ Metuẽda quidẽ illis eſt mors, q hic prauam duxerunt vitam, & poſt mortem corporis rapiuntur ad æter-num interitum. Illis verò qui fidem Chriſti integre ſunt profesſi, opere-que eandem comprobarũt, minime formidanda eſt, ꝙ via ſit ipſis ad vitã perpetuam & interminabilem. Cy-prianus, Mori plane timeat: ſed qui ex aqua & ſpiritu nõ renatus, gehen-næ igni mancipatur. Mori timeat, qui nõ Chriſti cruce & pasſione cen-ſetur. Mori timeat, qui ad ſecundam mortem de hac morte tranſibit. Mo-ri timeat, quem de ſeculo recedẽtem perẽnibus pœnis ęterna flamma tor-quebit. Mori timeat, cui hoc mora longio-

peccatores timent mortem

ngiore confertur, vt cruciatus eius
: gemitus interim differatur. Multi
x noſtris in hac mortalitate moriũ=
ır: hoc eſt, multi ex noſtris de ſæcu=
o liberantur. Mortalitas iſta, vt Iu=
læis & gentibus, et Chriſti hoſtibus
eſtis eſt: ita Dei ſeruis, ſalutaris ex=
ceſſus eſt. Hoc ꝙ ſine vllo diſcrimi=
ne generis humani, cum iniuſtis &
iuſti moriuntur: nõ eſt ꝙ putetis, bo=
nis & malis interitum eſſe commu=
nem, ad refrigerium iuſti vocantur,
ad ſupplicium rapiuntur iniuſti. da=
tur velocius tutela fidentibus, perfi=
dis pœna. 7 ¶ Per mortis cõpendi=
um & celerem è vita exceſſum, mul=
ti euadũt grauia pericula cum corpo
ris tum animæ: in quæ inciderent, ſi
diuturnior ipſis vita ſupereſſet. Nem
pe lõgior ætas, graues ęrumnas mul
tis adfert. Eſt igitur magni benefi=
cij loco habenda mors, & maiorem
in modum commendanda, ꝙ adeo
vtilis ſit nobis & fructuoſa, adeo

munifica, tantorumq; largitrix bo=
norum. Cyprianus: Improuidi &
ingrati sumus, fratres dilectissimi, ad
diuina beneficia, nec quid nobis con=
feratur agnoscimus. Excedunt ecce
in pace, tutę cum gloria sua virgines,
venientis Antichristi minas & cor=
ruptelas & lupanaria non timentes.
Pueri periculum lubricæ ætatis eua=
dunt, ad continentiæ atq; innocentiæ
præmium feliciter perueniunt. Tor=
menta iam nō timet delicata matro=
na, metum persequutionis & manus
cruciatusq; carnificis, moriendi cele=
ritate lucrata. Pauore mortalitatis &
temporis accendūtur trepidi, cōstrin
guntur remissi, excitātur ignaui. De=
sertores cōpelluntur vt redeant, gen=
tiles coguntur vt credāt. Vetus fide=
lium populus ad quietem vocatur,
ad aciem recens & copiosus exerci=
tus robore fortiore colligitur, pugna
turus sine metu mortis, cū prælium
venerit, qui ad militiam tēpore mor=
tali=

litatis accedit. 3 ¶Mors ipsa cor oris, transitus quidã est ad vitã sem iternam, quę huic temporariæ vitę ion potest succedere, nisi prius inter= ueniẽte morte soluatur anima à cor= pore. Ergo mors, cum sit via com= pendiaria & necessaria ad immorta= litatem, nõ est repudianda, sed liben= ter amplectenda. Cyprianus: Quòd interim morimur, ad immortalitatẽ morte transgredimur. nec post vi= ta æterna succedere, nisi hinc contige= rit exire. Nõ est exitus, sed transitus, & temporali itinere decurso ad æter= na transgressus. Quis nõ ad meliora festinet? Quis nõ mutari & reforma ri ad CHRISTI speciem, & ad cœlestis gratiæ dignitatem venire ci= tius exoptet? Paulo Apostolo prędi= cãte, Nostra autẽ cõuersatio (inquit) in cœlis est. vnde & Dñm expecta= mus IESVM Christũ, qui trans= formabit corpus humilitatis nostrę, cõfiguratum corpori claritatis suæ. Philip. 3.

mors co… … ad vitã

¶Iubet Chriſtus mundũ à nobis ſperni & cõtemni debere, quoniam nos(ſi Dei ſumus) odio proſequitur Si igitur inuiti & reluctãtes hinc per mortem diſcedimus, id certe indicio eſt, nos mundi illecebris & oblectamentis teneri. quare & à Deo procul elongatos eſſe: quoniam non poſſumus ſimul Deo ſeruire & mundo. *Matt.6.* Cyprianus: Eius eſt in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem ſęculũ blandiens atq; decipiens, illecebris terrenę voluptatis inuitat. *Ioan.15.* Porrò cum mundus oderit Chriſtianum: quid amas eum qui te odit, & nõ magis ſequeris Chriſtum qui te redemit & diligit? Ioannes in epiſtola ſua clamat & loquitur, & ne carnalia deſideria, ſectantes mũdum diligamus, hortatur: Nolite (inquit) diligere mundũ, neq; ea quę in mundo ſunt. *1.Ioan.2.* Si quis dilexerit mundum, non eſt charitas patris in illo. quia omne quod in mundo eſt, concupi-

ſcentia

-ntia carnis est, & concupiscentia
-ulorum, & ambitio mundi: quæ
-on est à patre, sed ex concupiscen-
-a mundi. & mundus transibit, &
-ncupiscentia eius. qui autem fece-
-t voluntatem Dei, manet inæternũ
¶ Vnusquisq; hoĩm vere id ideo
-cere possit, quod dicit Propheta in
-salmo: Aduena ego sum apud te Psal.38.
peregrinus, sicut oẽs patres mei.
-t qui peregrinus summopere exo-
-at, confecto suo itinere, in propriã
-gredi domũ, à qua diutius abfuit.
-ebemus igitur & nos per mortis
-ansitum ad cœlestem patriam aspi-
-re, & non exhorrescere mortem,
-uę nos reduces in ipsa collocet.
-yprianus: Amplectamur diem,
-ui assignat singulos domicilio suo,
-ui nos istinc ereptos & laqueis sæ-
-laribus exutos, paradiso restituit,
-t regno cœlesti. Quis non peregre
-onstitutus, properet in patriam re-
-redi? Quis non ad suos nauigare

D 5 festinans

patia nra
est paradisus

festinans, ventum prosperum cupi-
dius optaret, vt velociter charos lice
ret amplecti? Patriã nostram, para-
disum cõputamus. Parentes nostros
patriarchas habere iam cœpimus.
Quid nõ properamus & currimus,
vt patriam nostrã videre, vt parẽtes
salutare possimus? Magnus illic nos
charorum numerus expectat, paren-
tum, fratrum, filiorum frequens nos
& copiosa turba desiderat: iam de
sua incolumitate secura, adhuc de
nostra incolumitate sollicita. Ad ho-
rum conspectum & complexũ ve-
nire, quanta & illis & nobis in com-
mune lætitia est? Qualis illic cœle-
stium regnorũ voluptas sine timore
moriendi, & cũ æternitate viuendi?
q̃ summa & perpetua fœlicitas? Hæc
Cyprianus. Ex cuius sermone iam
antè nominato, cõplures aliæ colligi
possunt rationes, mortem non esse ti-
mendam comprobantes. Sed satius
est, lectores fontem ipsum accedant,

pleno illius haustu se proluant, ngesuauiorem aquam in eius fœ= ndo fluento, quàm in deductis in= riuulis libaturi.

¶ Authoritate etiam beati Am= brosij, mortem non esse malum ostendi, sed in bonorum nume= ro habendam esse.

CAPVT IIII.

ACcedat superiori testimo= nio & alius testis, eiusdem= que rei probatissimus asser= tor, beatus pater Ambrosi= s, qui in libro suo de bono mortis scripto, plurifariam cõtendit, mor= em ipsam corporis bonum esse, tan= um abest, vt eam admittat aut esse malum, aut timeri debere. Ex cu= us sententia rationes aliquot breui= us ac paucis constringemus. deinde ius verba ex dicto deprompta li= ro, rationes illas insinuantia, subij= iemus eodem prorsus ordine, quo n præcedente capite vsi sumus.

¶ Pri

¶ Primo, multis amaritudinibus & doloribus referta est hęc vita, q̃ morte finiuntur & accipiunt terminum. Mors ergo bonum. Ambrosius. Mors ipsa cum absoluat omnes, paucos delectat. Sed non hoc mortis est vitium, sed nostrę infirmitatis: qui voluptate corporis & delectatione vitę huius capimur, & cursum hunc consummare trepidamus, in q̊ plus amaritudinis, q̃ voluptatis est. An non sancti & sapientes viri, qui longæuitatem peregrinationis huius ingemiscebant, dissolui & cum Christo esse, pulchrius æstimantes? Denique diem generationis suæ execrabantur, sicut ille qui ait: Pereat dies illa, in qua natus sum. Quid enim est quod hęc vita delectat, plena ęrũnarum & solicitudinum? in qua innumerę calumniæ & multę molestiæ, & multæ lachrymę eorum, qui molestiis affligantur, & non est (inquit) qui eos consoletur. Et ideo laudat

Phili. 1.

Iob. 3.

audat Ecclesiastes defunctos magis q̃ viuentes, Et optimus (inquit) supra hos, qui nondum natus est, qui nõ vidit hoc malũ. 2 ¶Immoderatis plura q̃ par sit habendi cupiditatibus repleta est præsens vita, quibus tanquam graui onere premitur. Eo autem fasce mors ipsa nos exonerat & leuat. Est igitur ipsa bonorum numero adscribenda. Ambrosius: Quid enim boni est homini in hac vita, qui in vmbra viuit, nec expleri potest cupiditatibus suis? Et si repleatur diuitijs, fructum quietis amittit. quia cogitur custodire, quod misera auiditate quæsierit: vt miserius eas possideat, cui prodesse nõ poterunt. Quid enim miserius, q̃ vt custodia torqueat, quarũ abundantia nihil prosit? Itaque si plena oneris vita, vtique finis eius alleuamentum. Alleuamentum autem bonum: mors autem finis mors igitur bonũ est. 3 ¶Anima rationalis

Eccẽs.4.

vinculo

vinculo corporis quaſi captiua tene-tur, ſuſpirans ad aſſequendam liber-tatem, perſolutionem à carcere. Hæc autem vincula dirumpit mors, & compedibus carnis animam exuit. Igitur ipſa, bonum cenſeri debet. Ambroſius: Symeon iuſtus poſt-quam ſuſcepit puerum IESVM manibus ſuis, dixit: Nunc dimittis

Luc. 2. ſeruum tuum domine, ſecundũ ver-bum tuum in pace: quaſi neceſsitate quadam teneretur in hac vita, nõ vo luntate. Itaque dimitti petit: quaſi à vinculis quibuſdam ad libertatem feſtinaret. Sunt enim velut vincula quædam corporis huius: & quod eſt grauius, vincula tentationum quæ nos alligant, & ad iniuriam captiui-tatis aſtringunt quadam lege pecca-ti. Denique in exitu ipſo videmus, quemadmodum anima decedentis paulatim ſoluat ſe vinculis carnis, & ore emiſſa euolet, tanquam carcereo corporis huius exuta gurguſtio.

Tentationes sunt velut vincula

¶Præ

¶ Præſens vita quaſi peregrinatio
quædã eſt, quam finit ipſa mors, per=
ducens ad optatam patriam. Eſt igi=
tur bonis annumeranda mors. Am=
broſius : Denique feſtinabat etiam
ſanctus Dauid de hoc loco peregrina
tionis exire, dicẽs: Aduena ego ſum Pſal. 38
apud te in terra, & peregrinus, ſicut
omnes patres mei. Et ideo tanquam
peregrinus, ad illã ſanctorũ commu=
nem omnium patriam feſtinabat, pe
tens pro huius cõmorationis inqui=
namento remitti ſibi peccata, priuſ=
quam diſcederet de vita. Qui enim
hic nõ acceperit remisſionem pecca=
torum, illic nõ erit. Ideoq; dicit, Re= Pſal. 38
mitte mihi vt refrigerer, priuſquam
abeã, & amplius non ero. 5 ¶ Quo
diuturnior nobis in hac vita eſt mo=
ra, eo maior peccatorum accumula=
tio & congeries aggrauat corda no=
ſtra. Mors igitur impediens peccatis
adijci peccata, & hũc funem noxium
abrumpens, bonũ eſt. Ambroſius:
Quid

nota Quid tantopere vitam istam deside-
ramus, in qua quanto quis diutius
fuerit, tanto maiore oneratur sarcina
peccatorum? Ipse Dominus ait:
Matt.6. Sufficit diei malatia sua. Et Iacob
Geñ.47. dixit: Dies annorum vitę meæ quos
habeo, centum triginta, minimi &
mali. Non quia dies mali, sed quia
nobis accessu dierum malitiæ incre-
menta cumulantur. Nullus enim
dies sine nostro peccato præterit.

6 ¶ Cũ rex iubet è statione discede
re militem, & alium in locum com-
migrare, parendũ illi est, & obedien-
tia meritum habet. Mors igitur, quæ
iubente Domino, emigratio quædã
est, de malorum numero censenda
non est, sed hilariter & prompte sub
eunda. Ambrosius: Christus, rex
noster est, & ideo quod rex iubet, de-
serere nõ possumus & contemnere.
Quantos Imperator terræ huius, in
peregrinis locis, aut honoris specie,
aut muneris alicuius caussa, iubet de-
gere,

re,nunquid hi inconsulto impera=
re discedunt? Et quanto amplius
diuinis parêre, quàm humanis?
¶Beatus Paulus, mori sibi lucrũ
istimauit,cum ait ad Philippenses
hi viuere Christus est, & mori lu
im.Mors igitur à sapiente viro &
idente inter bona cõputari debet
haberi. Ambrosius: Viuere san=
Paulo Christus est, & mori lu=
im. Quasi seruus enim non refu= Philip.1.
vitę obsequium, & quasi sapiens
rum mortis amplectitur. Lucrũ
euasisse incremẽta peccati. Lucrũ
gisse deteriora, & ad meliora trans
E taddidit,Dissolui & cum Chri=
esse.multo enim melius. perma= Ibidem.
e autem in carne, magis necessari=
propter vos. Aliud melius,
id necessarium.Necessarium,pro=
r fructum operis: melius,propter
tiam & copulam CHRISTI
¶Prẹsens vita tentationũ laqueis
refertissima, qui per mortem con

teruntur & dissoluuntur. vt liberi cla
mare posint sancti post mortem :
Laqueus cõtritus est, & nos liberati
Psal.123 sumus. Nõ est igitur mors ipsa ma-
lum. Ambrosius: Quid est aliud
hęc vita, nisi plena laqueorũ? Inter
laqueos ambulamus inter plurimas
versamur tentationes, vt ait beatus
Iob.7 Iob : Nunquid non tentatio est vita
hominis in terra? Bene addidit, in ter
ra: quia est vita hominis & in cœlo.
¶ Varijs perturbationũ fluctibus
aguntur homines in hac vita, & in-
stabilitate cõtinua fluctuãt, ob diuer-
sos affectus, quibus iactantur. Per
mortem verò, sedãtur & cõquiescũt
graues istæ tempestates. Mors igitur
bonum. Ambrosius: Hominis ha-
bitatio, in luteis domibus & ipsa vi-
ta in luto. nulla firmitudo sententiæ,
nulla cõstantia. In die nox deside-
ratur, in nocte dies quæritur. Ante
escam gemitus, inter cibos fletus, la-
chrymæ, dolores, timores, solicitu-
dines

nes. nulla requies à perturbationi=
is, nulla à laboribus reclinatio, iræ
indignationis motus horridior.
lerique cupiunt mortem, & nō im
etrant. si autem impetrauerint, gra=
ulātur, quia sola est mors, requies vi
o. 10 ¶Mors, ipsi animæ nullum
dimit suum bonum, quinimo præ=
tat facultatem vt exonerata mole
carnis, melius suo perfruatur bono,
& expeditius suas exerceat functio=
nes. Est igitur mors in bonorum nu
mero reponenda. Ambrosius:
Cum autem manet post mortē vita
atq; anima, manet bonum, nec mor=
te amittitur, sed augescit. nec vllo im
pedimēto mortis retardatur anima,
sed operatur magis. quia operatur q̄
sua sunt, sine vlla societate corporis:
quod animæ maiori oneri, q̄ vsui est.
Quid igitur mali est animæ, quæ pu= Sapien.
ritatem suam custodierit, & virtu=
tum disciplinam seruauerit? Aut si
non seruauerit, non mors malum,

ſed vita:quia vita nō fuit. Quę enim eſt vita, vitijs peccatisq́; obſita?

11 ¶ Inter carnem & ſpiritum asſiduą eſt pugna, quam ſola mors dirimit. In tota itidem hac vita periculoſa eſt nauigatio, ſed noſtrā nauem ad portus trāquillitatem mors deducit. Eſt igitur ipſa de numero expetendorum. Ambroſius: Omnifariam igitur mors eſt bonū: & quia compugnātia diuidit, ne ſe inuicem impugnent: & quia portus quidam eſt eorum, qui magno vitæ iſtius iactati ſalo, fide quietis ſtationem requirunt, & quia deteriorem ſtatum nō efficit, ſed qualem in ſingulis inuenerit, talē iudicio futuro reſeruat: & quiete ipſa fouet, & prę ſentium inuidiæ ſubducit, & futurorum expectatione componit. 12 ¶ Mors ipſa neq; naturę finis eſt: quoniam anima poſt mortem eſt ſuperſtes, & expers interitus. neque omnino finis vitæ, quoniam per reſurrectionē vita im-

mors

mortalis corpori redditur. sed solũ finis peccati, quoniam in morte homines peccare desinũt. Non est igitur mors inter mala connumeranda. Ambrosius: Accedit eò ꝙ frustra homines mortem timent, quasi finem naturæ. Nam si recolamus ꝙ Deus mortem non fecerit, sed postquam homo lapsus in flagitium est, præuaricationis & fraudis sententia cõprehenderit, vt in terram suam terra remearet, inueniemus mortem finem esse peccati. ne quo esset vita diuturnior, eo fieret culpa numerosior. Passus est igitur Dominus subintrare mortem, vt culpa cessaret. Sed ne iterũ naturę finis esset in morte, data est resurrectio mortuorũ, vt per mortem culpa deficeret, per resurrectionem autem perpetuaretur natura.

Sapien. 1.

Geñ. 3.

13 ¶Mors ipsa, transitus quidã est à deteriore cõditione ad meliorẽ, à labore, ad quietem, à pugna ad triumphum, à sudore ad præmium. Nihil

igitur ipsa habet, ob quod mala dici debeat aut possit. Ambrosius: Itaq; mors hæc, transitus vniuersorum est Opus est, vt cōstanter transeas. Trāsi tur autem à corruptione ad incorruptionem, à mortalitate ad immortalitatem, à perturbatione ad tranquillitatem. Nō igitur nomen te mortis offendat, sed boni transitus beneficia delectent. Quid est enim mors, nisi sepultura vitiorū, virtutū suscitatio?

nota

14 ¶ Mors sola, hoīem tutò laudari finit: quoniam per totam vitā lapsui in peccatū est obnoxius. Ante mortē

Eccl. 11. (inquit Sapiens) ne laudes hominē quenquam. Igitur vt virtutum consummatio & meta bonorum operū ipsa est bonum. Ambrosius: Si laudari antè gubernator nō potest, q̄ in portum nauem deduxerit, quomodo laudabis hominem, priusq̄ in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, ipse vitæ huius iactatur profundo. Quandiu in salo

ſto,tandiu inter naufragia. Dux ipſe
niſi confecto prælio non ſumit lau=
eam,nec miles arma deponit,nec ſti=
endĳ mercedem adipiſcitur,niſi ho:
te ſuperato. Mors igitur ſtipendio=
um plenitudo,ſumma mercedis,gra
ia misſionis eſt. 15 ¶ Per mor=
em corpus ipſum,quod animã infe=
tauerat,in puluerem reſoluitur, non
mplius illi aduerſum futurum. Ani
na verò ſoluta nexu corporis, iam
iberior in cœlum attollitur,Deoque
ropinquius hæret. Nihil igitur eſt,
b quod mortẽ damnemus, aut ma=
i nomine cenſeamus. Ambroſius:
Quis igitur dubitet de bono mortis?
ũ id quod inquietum, id quod eru=
eſcendũ, id quod inimicũ nobis eſt,
d quod violentũ,id q̃d procelloſum
& ad oĩa vitia illecebroſum eſt, con=
uieſcat & iaceat,& quaſi feruida ca=
ea claudatur ſepulchri, relinquatur
abies eius exanimis : & mortua cõ=
ago viſcerum in terram reſoluatur

Id autem quod familiare virtutibus amicum disciplinis, studiosum gloriæ, sequax boni, Deo subditum est: ad illud sublime euolet, & in illo puro & perpetuo bono atque immortali maneat, ipsi adhæreat: & in ipso sit, de quo cogitationẽ ducit, vt quidam ait: Eius & genus sumus.
Act.17. Hæc Ambrosius. Ex cuius fertilissima vinea, dicti libri sepibus & limitibus clausa, studiosus vindemiator, multo plures colligere racemos poterit (ex quibus vinum exprimatur, ad tollendã mortis formidinem efficacissimum) si eius animo sedeat Sed qui hic collecti sunt, pręsenti negotio sufficiũt, satisfacereq́; nostro instituto creduntur.

¶ Ciceronis item testimonio & approbatione, nõ esse metuendam mortẽ, vt malũ quiddam. nõ tamen licere cuiquã, sibi manus inferre violentas, & mortẽ consciscere. CAP. V.

SED & Cicero, suauissimo eloquentiæ torrente exundans, in primo Tusculanarum quęstionum libro copiose & eleganter disserit, mortem in malis non esse ducendam, nec extimescendam, sed in bonorum numero haberi debere & optari potius. Ex cuius horto pulcherrimo flosculos aliquot rationum hic decerpemus, subiũctis eius verbis illas approbantibus.

Primum oĩm, si animæ humanæ intereunt cum corpore (quod vtiq; impium est sentire, & ab ipso Cicerone eo in loco, nec nõ circa finem libri de senectute, acerrime cõfutatur) post mortẽ nec dolor vllus, nec sensus reliquus est, propter quem debet mors timeri. Si verò post mortẽ manent superstites animę nostrę (vt & verè manẽt, quẽadmodũ in vtroque loco iam dicto, Cicero multis rationibus astruit) ad meliorem trãsiunt vitę sortem ac qualitatẽ, iam se-

post morte[m] nullus dolor
2 sib qui
bono ...
...

iugatæ à mole corporis, q̃ hic habuerant. quare & sic nõ est timẽda mors Neq; in ipsa mortis perpessione qui sentitur dolor, alicuius est momenti. nã breuis est & transitorius, & in plerisq; leuis ac modicus. Cicero: Fac animum interire vt corpus: num igitur aliquis dolor, aut oĩno post mortem sensus in corpore est? Ne in aĩo quidẽ sensus remanet, ipse enim nusquam est. Vbi igitur malum est? quoniam nihil tertium. An quoniã ipse animi discessus à corpore, nõ fit sine dolore? Vt credã ita esse, q̃ est id exiguum, & falsum esse arbitror, & fit plerũq; sine sensu, nonnunquã etiam cũ voluptate. Totumq; leue est, qualecũq; est: fit enim ad punctũ tẽporis

2 ¶ Nec molesta videri mors cuiquã debet, quod huius vitæ bonis nos priuet ac destituat. Nam si verũ fateri liceat potius ab ęrũnis & miserijs huius vitæ mors liberat: quibus assidue premimur, quãdiu hic vitã agimus. illis

mors liberat ab ęrũnis

uimur,cũ efflamus animam. Vnde
alerio teste, Hegesias Cyrenaicus
hilosophus sic mala huius vitæ mi-
vi eloquẽtiæ repręsentabat, vt eo-
m miseranda imagine audientium
ctoribus inserta, multis volunta-
um mortis appetendę cupiditatẽ in
neraret. Ideoq; à rege Ptolemæo
terius hac de re disserere ꝓhibitus
. Cicero: Illud angit, vel potius ex
uciat, discessus ab oĩbus ĳs, q̃ sunt
na in vita. Vide, ne à malis, dici ve
s possit. Quid ego nunc lugeam
am hoĩm? verè & iure possim.
d quid necesse est, cum id agam, ne
st mortẽ miseros nos putemus fo
vitã etiam efficere deplorando mi
iorem? A malis igitur mors abdu
, nõ à bonis. Verum si quærimus,
c quidem à Cyrenaico Hegesia sic
piose disputatur, vt is à rege Ptole-
æo prohibitus esse dicatur, illa in
olis dicere, ꝙ multi his auditis,
ortem sibi ipsi consciscerent.

¶Mul

vita productior in graves calamitates detrusit

¶Multos vita productior in graues detrusit calamitates, quibus si antè, diem suum obijssent, omnino fuissent exempti. Mors igitur si maturiore exitu eos hinc abstulisset, & citius quàm abstulit, à malis illis postea illatis, nõ à bonis abstraxisset. Cicero: Priamum tanta progenie (quinquaginta scilicet filiorum) orbatũ, cum in arã cõfugisset, hostilis manus interemit. hic si viuis filijs, incolumi regno occidisset, astante ope barbarica, tectis cęlatis, laqueatis, vtrũ tandem à bonis an à malis discesisset? Et Pompeius noster familiaris cum grauiter ægrotaret Neapoli, si tum fuisset extinctus, à bonis rebus an à malis decessisset? Certe à miseris. Non enim cũ socero bellum gessisset, non imparatus arma sumpsisset, non domum reliquisset, nõ ex Italia fugisset, nõ exercitu amisso nudus in seruorum ferrum & manus incidisset, nõ liberi defleti, nõ fortunę omnes à victoribus possi-

sfiderentur. Hæc morte effugi-
tur, etiam si non euenerint, tamen
ia possunt euenire. sed homines ea
i accidere posse non cogitant.

¶ Mors nec viuis est grauis, quia
dũ ad eos peruenit. nec mortuis,
ia amplius nõ supersunt. Nullis
tur inferre molestiam putari de-
, neq; malorũ numero deputari.
cero: Natura verò sic se habet, vt nota
omodo initium nobis rerũ oĩm
us noster afferat, sic exitum mors
; vt nihil pertinuit ad nos ante or
n, sic nihil post mortẽ pertinebit.
quo q̃d potest esse mali? cũ mors
ad viuos pertineat, nec ad mor-
s. alteri nulli sunt, alteros nõ attin mortis imago est somnus
. 5 ¶ Ipsius mortis imago, som-
s vulgo esse fertur, teste Poëta,
ulte, quid est somnus, gelidæ nisi Ouidius.
mortis imago?
Lõga quiescẽdi tẽpora, fata dabũt.
omno autẽ, nulla sensus functio.
n consopiti sunt omnes. Ergo ne-
que

que in morte, neque post mortem, vllus est sensus. Cicero: Habes somnum imaginem mortis, eamq; quotidie induis. Et dubitas, quin sensus in morte nullus sit, cum in eius simulachro videas esse nullum sensum?

6 ¶ Vsus vitæ nobis à natura datus est ea cōditione, vt cum repetiuerit, illi restituatur: neq; vllum præscriptū est certum tempus, quo repetat. Igitur cū per mortem vita commodato accepta repetitur, nimirum improbus est, qui reddere sponte recusat. Cicero: Pellantur ergo istæ ineptiæ penè aniles: ante tempus mori, miserum esse, quod tandē tempus? naturæ ne? at ea quidem dedit vsurā vitæ tanquā pecuniæ, nulla præstituta die Quid est igitur q̄d querare, si repetit cū vult? ea enim cōditione acceperas

7 ¶ Nihil diuturnum aut longū in vita hominis existimari debet, si æternitati cōferatur, quæ nullo clauditur termino. Aetas autem humana quātum

nuis producta, suam habet perio
n. Nō igitur in lōgiore vita re
nenda spes, sed ad immortalitatē
mortis transitum est aspirādum.
ero: Quæ verò ætas longa est?
quid omnino homini longum?
nne modò pueros, modò adole=
tes à tergo insequens, nec opinā=
ssequuta est senectus? Sed quia
rā nihil habemus, hoc longum
imus. Apud Hypanim fluuium
ab Europæ parte in Pontum, in=
t, Aristoteles ait bestiolas quasdā
i, quæ vnum diem viuant. Ex
gitur, hora octaua quæ mortua
prouecta ætate mortua est. quæ
ò occidēte sole, decrepita. eo ma=
si etiam solstitiali die. Cōfer no=
n lōgissimam ætatem cum æter=
te, in eadem propemodū breui=
qua illæ bestiolæ, reperiemur.
¶ Viam vniuersæ carnis ingressi,
inc morte sublati, oī deinceps
ietate & angustia sunt liberi.
Ea

Kepp[illegible] mmara
na [illegible] [illegible]
dum

Ea igitur via iucundo & hilari ani=mo est capessenda. Cicero: Proh dij immortales, q̃ optabiliter iter illud ineundum esse debet, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla solicitudo futura sit. 9 ¶ Lege & constitutio=ne naturæ mors oībus hoībus est cõ munis. Malum igitur ipsa censeri nõ debet. Cicero: Nos autẽ teneamus vt nihil censeamus esse malũ, quod sit à natura datum omnibus. intelli=gamusq́;, si mors malum sit, esse sem=piternum malum. Nam vitæ mise=ræ mors finis esse videtur. mors si est misera, finis esse nullus potest.

10 ¶ Cum virtute cõsummatam & adornatã quis transegerit vitã, mors illi dura videri nõ debet. Nam relin=quit posteris bonorum operum suo=rum memoriam, semper victuram. Enitendum est igitur, vt probè viua=mus, virtutumq́; exerceamus opera quò facile mortem contemnamus. Cicero: Sed profecto mors tum

quisſimo animo oppetitur, cũ ſuis
idibus vita occidens conſolari po=
t. Nemo parum diu vixit, qui vir=
is perfectæ, perfecto functus eſt
inere. Quare ſi ipſa ratio minus
rficiet, vt mortem negligere poſſi=
is, at vita acta perficiat, vt ſatis ſu=
q; vixiſſe videamur. Quamuis
m ſenſus abierit, tamen ſummis
propriis bonis & laudis & gloriȩ
uamuis non ſentiant) mortui non
ent. Etſi enim nihil in ſe habeat
oria cur expetatur, tamen virtutẽ
q̃ vmbra ſequitur. 11 ¶ Apud
iraces luctuoſa ſunt puerperia, te=
Valerio, & lȩta funera. Nam ædi=
n in lucem puerum circunſidẽtes
n fletu proſequuntur, recenſentes
aſcunq; neceſſe eſt illi hanc vitam
reſſo, perpeti calamitates. E con=
rio hominẽ vita defunctum, per
um atq; lȩtitiam ſepeliunt, referen
cum gaudio quot malis eſt libe=
us. Mors igitur cui gratulabundi
F applau

applaudunt Thraces, in numero bo-
norum est reponenda. Cicero: Euri-
pides non docebat cœtus celebrãtes
domum lugere, vbi esset aliquis in lu
cem æditus: humanæ vitæ varia re-
putantes mala. At qui labores mor-
te finisset graues, hũc omnes amicos
laude & lętitia exequi. 12 ¶ Prę
clari rerum scriptores mortẽ suis scri
ptis laudarunt: vt bonum quiddam
& ærumnarum huius vitæ finem.
Et qui pro patriæ salute mortem op
petierunt, egregijs laudibus celebran
tur in Rhethorum scholis. Habenda
est igitur mors in numero bonorũ,
cum solum bonum sit laudabile. Ci-
cero, Alcidamus quidam rhetor an-
tiquus in primis nobilis, scripsit etiã
laudationem mortis, quæ constat ex
enumeratione malorum humano-
rum cui rationes hæ quæ exquisitius
à philosophis colliguntur, defuerũt:
vbertas orationis non defuit.
Claræ vero mortes pro patria oppe
titæ

itæ,non solum gloriosę rhetoribus,
ed etiam beatę videri solēt. 13 ¶Si
nouissimus humanæ vitæ dies ani=
nam non extinguit (vt certe non fa
it) sed ad alia transfert loca:nihil ho
nini optatius contingere potest, q̃
t per mortem emigret in beatiora
omicilia. Sin vero mors ipsa cum
orpore etiam hominis animam ene
at & extinguit (quod nullo pacto
ribuendum est aut credendum) ni=
il tūc potius aut melius,quàm post
uros vitę labores ęterno teneri som
o,placidaq́; quiete. Nihil igitur est
uòd mortem formidemus. Cice=
o, Quæ cum ita sint,magna tamen
oquentia est vtendum, atque ita
elut superiore è loco concionan=
um, vt homines mortem vel opta=
incipiant, vel certe timere desistāt.
am si supremus ille dies non extin
ionē sed commutationē affert loci
uid optabilius? Sin autē perimit ac
let omnino, quid melius q̃ in me=

diis vitę laboribus obdormiscere, & ita conniuentē somno cōsopiri sempiterno? 14 ¶ Cum Deus nos hac vita euocat: cū gratiarum actione quod presentis munere vitę nos perfungi dederit, hinc abire lęti debemus, existimare'que nos atro carcere liberari atque in libertatē traduci. Illū igitur nostrę vocationis diem, faustum & felicem reputemus oportet, non funestum. Cicero, Nos vero si quid tale acciderit, vt à Deo denuntiatum videatur vt exeamus è vita: lęti & agētes gratias pereamus, emitti'que nos è custodia & leuari vinculis arbitremur, vt aut in æternam & plane in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestia'que careamus. Sin autem nihil denuntiabitur, eo tamen simus animo, vt horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus. nihil'que in malis ducamus, quòd sit vel à diis immortalibus, vel natura parente omnium constitutum.

¶ Nihil

Nihil natura temere aut fruſtra
,ſed omnia ad finem aliquem de
ninatum. Non igitur hominem
duxit ad ortum, vt poſt exactos
is vitæ labores eum detrudat in
eriam mortis perpetuam, ſed vt
longam nauigationem,ad quie
ſtationem tranquillumq́ portū
lucat. Quare mors ipſa, vt tran-
lus poſt tempeſtates portus, ha-
debet,bonumq́ cenſeri. Cicero,
temere nec fortuito ſati & crea-
mus, ſed profecto fuit quædam
quę generi conſuleret humano.
d gigneret aut aleret, quod cum
claiuſſet omnes labores, tū inci-
t in malum mortis ſempiternū.
ū potius paratum nobis & pro-
um putemus: quò vtinam velis
s peruehi liceat. Si enim reflan-
s ventis reijciemur, tamen eodē
ò tardius referamur, neceſſe eſt.
od autem omnibus neceſſe eſt,id
iſerum eſſe vni poteſt? Ecce pau

 cos,

cos, ex amœnissimo Ciceronis horto in prima quęstione Tusculana cōsito, depromptos flosculos. quē si cui cordi est penitius ingredi, totumque perambulare, inueniet longe plures & odoratiores, quorum spiraculis & suaueolentia perfundatur. Hi tamen præsenti loco sufficiunt. ¶ Cæterum quanuis multis iam rationibus & testimonijs ostensum sit, mortem non esse metuendam, sed expetendā interdum: non tamen cuiquam licet suam præcipitare mortē, & seipsum occidere. quemadmodum Cleombrotus ille Ambraciota, qui (vt ait Cicero) cum nihil aduersi pateretur, lecto Platonis libro immortalitatē animorum astruēte, vt illam assequeretur, è muro se in mare præcipitem dedit. Et Cato Vticēsis eodem libro perlecto, sibiipsi manus intulit, ne Cęsari victori seruire cogeretur. Quod quidem factum etsi commendet Cicero & pleriq; Romani: maxime tamen

improbandum eſt,& vitio dan=
,vt diuino pręcepto & rectę ra=
i omnino aduerſum,mollisq; &
ui animi non valentis duros ad=
oſque caſus æquo animo ferre,
d obſcurum argumentum.Idip=
ſane quod hic proponitur, quã=
orroboratione teſtibuſque non
it, affeuerat in primis Hierony=
ſuper Ioannem, dicens: Non
oſtrum mortem arripere: ſed il=
m ab alijs libenter accipere. Vn=
 in perſequutionibus, non licet
pria manu perire. Accedit illi
ero in libro de Senectute, Vetat
uit) Pythagoras, in iuſſu Impe=
ris, id eſt, DEI, de præſidio &
one vitæ decedere.Idem quoque
rimo Tuſculanarum quæſtionũ
ro ait: Vetat dominans ille in no=
DEVS, in iuſſu hinc nos ſuo
nigrare. Eandem etiam ſen=
iam comprobat Ioſephus, cum
t: Itidem timidus eſt haben=
 dus

dus, qui mori nõ vult cum opus eſt, & qui vult, cum non oportet. At viri fortis eſt, ſemet occidere. imó vero ignauisſimi, quantum opinor. Nam & gubernatorem timidisſimum puto, qui tempeſtatem metuens, ante vim turbinis nauem ſponte ſubmergit. Quinetiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura diſcrepat, eoq; modo in creatorem noſtrum, ſummum ſcelus admittitur. Nullum eſt animal, quod ex induſtria, vel per ſe moriatur. Siquidem naturæ lex validisſima, vt velint viuere, in omnibus ſita eſt. Idcirco & qui nobis adimendum id putant, hoſtes ducimus, & inſidiatores pœna proſequimur. DEVM vero indigne ferre nõ arbitramur, cum donum eius homo deſpiciat? Ab illo enim accepimus, vt eſſemus, rurſumque vt eſſe deſineremus, illi reddendũ eſt. Corpora quidem cunctis mortalia ſunt,

ex cadu-

aduca materia fabricata. Anima
o ſemper immortalis eſt, Deique
ticula in corporibus collocata. Si
s ergo depoſitum hominis ſurri=
rit, aut male tractauerit, pesſimus
im ac perfidioſus habet. Sic Dei
oſitum ex proprio corpore qui
erit, eum ſe latuiſſe quem læſerit
imabit? Et ſeruos quidem fugien=
vlciſci, iuſtum creditur: quamuis
uam dominos fugerint. Ipſi ve=
Deum fugientes, & optimũ Deũ,
ie facere non videbimur? Et pau
oſt ſubnectit, Deniq; ſi qui ſe oc=
rint, apud nos quidem (Iudæos
icet) vſque ad ſolis occaſum inſe=
tos abijci decretum eſt: cum etiã
tes ſepeliri fas eſſe ducam9. Apud
s etiam dextrę iubentur abſcindi
ſmodi mortuorum, quæ in ipſos
natę ſunt. quoniam vt corpus ab
ma, ita manum eſſe à corpore ali=
m exiſtimarent. Pulchrũ eſt igi=
ô ſocij iuſta ſentire, neq; humanis

cladibus addere, vt creatorem om̄ impietate lædamus. Hæc & alia multa præclara ad eandem spectantia materiam refert Iosephus in tertio libro de bello Iudaico, in oratione Iosippi strenui Iotapatenorum Ducis. qua post Iotapatæ à Romanis expugnatę excidium, socijs persuadere nititur secum in abdita spelunca latitātibus, ne sibi ipsis manum inferrent, mortē ve consciscerēt. Cui astipulatur Egesippus lib. tertio de excidio Hierosolymitano, his verbis: Ingrati est & citius discedere q̄ velit, & diutius viuere velle q̄ voluerit ipse qui vitam donauit. Non licet animā soluere à corpore, nisi ei qui ligauit. Deo seruitiū debemus: dei ergo nos quasi serui expectemus imperia. Ad hęc, Aristoteles in Ethicis dicit eos qui vitam sibi violentè abripuerunt, publica ignominia à republica iuste & legitime affici solere: quoniam grauiter in ipsam rempublicam (cuius erant mem

m) deliquerunt. Et Virgilius in
to Aeneid. eoſdem deſcribit apud
eros diras dare pœnas, de quibus
nde ſubnectit,
uàm vellent æthere in alto: Virgilius
nc & pauperiem & duros perfer-
re labores.
mum Plato ad idem confirman-
m, hac vtitur ſimilitudine, Sicut
s (inquit) qui poteſtatis imperio
duntur in carcerem, non oportet
le diffugere, priuſquam poteſtas
a quæ clauſit, abire permiſerit: Sic
bis iniuſſu Dei demigrandũ è vi-
non eſt. Vetatque hominem ſibi
ferre vel accerſere mortem: docens
pectandam eſſe naturam. Vnde &
ncti patres in antiquæ legis vmbra
egẽtes cum aliqua premerentur ad-
erſitate: non ſibi ipſi mortem con-
iuerunt, ſed à Deo hinc tolli ſuppli
ter petiuerunt. Vt Helias à Iezabel
egina Iſrael perſequutionibus affli-
tus, cum fugeret ab eius conſpectu,
petiuit

petiuit animæ suæ (inquit scriptura) vt moreretur. Et ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam. Ne-
3.Reg.19. que enim melior sum, quàm patres mei. Tobias etiam senior cæcitate percussus, & ab vxore sua opprobrijs lacessitus, cum gemitu & lachrymis inter
Tobię.3. cętera ita orauit. Et nunc Domine secundum voluntatem tuã fac mecũ, & pręcipe in pace recipi spiritũ meũ. Expedit enim mihi mori magis, quàm viuere. Denique Sara filia Raguel, cũ improperium audiuisset ab ancilla domestica, quòd septem viros suos quibus tradita fuerat occidisset, omnino à vero alienum: non per impatientiam doloremque animi seipsam interemit, vt alię fracto ac deiecto animo forte fecissent, sed cõtinue perrexit in superius cubiculum domus suæ, & tribus diebus, & tribus noctibus nõ manducauit neque bibit, sed in oratione persistens, cũ lachrymis deprecabatur Deũ, vt ab illo impropе

rio

liberaret eam:inter alia ſuę deuo-
x pię orationis verba,dicens : Pe-
Dñe,vt de vinculo improperij hu
absſoluas me,aut certe deſuper ter Tobię.3.
n eripias me.Et idcirco meruit ad
rabili Dei prouidentia angelicoq́;
niſterio,feliciores q̃ antea experta
rat,nuptias aſſequi. Quòd ſi hāc
mi conſtantiā habuiſſet Romana
Lucretia, non ferrum in pectus
m adegiſſet: vt in ſe alienum pu-
et crimen. Ob quod nō laudibus
olli eſt digna,vt fortis & magna-
na,ſed vituperio inceſſenda & dā-
nda, vt mollis & proſtati animi
lier, non potentis illatam iniuriā
deſte ferre.

ugem mortis meditationem, ho-
mini vtilem eſſe,commendandáq́;
ſummopere mortificationē affe-
ctuum corporalium in hac vita.

CAP. VI.

NOn eſſe quidem metuēdā mor-
n,pręcedens ſermo ſufficienter (vt
reor)

reor) oſtendit nihilo ſecius habendā eſſe asſiduam eius meditationē, non diſſuadet, nec dehortatur, ꝙ magnā afferat frequens illa cogitatio hominibus vtilitatem: vtpote reuocationē à peccato perpetrando, mundiq́ꝫ deſpicientiam. Inquit enim Hieronymus in epiſtola ad Paulinum, Facile contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum. Et Moyſes incurium futurorum populum Iſraeliticum, atqꝫ improuidum, his increpitat verbis: Gens abſqꝫ conſilio & ſine

Deut. 32 prudentia: vtinam ſaperent & intelligerēt, ac nouisſima prouiderēt. Demum Eccleſiaſticus quenqꝫ noſtrum ſalubriter admonet, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Et rurſum: Memor eſto, quoniā mors non tardat. Cui reſpondet Hieronymus, ita ſcribens Cypriano: Memento mortis tuæ, & non peccabis. Qui ſe quotidie recordatur eſſe moriturum

Eccli. 7

Eccli. 14.

urum, contemnit præſentia & ad
ura feſtinat. ¶Enimuero ſi titillat
imum ambitio, & excelſos hono=
m gradus conſcendendi appeten=
: ſi pompa, ſi mundi gloria dele=
it, veniat autem in mentem mors
eunda: protinus cadunt alti illi ſpi
us, & animoſitas omnis deprimit.
uid ſuperbis terra & cinis? inquit
ipiens, ad retundendam noſtram
perbiã: mortis cogitationem nobis
gerens. Quid etiam extollitur in
tum homo, putredo: & filius ho= Iob.25
inis, vermis: qui mortis iaculo for Eccli.10.
n hodie aut cras humi proſternen=
is eſt? Vnde Auguſtinus in libro
natura & gratia, inquit: Si de diui=
s & honoribus & morũ nobilitate
iaƈtas, de patria & pulchritudine
rporis, & honoribus q tibi exhibẽ
r ab hoĩbus reſpice teipſum, quia
ortalis: terra es & in terrã ibis. Cir
nſpice, qui ſimilibus fulſere ſplen=
oribus. Vbi ſunt quæ ambiebãt cur=
rum

rum poteſtates? Vbi inſuperabiles imperatores? Vbi ſunt, qui conuentus diſponebant & feſta: & equorũ ſplendidi nutritores? Vbi nunc veſtes & ornamenta peregrina: vbi ſeruorum turba, vbi iocus & lętitia? Vbi exercituum duces: vbi ſatrapæ & tyranni? Nonne omnia, puluis & fauilla? Nonne in paucis verſibus, eorum vitę patet memoria? Reſpice eorũ ſepulchra, & vide qui ſeruus & qui dominus, qui diues, qui pauper, Diſcerne, ſi potes, victũ à rege, fortem à debili, pulchrũ à deformi. Vide ſi eſt aliquod in eo ſignũ iactantię ſuę. Memorare vtiq; naturæ, ne extollaris. Et idem in ſecundo libro de doctrina Chriſtiana, ait: Timor de futura morte, mentẽ neceſſariò concutit: & quaſi clauus carnis omnes motus ſuperbię ligno crucis affigit. Hęc ille. Si prętereà cupiditas opum concitat animum ad aurum cõgerendum, ad prędia, domos, & pretioſam ſupellectilem

Auguſtinus

lectilem

lectilem coēmendā, occurratq; men
ti mortis demum venturę memoria
refrigeſcit illico æſtus ille & feruor
auaritiæ: quoniam vt ait Iob, Diues Iob.27.
cum interierit, nihil ſecum auferet:
aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet.
Et Propheta in pſalmo, Dormierūt Pſal.75
ſomnū ſuum, & nihil inuenerūt oēs
viri diuitiarū in manibus ſuis. Rur-
ſum idem: Theſaurizat, & ignorat Pſal.38.
cui congregabit illa. Demum, ſi inſti
mulat hominem inſidioſa libido, &
ad illecebras acrius impellit, ſubeat-
que animum triſtis imago mortis
haud dubiè oppetendæ, è veſtigio
noxię illę flammæ reſidunt & ſuſci-
tata reſtinguntur incendia haud ali-
ter q̃ ſi frigidam aquam feruenti in-
iuderis, confeſtim decidit omnis illa
bullitio, & fundum petens aqua cō-
quieſcit. Quem enim (oro) delecta-
bit voluptas carnis, aut quem oble-
ctabunt blandimenta luxuriæ, vbi
oculis obījcitur exangue funus, cor-
G pus

pus exanime aspectuque horridum, putor cadauerum, pædor sepulchri, & colluuies putredinis in busto? vbi societas illa post mortem depastura corpus ingeritur animo : de qua loquitur Ecclesiasticus, Cum morietur
Eccli. 10 homo, hereditabit serpentes, & bestias, & vermes. Ecce quos habebit socios & asseclas corpus : cũ sepulchro cõditum abibit in fauillam & cinerẽ Quorum cõsideratione ab omni lasciuia & petulantia carnis, se, cum vita manet, frenare & coërcere debet. Propterea cõmendatur mirifica illa Platonis sententia, qua perhibet totã philosophorum vitam esse meditationem, considerationemque mortis. quòd hæc potissimũ inducat ad contemptionem rerum mundanarum : quam ipsa philosophia summopere probat, docet, & suadet. Eandẽ probat ac citat sacer Hieronymus in epistola ad Heliodorum, dicens : Platonis sententia est, omnem sapien

tum

tum vitam meditationem esse mortis. Debemus igitur & nos animo præmeditari, quid aliquando futuri sumus, & quod velimus nolimus, longius abesse non potest. Et rursum idem, loco eodem, Nihil æque tibi proficiet ad tẽperantiam omniũ rerũ, q̃ freques cogitatio breuis æui, & huius incerti. Quicquid facies, respice mortẽ. Verũ id Platonis dictũ modo citatum, non solum de naturę morte intelligi debet, quę est dissolutio animę, à corpore secundum rem ipsam, sed & de mystica & spirituali hominis morte, quę est abductio animæ, subsistentis quidẽ in corpore, ab affectibus & vitijs corporis, & ad se ipsam reuocatio. De qua Cicero in primo Tusculanarum libro ita disserit, Tota philosophorum vita (vt ait Plato) cõmentatio mortis est. Nam quid aliud agimus: cum à voluptate .i. à corpore, cũ à re familiari quę est ministra & famula corporis, cũ

à republica, cum à negotio omni se-
uocamus animum, quid inquã, tum
agimus, nisi animum ad seipsum ad-
uocamus, secum esse cogimus, maxi-
meq; à corpore abducimus? Secer-
nere autem à corpore animum, ne-
quicquam aliud est, q̃ emori discere.
Quare hoc commentemur mihi cre
de, disiungamusq; nos à corporibus,
id est, consuescamus mori. Hoc & dũ
erimus in terris, erit illi cœlesti vitæ
simile. Et cum illuc ex his vinculis
emissi feremur, minus tardabit cur-
sus animorum. Nam qui in compe-
dibus corporis semper fuerunt, etiã
cum soluti sunt, tardius ingrediũtur,
vt hi qui ferro vincti multis annis
fuerunt. Quo cum venerimus, tum
denique viuemus. Nam hęc quidem
vita, mors est. Hęc Cicero. Eandem
mysticam mortem, secretionem sci-
licet animæ ab affectionibus corpo-
ris, pulchrè commendat Ambrosius
in libro de bono mortis, dicẽs: Quid
in has

in hac vita aliud iusti agunt, nisi vt exuant se huius corporis cogitatio=nibus, quę velut vincula nos ligant? & se ab his molestiis separare côten=dant, renuntient voluptatibus suis, atq; luxuriæ: fugiant flammas libidi num. Nonne igitur vnusquisq; in hac vita positus speciem mortis imi=tatur: qui potest ita se agere, vt ei mo riantur omnes corporis delectatio=nes, & cupiditatibus omnibus mun=diq; illecebris etiam ipse moriatur? sicuti mortuus erat Paulus, dicens: Mihi enim mundus crucifixus est, & ego mundo. Deniq; vt sciamus, quia est mors in hac vita, & bona mors: hortatur nos vt mortem Iesu in corpore nostro circunferamus. Qui enim habuerit in se mortē Iesu & vitā Domini Iesu in corpore suo habebit. Operetur igitur mors in no bis, vt operetur & vita. Et paulo post idem: Imitatur igitur mortem, qui se à communione carnis huius abdu

Galat. 6

2. Cor. 4.

est, atque illis vinculis soluit, de quibus tibi dicit Dominus per Esaiam, Solue omnem colligationem iniustitiæ, dissolue obligationes violentarum cõmutationum: dimitte confractos in remissionem, & omnem circũscriptionem iniquam dirumpe.

Esaię.58.

Imitatur & ille mortem, qui se voluptatibus exuit, & à terrenis cogitationibus attollit atq; ableuat, & in illo cœlesti habitaculo locat: in quo Paulus cum adhuc viueret conuersabat. Aliter enim non diceret, Nostra autẽ conuersatio in cœlis est. Demũ nonnullis interiectis idem ait, Vnde & nos dum in corpore sumus, vsum mortis imitantes: ableuemus animã nostram ex istius carnis cubili, & tãquam de isto exurgamus sepulchro. Abducamus nos à corporis nexu: relinquamus omnia quęcunq; terrena sunt, vt cum venerit aduersarius, nihil in nobis inueniat suum. Cõtendamus ad illud æternum: ad illud di-

Philip.3.

uinum euolemus pennis dilectionis & remigio charitatis. Surgamus hic hoc est, de sęcularibus atq; mūdanis. Dixit eni Dominus, Surgite, eamus hinc. præcipiens vt vnusquisq; surgat de terrenis, erigat animam humi iacentem, & ad superna attollat. Hæc Ambrosius. Quinimo & Dominus noster in Euangelio, hanc mortem spiritualem (quę in abductione animi à delicijs carnis & affectu mundi huius consistit) nobis asciscendam esse, frequentius edocet: Si quis (inqt) vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Et, qui non odit patrem suum & matrem suam adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Rursum, qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et, qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam. Qui autem oderit ani-

Ioan. 14.

Luc. 9.

Lucę. 14.

Ioan. 12.

mam suam, in vitam æternam custo
dit eam. Et iterum: Nisi granum fru=
menti cadens in terram, mortuum
fuerit: ipsum solum manet. Si autem
mortuum fuerit, multum fructum
affert. Hæc enim & consimilia diui=
na documenta, quibus resperſum est
Matt.18. sacrum Euangelium: vt de eruendo
Matt.19 oculo qui nos scandalizat, de præci=
denda manu & pede, de eunuchis q
se castrant propter regnum Dei: ni=
hil aliud tradunt nisi animam à cor=
pore & eius contagijs spiritualiter es
se auocandam, & à mundi oblecta=
mentis secernendam. Demum ean=
dem doctrinam maxime omnium
salutarem, sæpius in suis sacratissi=
mis epistolis tradit diuinus Paulus,
vt cum ait: Mortificate membra ve=
Coloss.3 stra quę sunt super terram: fornicati=
onem, immunditiam, libidinem, con
Rom.8 cupiscentiam malam. Et, si spiritu fa
cta carnis mortificaueritis, viuetis.
Galat.5. Rursum, Qui autem sunt CHRI=
STI

STI, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Et Colossenses sacris instituens monitis, ait Igitur si consurrexistis cum CHRISTO, quę sursum sunt quærite, vbi CHRISTVS est in dextra Dei sedens, Quæ sursum sunt sapite, non quę super terram. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum CHRISTO in Deo. Ecce mortuos vocat eos apostolus, quos per epistolam cōpellabat, & alloquebatur: mortuos inquam peccato, mortuos mundo, & seiugatos à contaminatione corporis, quod tamen adhuc gestabant. Sancta nimirum & singularis est illa mors, quę vitę huic naturali non repugnat, sed eam tandem cum æterna commutat vita. Et de hac quidem morte, hactenus protractus est præsens sermo, non tamen inutiliter aut incassum, vt reor. Nam summopere ipsa confert ad mortem naturæ æquo perferendam animo, Coloss. 3.

& prompte subeundam. Quisquis enim hic vitam agens seiugauit animam suam, cõtinuo virtutum exercitio, ab affectibus corporis bonorũque sensibilium, imminentem mortem lætus excipiet, & sine animi ægritudine molestiaque hinc demigrabit. Qui vero affectionibus opum, honoris aut carnis irretitus, & tanq̃ vinculis quibusdam illigatus tenetur: tristis admodum illi et amara est discessio animę à corpore. Inuitus enim & mœrens relinquit hoc ergastulum, quod nimio affectu sibi ipsi arctius astrinxit, carceremque suum molestiorem sibi, & exitũ ab eo duriorem reddidit. Quod non subticuit Ecclesiasticus, hæc ad mortem
Eccli.41. verba faciens, O mors quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis, viro quieto, & cuius vię directę sunt in omnib9, & adhuc valenti accipere cibum.

¶ Demum continua mortis conside

ratio (vt vnde paulum digressa est, nostra recurrat oratio) prętet cętera, hunc etiam fructum affert homini, ꝙ pręmunitum eum reddit & cautũ ne ab ea inopinatò adueniente pręoccupetur: perinde atque hostem solicitis excubijs & peruigili cura expectans, nec insidijs ab eo circumuenitur, nec repentino illius terretur incursu. Non enim ex insidijs adoriri illum potest improuisus hostis, contra cuius molitiones & conamina, diuturna solicitudine vigilatum est. Ita qui mortem quotidiana cogitatione quasi familiarem sibi & domesticam reddidit: securus eam expectat, & pręuiso ferientem telo cõtra ictum eius armatus, minus timet. Iacula enim pręuisa (vt vulgo dicũt) minus ferire solent. Vnde & subitaria morte nequaquam is rapitur, qui eam quasi quotidie sibi pręsentem assidua cogitatione constituit. quandocunque enim & quomodocunque

aduenerit, & expectata illi & præcogitata mors est, neq; inopino aduentu territare virum potest.

¶ Quod multũ etiã confert homini assidua cõsideratio fragilitatis, & breuitatis huius vitæ, fluxæ, & momentaneę. CAP. VII.

NEc minus ad salutem conducit homini frequens consideratio fragilitatis & breuitatis huius vitæ, vt in ea fiduciam non reponamus, ne baculo (vt aiunt) arundineo innitamur. nec longos nobis annos promittamus: forsan cras, aut perendie hinc euocandi. Hanc autem nostræ conditionis fragilitatem atque vanitatem attestatur
Psal. 38. Psalmographus dicens: Veruntamẽ vniuersa vanitas, omnis homo vi-
Psal. 101. uens. Rursum: Dies mei sicut vmbra declinauerunt, & ego sicut fœnum
Psal. 143. arui. Et iterum: Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt. Cui accedit & Iob, Ho-

mo (inquit) natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriјs. Qui quasi flos egreditur & cõteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Vbi apte ad exprimendam nostræ sortis imbecillitatem ac euanescentiã: vmbrę & floris vtitur exemplo: quo & in plerisque aliјs sacræ scripturæ locis vsos sanctos scriptores inuenimus, adiuncta insuper fœni similitudine, quod facile suum perdit virorem & exarescit, vt prophetã in psalmo: Recordatus est quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum: dies eius tanquam flos agri sic efflorebit. Et alio loco quod de iniquis dicit: de omnibus etiam hominibus verum est, Quoniam tanquam Fœnum velociter arescent: & quemadmodum olera herbarum cito decident. Iterũ alio loco, de vnoquoque hominum id profert, Mane sicut herba transeat, mane floreat & transeat: vespere decidat

Iob. 14

Psal. 102

Psal. 36

Psal. 89

cidat, induret & arescat. Beatus etiam Iacobus in sua epistola canonica ijsdem similibus vtitur, cum ait: quod homo sicut flos fœni transibit, Exor-
Iacobi.1. tus est enim (inquit) sol cum ardore, & arefecit fœnũ, & flos eius decidit & decor vultus eius deperijt. Idem quoq; paulò post, Quæ est enim vita nostra? vapor est ad modicum pa-
Iacobi.4. rens, & deinceps exterminabitur.

Respondet his sacris testimonijs & concordat sanctus Ambrosius, in ter-
Cap.7. tio libro Hexameron de herba virẽte & flore fœni ita differens, In hac germinum specie & in illo virentis herbę munere, imago est vitę humanæ, & naturæ conditionisq; nostræ insigne quoddam spectatur, & speculum elucet. Illa herba & flos fœni, figura est carnis humunæ. sicut bonꝰ
Esaię.40. diuinitatis interpres, organo suę vocis expressit, dicẽs: Clama. Quid clamabo? Omnis caro, fœnũ: & omnis gloria hominis vt flos fœni. Aruit

fœnum

fœnū, & flos decidit: verbū autē Dñi manet in æternum. Dei sentētia, vox humana est. Dicit Deus. clama, sed in ipso Esaia loquitur. Ille respōdit: qd clamabo? Et tanquam quid loqueretur audisset, adiūxit. Omnis caro fœnum. Et verè. Viret enim & gloria hominis in carne, quasi fœnum. & quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est: prematura, vt flos: caduca, quasi fœnum. Germinat vitæ viriditatem in specie, non in fructu soliditatē. Hilarioris vitę quasi flos prętendens iucunditatem, breuiori spatio occasura. Sicut herba fœni, qđ prius quàm euellatur arescit. Quæ Psal.128. enim firmitudo in carne, quæ salubritas potest esse diuturna? Hodie videas adolescētem validum, pubescentis ætatis, virtute florentem grata specie, suaui colore. Crastina die tibi facie & ore mutatus occurrit. Et qui pridie tibi lautissimus, decoræ formæ visus est gratia: alio die mi-

ſerandus apparet, ægritudinis alicu-
ſus infirmitate reſolutus. Pleroſque
aut labor frangit, ant inopia mace-
rat, aut cruditas vexat, aut vina cor-
rumpunt, aut ſenectus debilitat, aut
euiratos deliciæ reddunt, luxuria de-
colorat. Nonne verum eſt, quia aru-
it fœnum & flos decidit? Alius aba-
uis atauiſque nobilis, & maiorũ ho-
neſtatus infulis, proſapiæ veteris cla-
rus inſignibus, amicis abundans, ſti-
patus clientibus, & vtrunque latus
tectus, ſecum producens maximam
ac reducens familiam: repente ali-
qua accidentis periculi mole turba-
tus, deſtituitur ab omnibus, à ſodali-
bus derelinquitur, impugnat à pro-
Pſal. 128 ximis. Ecce verum eſt quia ſicut fœ-
num vita hominis, priusq̃ euellatur
areſcit. Eſt etiam qui dudum ab vber
tate affluens copiarum, liberalitatis
fama per ora volitans ſingulorũ, cla-
rus honoribus, præeminẽs poteſtati-
bus, tribunalib. celſus, ſolio ſublimis
beatus

beatus populis æstimatus, dum præ=
conum clamore deducitur, subita re=
rum cõuersione in carcerem rapitur
quò alios ipse detruserat, & inter re=
os suos imminẽtis pœnę deflet ærũ=
nam. Quantos hodie caterua plau
dentium, & inuidiosa fauentis popu=
li frequens domum pompa deduxit,
& nox vna gloriosæ illum splendo=
rem deductionis aboleuit, ac repen=
tinus lateris dolor effusis gaudijs lu=
ctuosam grauis successionem mœro
ris admiscuit? huiusmodi igitur est
gloria hominis, sicut flos fœni. Quæ
etiam cũ defertur, nihil operibus ad=
iungit, in qua nullus fructus acquiri=
tur. Et cum amittitur, euanescit, om=
nem scænam hominis, & quam desu
per obumbrabat, repente destituens,
& quam intus animabat. Hæc Am=
brosius. ¶ Sed quid de vitæ nostrę
breuitate nunc retexam? quorũ ætas
sine retinaculo continuè labitur in
mortem, & more fluentis aquæ ra=

pido impetu fugaces anni prætereũt. Certè, vt ait quidam,

Præcipiti cursu fugit irreuocabile tempus,
Atque abeunt nullo frena morante dies.
Diffugiunt tacitis nostri successibus anni,
Et velut vmbra, cito præterit hora pede.
Hoc quoque quod loquimur, de nostro tollitur æuo,
Atque aliquid vitæ singula verba ferunt.

Cui consonat Persianum illud, nostro semper insigendum animo.

Viue memor leti, fugit hora, hoc quod loquor, inde est.

Et Hieronymus in epistola ad Heliodorum, consolatoria de morte Nepotiani: Quotidie morimur, quotidie commutamur: & tamen ęternos nos esse credimus. hoc ipsum quod dicto, quod scribitur, quod relego, quod

quod emendo, de vita mea trahitur. Quot puncta notarij, tot meorum damna sunt temporum. Scribimus atque rescribimus, transeunt mare epistolę: & scindente sulcum carina, per singulos fluctus ętatis nostrę momenta minuuntur. Hęc Hieronymus. Idipsum & Seneca his verbis cõfirmat: Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitę. & tunc quoque cum crescimus, vita decrescit. Infantiam amisimus, deinde pueritiam, deinde adolescẽtiam vsq; ad extremum quicquid transijt temporis, perijt. hunc ipsum quem agimus diem, cũ morte diuidimus. Neque ab ea discedit sententia Cato, ita apud Ciceronem in libro de senectute loquens, de vitę nostrę breuitate: Sed mihi ne diuturnum quidem quicquam videtur, in quo est aliquid extremum. Cum enim id aduenerit, tunc illud quod præterijt, effluxit. tantũ remanet quidem, quod
 virtu-

virtute rectè factis sis consequutus. Horæ quidem cedũt & dies, menses & anni, nec præteritũ tempus vnquã reuertitur, nec quid sequatur sciri potest. Quod cuiq; temporis ad viuendum datur, eo debet contentus esse. Hæc ille. Videmus sane plerosq; infantes, in ipso ferè limine ac vestibulo vitæ, morte extingui. alios pueritia vix egressos, fato sustolli. nonnullos in ipso adolescẽtię flore, atra morte occupari. Hos in iuuenili æuo, cũ adhuc suam ordiuntur telam, repente succidi pauciores ad virilem, senilem aut decrepitam prouectos ætatem, demum etiã morte resolui. Quibus certe quotidianis ante oculos nostros obiectis exemplis, vitę nostræ breuitatem vel palpitãtes aut cõniuentes
Gen.5 oculis cõspicimus. Produxerunt quidem antiqui patres nostri, paulo post ipsam mundi constitutionem, vitam in nongentos & quinquaginta, imò interdum numerosiores annos. Post

im

immissum autem mundo diluuium rari sanè inuenti sunt, qui ex sacrarũ literarum testimonio, ducentos vitæ annos expleuerint. At verò nostra tempestate potissimum habet locũ præscripta illa vitæ humanæ meta, quam propheticus sermo denuntiat, dicens: Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Verùm finge aliquem aut Nestorios implere dies, aut Sibyllinos annos, vel nouem cornicis viuere sęcula, ceruúmue viuacem spatio vitæ æquare, aut si mauis, Mathusalæam attingere ętatem, nónne adhuc breuis censeri debet ea vita & correpta, quę demum suo clauditur extremo termino? Psal. 89
Protractior certe foret (fateor) eius ætas, q̃ illorum qui vix vnũ annum cõplent, aut contractiore viuunt dierum curriculo. Verum si ad æternitatem nullo terminandam fine quan-

tamlibet hominis ætatem cõferas, ea planè erit collatio, quę pedalis lineæ ad infinitam, aut puncti ad hanc totam mundi molem. Vt si ad æternitatis infinitudinem nostræ mentis oculos inflectamus, quantocunque annorum numero spatiosum hominis ęuum, & breuissimum & propemodum momentaneum dicere possimus. Vnde Propheta ad Deum verba faciens de humanę vitę decur-
Psal. 89. su: quoniam mille anni ante oculos tuos (inquit) tanquam dies hesterna quę prętcrij. Neq; abhorret ab hac sententia Boëtius, in secũdo libro de consolatione philosophica, dicens: Vnius hora momenti si decem milibus cõferatur annis. quoniam vtrunque spatium diffinitum est minimã licet, habet tamen aliquam proportionem. At hic ipse numerus annorum, eiusque quantumlibet multiplex, ad interminabilem diuturnitatem nec cõparari quidem potest.

Etenim

Etenim finitis ad se inuicem fuerit quędā, infiniti verò atque finiti nulla vnquam poterit esse collatio. Ita fit, vt quantumcunque prolixi temporis fama, si cum inexhausta æternitate cogitetur, nō parua, sed planè nulla esse videatur. Hęc Boëtius. Et quod ille pro subiecta materia ibidem de diuturni temporis fama pronuntiat, nos verè nimium & aptè de humanæ vitę ætate sic enuntiabimus. Ita fit, vt quantūcunque prolixi temporis ætas, si cum inexhausta ęternitate cogitetur, nō parua, sed planè nulla esse videatur. Itaq; ex sublimi specula, alto'ue suggesto ad quęque mortaliū sublata voce clamitare lubet: Q̃ breuis sit vita respice. O summè pastor, ô cardinalitio galero insignis, ô Pōtifex, ô Rex, ô princeps ô dux inclyte, q̃ breuis sit vita respice. Et hāc sententiā Delphico digniorem oraculo, alta mente repone, clarisq; tuę domus insignibus inscribe.

O puer, ô iuuenis, ô uenerãde senex, ô regina, ô dña illustris, ô plebeia, q̃ breuis sit vita respice: memoriq; ani= mo q̄ breues dies hominis sunt (vt
Iob.14 ait Iob) altius reconde. Multos enim fefellit longioris vitę spes & fiducia, quos numerosa annorum spatia sibi promittentes, & centenariam speran tes ætatem, mors insperata & inopi= nata in florente ac viridi iuuenta ra= puit. At ne quem vestrum hęc tristia maneant fata, aut tam repẽtinus exi= tus, Mantuanum vtiliter vos admo= nentem libenter audite:

Nec ętati, nec fluxę fidite vitę.
Mobile tempus abit, mora nulla fu= gacibus annis.

¶ Quàm incerta nobis sit mors quantum ad tempus, locum, genus mortis, & animi qualita= tem, in qua morientes erimus.

CAP. VIII.

Soli=

SOlicitos præterea nostræ salu-
tis reddere nos magnopere de-
bet mortis ipsius certò superuē-
turę incerta hora, incertus loc9,
incertum genus, denique incerta ani-
mę nostrę qualitas ac dispositio, quæ
moriētibus nobis inerit: an odio tūc
an amore digni habebimur. ¶ Incer-
tam quidem horam eius nobis esse,
contestatur in primis Ecclesiastes di- Eccēs. 9
cens: Nescit homo finem suum, sed
sicut pisces capiuntur hamo, & aues
laqueo comprehendūtur: sic capiun-
tur homines in tempore malo, cum
eis extemplo superuenerit. Et domi-
nus noster in Euangelio salubriter
eiusdem rei nos cōmonefacit, exem-
plo diuitis cuiusdam hominis, cuius
cum ager vberes fructus attulisset, di
xit animę suæ: Anima, habes multa Lucę. 12
bona, posita in annos plurimos. re-
quiesce, comede, bibe, epulare. Dixit
autem illi deus: Stulte, hac nocte ani-
mam tuā repetunt à te. Quæ autem

O puer, ô iuuenis, ô venerãde senex, ô regina, ô dña illustris, ô plebeia, q̃ breuis sit vita respice: memoriꝗ; ani=mo ꝙ breues dies hominis sunt (vt
Iob.14 ait Iob) altius reconde. Multos enim fefellit longioris vitę spes & fiducia, quos numerosa annorum spatia sibi promittentes, & centenariam speran tes ætatem, mors insperata & inopi=nata in florente ac viridi iuuenta ra=puit. At ne quem vestrum hęc tristia maneant fata, aut tam repẽtinus exi=tus, Mantuanum vtiliter vos admo=nentem libenter audite:

Nec ętati, nec fluxę fidite vitę.
Mobile tempus abit, mora nulla fu=
gacibus annis.

¶ Quàm incerta nobis sit mors quantum ad tempus, locum, genus mortis, & animi qualita=tem, in qua morientes erimus.

CAP. VIII.

Soli=

SOlicitos præterea nostræ salu-
tis reddere nos magnopere de-
bet mortis ipsius certò superuē-
turę incerta hora, incertus loc9,
incertum genus, denique incerta ani-
mę nostrę qualitas ac dispositio, quæ
moriētibus nobis inerit: an odio tūc
an amore digni habebimur. ¶ Incer-
tam quidem horam eius nobis esse,
contestatur in primis Ecclesiastes di- Eccēs. 9
cens: Nescit homo finem suum, sed
sicut pisces capiuntur hamo, & aues
laqueo comprehendūtur: sic capiun-
tur homines in tempore malo, cum
eis extemplo superuenerit. Et domi-
nus noster in Euangelio salubriter
eiusdem rei nos cōmonefacit, exem-
plo diuitis cuiusdam hominis, cuius
cum ager vberes fructus attulisset, di Lucę. 12
xit animę suæ: Anima, habes multa
bona, posita in annos plurimos. re-
quiesce, comede, bibe, epulare. Dixit
autem illi deus: Stulte, hac nocte ani-
mam tuā repetunt à te. Quæ autem

parasti, cuius erunt? Exemplo itidē eorū, qui in diebus Noë & Loth vltrice Dei manu subitanea morte ab-
Lucę.17. repti sunt. Sicut factum est (inquit) in diebus Noë, ita erit & in diebus filij hominis. Edebāt & bibebāt, vxores ducebāt & dabantur ad nuptias, vsq; in diem quà intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter sicut factū fuit in diebus Loth. Edebant & bibebant, emebant & vendebāt, plantabant & ædificabāt. Qua die autē exijt Loth à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cœlo, & oēs perdidit. Secundum hęc erit, qua die filius hoīs reuelabitur. Proinde cautos & vigiles ac prouidos ad mortis aduentum reddere nos volens amator humanę salutis Dominus, sæpius auribus nostris inculcat: Videte, vigilate & orate. nesci-
Mar.13. tis enim, quando tempus sit. Et iterum: Vigilate ergo. Nescitis enim, quando Dominus domus veniat: sero an

ro an media nocte, an gallicantu, an mane: ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Quem Euangelij locum exponens Theophilus, ait: Propter hoc Deus nobis tempus nostrę mortis occultauit, quia nobis expediebat. Nam si nũc ignorantes finem nõ curamus, quid faceremus, si finem sciremus? Malitias nanq; nostras differremus vsq; ad vltimum. Cui astipulatur Augustinus in lib. de disciplina Christiana dicens: Latet vltimus dies, vt obseruẽtur omnes dies. Sero parantur remedia, cũ mortis imminet periculum. Et beatus Gregorius libro duodecimo Moralium: Ad hoc (inquit) conditor noster latere nos voluit finem nostrum, diemq; nostræ mortis esse incognitum, vt dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur. & tanto quisque fit ferventior in operatiõe, quãto & incertior

est de

est de vocatione, vt dũ incerti sumus
quãdo moriamur, semper ad mortẽ
parati debeamus viuere. Aliis etiam
locis, vt vigilemus ad mortis aduen=
tum, dominus nos admonet his ver=
Matt.25 bis: Vigilate itaq;, quia nescitis diem
Luc.12 neq; horam. Et iterum: Si sciret pa=
terfamiliâs qua hora fur veniret, vi=
gilaret vtiq;, & nõ sineret perfodi do
mum suam. Et vos estote parati, q̃a
nescitis qua hora filius hoĩs veniet.
Quę sanè salutaria documenta, non
solum accipienda sunt de die aduen=
tus Domini ad iudicium vniuersale
in consummatione sæculi, sed & de
die particulari, qua venit etiam Dñs
in morte cuiusq; hominis ad singu=
lare iudicium, repetẽs depositum, &
cõmissi talenti rationem exposcens.
2.Pet.3 De qua & illud beati Petri itidem et
1.Thes.5. Pauli verbũ, rectè quoque intelligi=
tur: q̃ dies domini sicut fur, ita in no
cte adueniet, inopinatò scilicet & in=
speratò. Et planè his Euangelicis

monitis, his Apostolicis institutis lõgè salubrius & satius est credere, quã quibusdam apocryphis annotationibus & titulis, in fronte nõnullarum orationum, ab incertis compositarũ authoribus, inscribi solitis, & aureos montes pollicẽtibus, cum ne harenosos quidẽ exhibeant, quę id asseverãter promittũt, ꝙ quisquis orationes illas ad Deum, sacrosanctã virginem Mariam, aliquemve sanctorũ nominatim designatum effuderit, nunquã improuisa corripietur morte: sed aliquot ante transitum ex hoc mundo diebus, cœlesti oraculo edoctus erit, aut candidissimę & sacratissimę virginis manifestaria apparitione, quo die & hora erit illi hinc emigrandũ. Verùm id nõ satis demirari possum nonnullos inueniri vsqueadeo futilibus illis et vanis pollicitationibus credulos, vt Euangelica verba à summa veritate prolata, & diem illum mortis nobis ignotum esse astruẽtia, illis

postha

posthabeant ac postponãt. Qui pro=
spicere sibi potius deberent, ne fortè
laqueus ille sit & decipula dęmonis
volentis hoc astu & vaframento (vt
versipellis est & callidus) pollicitis il=
lis fidentes, sibiq́ persuasum habẽtes
ꝙ repentina morte nunquam oppri
mentur, incautos intercipere, atq́ cũ
extremo animarum suarũ dispẽdio,
subitario interitu (quãdo minime si=
bi cauerent) hinc abripere: quemad=
modũ etiam in opusculo de glorio=
sa assumptiõe candidissimę virginis
Mariæ nos annotasse meminimus,
vbi identidem nõnulla sunt sparsim
inserta propositę illic materię, quæ
ad sancte & honeste moriendũ lecto=
rem studiose admoneãt. Pręterea (vt
cœptũ prosequamur iter) beatus Ia=
cobus in sua epistola hãc quoq; vitę
humanę mortisq́; incertitudinẽ, ocu
lis nostris proponit, hisce verbis: Ec=
Iacobi. 4. ce nũc qui dicitis: Hodie aut crastino
ibimus ad illã ciuitatẽ, & faciemus
ibi

ibi quidē annum:& mercabimur, & lucrum faciemus.qui ignoratis,quid erit in craſtinum.pro eo vt dicatis, ſi Dñs voluerit, & ſi vixerimus, faciemus hoc vel illud. Subſcribit illi & Seneca in Thieſte,hoc carmine:

Nemo tam diuos habuit fauentes,
Craſtinum vt posſit ſibi polliceri.
Res deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.

Et Horatius eandem complectitur ſententiam,his verſibus:

Quis ſcit, an adijciant hodiernæ craſtina vitæ
Tempora dij ſuperi?

Concordat illi & Martialis, hoc epigrammate:

Non eſt(crede mihi) ſapientis,dicere viuam.
Sera nimis vita eſt craſtina, viue hodie.

Et Cicero in lib.de ſenectute: Quis eſt tam ſtultus (inquit) quamuis ſit adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad veſpe

vesperum esse victurum? Et paulo post eodem loco: Moriendum certè est: & id incertum, an eo ipso die.
Ecci. 10. Demum Ecclesiasticus de quolibet principatum obtinente inquit: Rex hodie est, & cras morietur. Quinimo vbi nulla id comprobaret aut sacrorum authorũ aut literaturæ sæcularis authoritas, frequenti satis exemplo edocemur, aliquos matutina luce sanos & incolumes degere, qui ante noctis sequẽtis crepusculum vitam exhalarũt. quod Cæsari in senatu Romano multis vulneribus confosso, contigit. quod & Amnon filio
2. Reg. 13 Dauid, trucidato in fraterno cõuiuio
2. Re. 18. & ipsi Absalon pendenti à quercu & tribus lanceis à Ioab transfixo, etiam accidit. Contrà, alios nocte cõcubia, integra & bona valetudine vegetos cubitum ire, qui sequente diluculo in cubiculo extincti inueniuntur. quod Africano posteriori euenisse, memoriæ proditum est: & Holoferni princi-

cipi militię Assyriorum à Iudith animosa viragine in cubili obtrũcato cõtigisse, sacra refert historia: Quod & beatus Gregorius in expositiõe Euãgeliĳ, secundę dominicę aduentus Domini designati, his verbis confirmat. Nudiustertius fratres agnouistis, ꝙ subito turbine annosa arbusta eruta, destructę domus, atq; ecclesiæ à fundamentis sunt euersæ. Quanti ad vesperum sani atq; incolumes, acturos se in crastinum aliquid putabãt, & tamen nocte eadem, repentina morte defuncti, sunt in laqueo ruinæ deprehensi. Hæc Gregorius. Id verò si aliĳs accidisse crebro experimento cõpertum habemus, cur nobis quoque idem accidere posse nõ autumamus? aut quare aliorum periculo non redimur ipsi cautiores? Memor esto iudicĳ mei (inquit Ecclesiasticus) sic enim erit & tuum. Mihi heri, & tibi hodie. Haud dissimiliter quispiam ex ĳs qui improuisa morte sunt sub-

Iudith.13

Eccli.38

lati dicere nobis haud iniuria poterit Mihi hodie, cõtigit scilicet ex hac luce repente tolli: tibi autem cras, idem fortasse cõtinget. Et quamuis diuina bonitate nos (vt cõfidimus) sub vmbra alarum suarum protegẽte, id nobis forsitan nõ sit euenturum: bonũ est tamen & salutare, idipsum vereri & timere, ne eueniat. vt siquando forsan euenerit nos imparatos nequaquam surripiat. ¶ Porrò incertus est nobis & locus mortis, qui in solo natali, in domestico cubiculo, inter amicorum & cognatorum turbam, nos vale supremum illis dicturos, ac nouissima daturos mandata, animo cõstituimus & arbitramur. lõge tamen secus res interdũ se habet. Enimuero multi in regione ignota apud exteros diem claudũt extremum, nullo amicorum subsidio leuati. Alij iter aliquò carpentes, media in via, nullóque contecti domicilio, mortem obeunt sub dio, destituti prorsus omni so-

ni ſolatio notorúmque ſodalitio, vt vix habeatur, qui corpora eorum emortua cōdat ſepulchro. Alij tem= peſtuoſum ſulcātes mare, naufragio intereunt. Nōnulli fluuium naui= gantes, fracta naui fluctibus abſor= bentur. Aliqui nemora alta petētes & luſtra ferarū, aut à ſicarijs obtrun= cantur, aut à feris abſumūtur. vt mi= ſeranda omnino ſit humanę vitę tra= gœdia & ſors. Vbiq; ſiquidem mors inſidiatur hoībus, & ſuos tendit la= queos: quod & beatus Bernardus ita perhibet: Certū eſt homo, q mo rieris. Sed incertum, quādo, quomo= do, aut vbi: quoniam mors ipſa te vbique expectat. Tu quoque, ſi ſa= piens fueris, vbique eam expectabis Hęc plane ſapienter atq; vtiliter mo= net Bernardus. ¶ Quo prętereca ge= nere mortis hanc claudemus vitam, quis certò prædicere aut coniectare posſit? Nemo certe eſt, qui nō ſperet ſe ad prouectam vſque ætatem, aut

etiam decrepitam victurũ, & demũ defectis senio viribus, naturali naturaq; morte dissoluendum. Sed quàm plurimi ea spe decidunt atq; fraudantur. Nempe hic mœrore animi & ægritudine concepta, tædio cõfectus, ante suam diem extinguitur. Ille atra bili exagitatus, & graui commotus ira, in ætate adhuc integra mortẽ oppetit. Hic ferro interit, ille veneno Hic præcipitio perit, ille furca & laqueo. Hunc interemit crapula, illum inedia. Deniq; hunc consumit ignis, illum atra lues & pestilens aer. Hic terra obruitur, ille procellis aquarũ. Sed quid in enumerãdis varijs mortis generibus tempus incassum cõtero? quę oĩa nec verbis consequi, nec oratione cõplecti valerẽ vnquam.

¶ Postremùm, incertus nobis est & status animi, in quo euocabimur ab hoc nostrę peregrinationis stadio, bonusne futurus sit, an malus. Et si quidem nostræ existimationi responde-

rent.

rent omnia, nullus est qui nõ bonus Deoq́; acceptus hinc decederet. quandoquidem cõfidunt vniuersi, se omnino purgatos peccatis & rite expiatos, ex hac vita migraturos. Sed, proh dolor, cõplures suo destituuntur voto. Cum enim vitæ suæ emendationem in futuros annos diutius prorogarint, vindex ira Dei ad pœnitentiam longanimiter expectatos subito nõnunquam ferit interitu: neque spatium eis permittit, salutari reconciliationis sacramẽtalis antidoto animarum suarum vulneribus in hora mortis medendi. De quibus ait Ecclesiastes: Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absq; timore vllo filij hominũ perpetrant mala. Attamen peccator ex eo ꝙ centies facit malum, & per patientiã sustẽtatur, ego cognoui ꝙ erit bonũ timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Et beatus Iob, de eo qui distulit in seram cõmissa piacula mor- Eccēs. 8

Iob.24. tem, ait: Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbia. Paulus item graui increpatione huiusmodi Dei contemptorem insectatur dicẽs: Existimas autem ô homo
Roma.2. quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias bonitatis eius & patientię & lõganimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitẽtiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die irę & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet vnicuiq; secundum opera eius. Eorundem etiam qui mala malis accumulãt spe lõgioris vitæ adducti, triste iudiciũ, in Euangelio exprimitur, sub typo atq; exemplo serui nequã, ob diuturnam aduentus domini sui dilationem audenter peccãtis, atque in ebrietatem insolentiamq; proruẽ-
Lucę.12. tis, hoc verborum cõtextu: Quòd si dixerit seruus ille in corde suo, morã facit dominus meus venire, & cœperit per

rit percutere ſeruos & ancillas, & edere & bibere & inebriari, veniet dominus ſerui illius in die quo non ſperat, & hora qua neſcit: & diuidet eum, partemq́; eius cum infidelibus ponet. ¶ Cæterum cõtra hanc mortis incertitudinem vnicum eſt remedium, frequẽs & quotidiana ad Deũ oratio, ne ſinat inopina morte atque improuiſa nos obuolui, vt cum Propheta dicamus aſsidue Domino: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum quis eſt, vt ſciam quid deſit mihi. Et rurſum: Paucitatem dierũ meorum nũtia mihi. Nõ quidem, quòd ſanctis iſtis comprecationibus poſtulemus à Deo, cœleſtis nuntij miniſterio diem obitus noſtri nobis annuntiari paulo antè, quàm veniat. Id enim & temerarium foret, & legi in Euangelio nobis præſcriptæ cõtrarium. Sed à ſubitaneo mortis incurſu poſcamus his precibus nos di-

Pſal. 38.

Pſal. 101.

uino indultu præseruari, & præcurrente morbo quasi nuntio quodam naturæ, aduentus propinqui ipsius mortis præmoneri. Siquidem nobis pręnuntiatur propemodum finis noster: cum pręcedente morbi molestia, & paulatim fatiscente succũbenteq́ꝫ natura, sentimus vitæ occasum & metam adesse in foribus. Est & alterum cõtra hanc mortis incertitudinem prę sentaneum remedium & apprime vtile, ita quotidie vitam cõponere ac ducere, ac si mors ipsa iam iam'qꝫ foret nobis obeũda, atqꝫ in eo vitę statu assidue cõsistere, in quo velimus Deo animã nostram reddere. Ita enim nunquam nos imparatos mors ipsa occupabit, cum quoqꝫ momento vitæ ad eam parati viuimus. Tunc eius laqueis minime inuoluemur incauti, cum antè præuisi fuerint & præcogniti
Prouer. 1
Frustra enim iacitur rete ante oculos pennatorum, & facile laqueos aucupis effugit auis,
quæ

quę pręuidit illorũ insidias. Haud aliter si in omnem horam ad expectationem mortis accincti præparatiq́ꝫ viuimus, insperata & inexpectata nũquam nobis ingruet. quinimò quandocunqꝫ occurrerit, ad eam nos paratos & in procinctu cõstitutos offendet. Et hac ratione atqꝫ via, nunquã repentina mors nos corripiet. aut si repente immineat, nõ officiet nobis quicquam subitus illius incursus, ꝙ lõge ante pręuiderimus eam, atqꝫ ad eius insultum præmuniti semper & apparati vixerimus. Sic sanè sanctus Hilarion eremita celeberrimus victitasse legitur. qui cum annos decẽ & octo natus in deserto Palestinæ vitã anachoriticam in summa austeritate duceret, venerũt ad eius cellã (vt scribit de eo Hieronymus) semel latrones, eumq́ꝫ quasi per iocum interrogarunt: Quid faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respondit, Nudus latrones nõ timet. Et illi: Certè

(aiunt) occidi potes. Possum, inquit, possum. & ideo latrones nõ timeo, quia mori paratus sum. Felix profecto, & terq; quaterq; beatus, qui mẽte sibi cõscia veri cũ Hilarione dicere potest: Latrones nõ timeo, imò mortem (quę vitã corporis deprædatur) nõ timeo, quia mori paratus sum.

¶ Pręcipuam bene moriẽdi doctrinam esse, bonę et honestę vitæ studium, ꝙ eam plerunq; bona mors consequatur.

CAPVT IX.

HIS ad introductionem quãdam dicendorum pręmissis ꝙ pręparamẽta quædã sunt animorum ad ipsum mortis cõgressum ęquanimiter tolerãdum, iam ipsa moriendi doctrina, quam titulus operis pręsentis pollicetur, determinatius est exhibenda. Cuius illud in primis præcipuum & memorabile habeatur documentũ, vnicam & singularem bene moriẽdi doctrinam

ctrinam esse, bene beateq; viuere, virtutem & iustitiam in vita studiose colere, deum timere & mandata eius seruare. Hæc sola propemodum sufficit regula, ad pie & sancte moriendum: honestam, inquam, agere vitam, & probos amplecti mores, atq; dum tempus habetur, operari bonū. Quoniam quotidiano ferè exēplo compertum agnouimus, ꝙ qualis fuerit hominis vita, talis cōsequatur & eius mors. Vt si bona fuerit, & secundum Dei præcepta inculpatè transacta vita, beata atque tranquilla eam comitatur obdormitio in Domino. Sin verò scelerata & grauibus cōtaminata criminibus antecesserit vita, tristis, horrenda, & miserabilis illam subsequi ferè solet mors. Quod & Augustinus testatur in primo libro de ciuitate Dei, dicens: Mala mors putanda nō est, quam bona vita præcessit. Nō enim facit malam mortem, quod sequitur mortem.
Et

Et idem in libro de doctrina Christiana: Nõ potest male mori, qui bene vixerit. & vix bene moritur, qui male vixit. Enimuerò viri probi & sancti, qui iustitiæ opera diligẽter exercuerunt, & sub iudice Deo atque in eius oculis candidè incontaminateq́; vixerũt, cum mortis adesse sentiunt viciniam, interna à Deo cõsolatione confortati, læti & alacres in eius properãt occursum: atq; venientẽ obuijs (vt aiunt) excipiunt vlnis, vt beneficam, vt liberatricem suam à corpore & eius vinculis, ab hac valle lachrymarum, ab hoc miseriarũ ergastulo. Eandem quoq; multis ante vocatam votis, & optatam sæpius, dulciter salutant, amicisq́; cõpellant verbis, ꝙ eius beneficio confidant se ab hoc sæculo nequam statim eripiendos, atq; ad vitam æternã & immarcessibilẽ gloriam protinus transituros. Sanè in primo Tusculanarũ libro meminit Cicero, ꝙ cygni prouidẽtes quid in mor

In morte boni sit, cum cantu & voluptate moriuntur. sicq; omnibus & bonis & doctis esse faciendum tradit Cui consonat epigrammatum scriptor, hoc carmine:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua, Martialis.
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Eandem innuit sententiam & Ouidius, his versibus:

Sic vbi fata vocant, vdis abiectus in herbis
Ad vada Meãdri cõcinit, albus holor

¶ Hunc cygnorũ morem imitantes iusti probatęq; vitæ viri, qui niueum illorum candorem puritate mentis nitoreq; bonæ famæ referre, exprimereq; semper studuerunt, cum sentiunt mortem ipsam ferme ad ianuam corporis assistere, propinquaque sua funera percipiunt, læti & gestientes gaudio, psallunt Deo in cordibus suis, & ore (quantum datur) dulce depromunt canticum exultabundi, quod ad eos

ad cœlestes nuptias inuitati, regni cę-
lorum ianuam sibi nouerint aperiri.
Nõne suauem modulationē ædidit
sanctus patriarcha Iacob, cum supre-
Gen.49. mum trahēs spiritū singulis filijs su-
is benedixit? & interno mentis ocu-
lo futura prospiciens, sacratissima re
demptiõis humanę mysteria ore pro
Deute.32. phetico deprõsit? Nõne & Moses
famulus Dei iam morti propinquus
etiam dulce cõcinuit canticum, altis
mysterijs refertissimum? & singulis
Israëlitici populi tribubus benedicēs
Deute.33. quę illis superuentura erãt, superno
lumine illustratus, lõge antè vaticina
tus est? Quid referã sanctos patres
post nouæ legis coruscationem vir-
tute & meritis insignes, in ipsa mor-
tis hora miro gestijsse gaudio? qui qua
si portum tranquillũ prospectantes,
iam nauem suam incolumem erant
subducturi in statiõis æternę quietē?
Hosq; flexis in terra genibus, illos
palmis ad sidera sublatis, inter verba
ora-

orationis ſpiritum efflaſſe? Quibus nec angelicorũ ſpirituum defuerunt ſub ipſum vitę exitum officia, nõ claritas cœleſtis ipſos circũfulgens, non harmonica modulatio, aſtantibus interdũ audita, nõ deniq; ſuauia ſupernæ fragrantiæ ſpiracula. Vt ipſorum exemplo plane cognoſcamus, ꝙ pretioſa eſt in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Certe hi ſunt holores noſtri, puritate vitę candidi: deliciarum huius mũdi aquis ſupernatãtes, nõ tamen immerſi: & erecto in cœlum animo, quaſi extento lõgius collo, in ſublimia glorioſæ illius ciuitatis atria ſemper intenti. Qui cũ impendentẽ cernerent mortẽ, tranſacta in lachrymis ſeminatione, meſſem ac manipulos ſuos cum gaudio collecturi, mercedem'q; ſuorũ laborum ac glorioſum fructũ percepturi, dulce Deo, cõcinere melos & læta reſonare cãtica modulatiſsima voce ſunt auditi. Quorum fœlicem ex hoc Pſal.115.

mundo transitum & sanctam resolutionem, qui in historijs de eorũ vita & obitu cõscriptis legũt, vix pias cõtinere lachrymas possunt, & ab illis vltro erumpẽtibus temperare, ꝙ miserationem Dei magnam in suos cultores eo argumẽto planè cognoscant & magno afficiantur desiderio, vt similis illis contingat post decursum mortalis vitæ stadium obdormitio, beatos se fore, felicesq́ haud iniuria rati, si tali fine & exitu suos claudere dies possint. Nemo sanè est illorum qui hęc pia vitę sanctorũ monumenta euoluũt, quin cũ Balaam propheta ex intimis præcordijs illud à Deo petat impẽsius. Moriatur anima mea

Num.23 morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Quid enim salubrius optare possent, quidve vtilius expetere à Deo, q̃ consimilem sanctorum quieti mortem, & sanctam & gloriosam? Contrà vero qui facinorosam duxerũt vitam, grauibusq́

inqui

Inquinatam ſceleribus, qui nec Deū, nec homines ſunt veriti, qui laxatis habenis poſt ſuas abierunt concupiſcentias, quandiu hoc in mundo ſunt diuerſati. exhorreſcunt mortis aduentum & miſeri trepidant, tanquam rapiendi ad ineluctabile diſtricti iudicis tribunal, & ſuorum operū ſtipendia percepturi, de quibus ait Apoſtolus: Stipendia peccati, mors. Nempe ſuorum conſcij ſcelerum, attonitaq; mente cogitantes malorum ſuorum grauitatem & multitudinem: recuſant ex hac luce abitionem, ſubterfugiūt diſſolutionem à corpore, quòd trahendi videantur ad conſpectum iudicis ſeueri, ſententiam damnationis in eos laturi. Perinde atq; parricidij reus aut latrocinij cum horrendo clauſus ergaſtulo & vinculis conſtrictus cognoſcit capitis ſui cauſſam agi. & magiſtratus de extremo ſuo ſupplicio captare conſilium: totus cōtremiſcit, & maiore adhuc premitur Rom. 6

angore animi, cum carcere educitur vt iudicum ſiſtatur conſpectui, audit atque coram proferri in caput ſuum ſententiam: quòd furcæ debeat appendi, aut obtruncari gladio.

Quàm triſtis, quàm inuitus, quàm trepidus ad tribunal iudiciarium truditur, vt ſui capitis audiat damnationem, quàm vellet perpetuo manere in carcere, quò tribunal illud effugeret. ad quod vbi ſe euocari intelligit, tremore cõcutitur, pallore ſuffunditur. At longe miſerabilior eſt cõditio peccatoris ſibi male cõſcij, cũ ingruit horrida mors, & corporis carcere animam inuitã eximit. Vna ſiquidẽ ex parte, ſua eum peccata conſternatum reddunt: necnon diuinę in ſe ſententię trepida expectatio, & horror ingens. Alia vero, vehemens ad hęc ſecularia bona affectus, ad opes, ad honores, ad voluptates, miſeris excruciat modis. quod ea quę tantopere amauerat, quęque toto fuerat ani-

mo prosequutus, dimittere cogatur, et ab illis diuelli: in quibus suam collocauerat felicitatem. Quàm dura (puta is) est illa separatio, quàm molesta seiunctio ab ijs, quę sola semper expetiuerat, quę coluerat vnice, quæ singulariter amplexatus fuerat?
Quis (oro) in tanta rerum conflictatione iam moribundo peccatori est animus, quę Dei memoria, aut salutis propriæ cura? Vere de huiusmodi conditionis viro, dicit Propheta in psalmo ad Deum, Quoniam nō est in morte, qui memor sit tui. Quo modo enim Dei memor esset in tanta rerum angustia, qui dum vitam sospes ageret, illius semper fuit immemor? Et nō modo Dei, sed & sui ipsius obliuiscitur miser peccator, in illa extrema anxietate. quoniam (vt præclare ait beatus Augustinus) hac animaduersione percutitur peccator vt cum moritur, obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est DEI. Psal. 6.

Psal. 118 Vere iustus est Dominus, & rectum iudicium eius. Domini sui contemptor, diutius vixit seruus nequam. Quid ergo iustius, q̃ ipsum in extremo angore à Domino suo deseri? Vnde cognoscitur verum omnino esse illud Prophetæ dictũ in Psalmo,

Psal. 33 Mors peccatorum, pessima. Quod etiam nonnunquam ostensum est, manifestis ita morientium exẽplis. Quorum hi sub ipsum vitæ exitum se vidisse horrendum draconem contestati sunt: cui ad deuorandum diuino iudicio fuerunt permissi atq; relicti. Illi inducias vsq; ad proximam lucem matutinam sibi indulgeri, anhelo sudore æstuantes, proclamarũt: deinde horariam vitę moram enixius postularunt, quam tamen nõ obtinuerũt. Alij teterrimos Aethiopes ad se venisse, & atris literis conscripta totius vitę suæ flagitia in libro monstrasse: demum acutissimis gladijs se transfixisse astantibus enarrarunt.

Rursum aliqui cum horrore leguntur præsentibus retulisse: quod sicut beatus Stephanus vidit cœlos apertos, Act.7
(quos deinde introiuit) & Iesum stãtem à dextris virtutis Dei: ita se vidisse infernum lacum apertũ, & Iudam & Caipham, & Pilatum in medio eius, & alios etiam crucifixores Dñi simul cum eis, & sibi ipsis non longe ab eis locum esse paratum. Nonnulla horum ex beato Gregorio & Beda de gestis Anglorum deprompta: commemorat eximius & præclarus Author Mapheus Vegius in primo capite sexti libri, operis sui insignis, & singularis de perseuerantia religionis inscripti. In quo etiam capite permulta adducit annotatu dignissima ad rem nostram propositã facientia. Certe hæc omnia iam paucis constricta, & cętera id genus hominum visa in ipso mortis articulo, non ad illorum quibus illa monstrata sunt, salutem, ostendi permisit Deus: cũ ęter-

nę damnationi censeantur (quantum cõiectare fas est) fuisse addicti, sed ad nostram vtilitatem solum. vt aliorũ periculo & perditione admoniti, cũ tremore nostram salutẽ operemur. Nõnulla etiam huiusce generis exempla, tam ad felicem bonorum quàm ad tristem malorum exitum spectantia: in Gregorianis leguntur homilijs, quas vir ille sanctus, sacra eruditione eximius, mira pietate insignis, & sancto Dei timore plenus: pro more suo plerũq; memorabilibus cõclusit exẽplis, ad excitandos audiẽtium animos in Dei timorẽ & amorẽ magnopere facientibus. vt in Homilia euangelij de patrefamiliâs, qui cõduxit operarios in vineã suã: de eo qui exijt seminare semen suũ, quod in diuersa cecidit loca: de diuite epulone, & Lazaro mẽdico: de homine quodã qui fecit cœnã magnam, & vocauit multos: denique de hoĩe rege qui fecit nuptias filio suo, & in nonnullis

alijs

aliĳs. ¶ At vero cum miſerrimũ ſit & horrendum in illa extrema vitæ hora his premi anguſtĳs, eaq; torqueri anxietate, qua iam diximus ſceleratos & prauitati aſſuetos in ipſo mortis angi momento: ſummo ſtudio eniti debent omnes, ne prauæ aſſueſcant vitæ, neve malitiam ſuam ad ipſum vſque ſepulchrum perſequantur. Si contractæ ſunt ſordes & malorum contagia: eluant ea & expient ſalutari pœnitentia, dum tempus & hora ſinunt. reſipiſcant à priſtina morum corruptela, cum datur oportunitas. virtuti colendę ſe aſſuefaciant, iuſtitiam ſibi cõtinuo vſu familiarẽ reddant & domeſticam. deniq; cum tempus habent, operentur bonum: vt deiloquus admonet Paulus. Ad quod & Eccleſiaſtes vnumquemque hortatur, Quodcunq; (inquit) facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia, erunt apud inferos:

Galat. 6.

Ecclẽs. 9.

 quò

quò tu properas. Ecclesiasticus etiam
Eccli. 14 idem diligẽter admonet, dicens: Ante obitum tuum operare iustitiam, quoniam non est apud inferos inuenire cibum. Quibus monitis qui aures arrexerint, animumq́; admouerint, in extremo mortis agone non quatientur tremore, non percellentur metu, nec formidine trepidabunt sed diuino suffulti prȩsidio, angelicoque munimine circunuallati, facilem & placidam persentient mortẽ, anxietatis vacuam, horroris immunem, timoris expertem. qua pertransita, protinus euolabunt ad superna cœlestis Hierusalem habitacula.

¶ Testamenti ordinationẽ, & peccatorum confessionem, opportune ac mature, antequã inualescat letifer morbus, esse faciendam.

CAP. X.

HOc quasi iacto nostri instituti fundamento, reliqua deinceps superextruẽda sunt. quorũ id vnum

fit, ꝙ cum adhuc integra eſt incolu-mitas, illabefactaq́ꝫ ſanitas: etiam longo ante morbum lætiferum temporis interuallo, teſtamentum maturè condendum eſt iis qui legare ſua, teſtarique iure poſſunt. ne ſi ad extremũ vſqꝫ vitę momentum id differãt negotium, morte pręoccupẽtur & inteſtati vita excedãt. q̃d incuriæ ac infamiæ notam illis inureret, & disſidiorum atqꝫ contentionum materiam ſuggereret hęredibus, ob diſpartitionem bonorum nulla certa teſtamẽti lege definitam. Ad hæc, cũ languore mortifero premitur corpus, & mens doloribus vicinæ mortis grauata obnubilatur: quę tunc ratio, quęve prudentia viget in moribundo iam homine, vt ſua recte diſponat, & cuique ſuperſtitum ſuã asſignet portionẽ? Vſqueadeo enim moleſtia morbi & propinqui à corpore exitus hebetatur anima, vt conſtituendo teſtamento nequaquã valeat intendere vires.

Cum vero adhuc mens sana cõsistit in corpore sano, expeditissime peraguntur omnia ad testamenti rationẽ spectantia, cum maturo consilio, incolumiq; & vegeto animi vigore. Præterea si quis alienũ æs conflauerit, obæratusque cuiq̃ fuerit, id aperte explicet moriturus, dissoluendaque debita curet. Cõsimili ratiõe si quod alterius est quispiam detineat, aut depositum ab aliquo suæ creditum fidei asseruet, quod alienum est restituat, & suæ custodiæ commendatum, reddat ei qui deposuerat, antequam hinc abeat. Et ita ante mortem cuiq; suum reddatur: vt post obitum non relinquatur alicui iusta de mortuo cõquerendi ratio, neve lites & forenses strepitus, aut grauia dispendia exinde oboriantur. Vnde memorabile est illud exẽplum, quod de Spiridone Cyprio episcopo egregie sanctitatis viro narrat Eusebius Cæsariensis in historia Ecclesiastica. Cuius filiæ

Libr. 10. c. 5.

virgi

virgini Hirenæ, cum quidam deposi-
tum cõmendasset: illa acceptum ter-
ræ altius infodit, nullo rei illius con-
scio. Post obitum eiusdem virginis,
venit qui depositum tradiderat filiæ:
& illud à patre negotij illius inscio,
repetiuit. Rem pater admiratus, per-
quisiuit tota domo quod poscebatur
nec vspiam loci inuenit. Perstitit in-
stantius ille qui cõmendauerat filiæ
depositũ, & lachrymas precibus adie
cit, exposcens sibi reddi cõmendatũ.
alioqui vitę suæ vim se illaturum asse
uerabat. Permotus eius verbis & fle-
tibus senex: ad filiæ suæ sepulchrum
concitus properauit, eamque vocauit
ex nomine. Tunc illa de sepulchro
respondens: Quid vis, ait, pater? Cui
Spiridion: Commendatũ illius (no-
minatim expresso viro) vbi reposui-
sti? At illa locũ indicans, illic (inquit)
inuenies defossum. Regressus domũ
pater, rẽ sicut filia de sepulchro respõ
derat, inuentam: tradidit reposcenti.
Ecce

Ecce quantum periculum & rei propriæ admittendæ, & forsitan animæ perdendę imminebat ei qui depositum commendauerat: ob non redditum illud, aut saltem non detectum ante mortem. Et euenisset quidem illud, nisi vox è sepulchro reddita remedium adhibuisset. Sed quoniam ea sanctitate nõ pollent nunc homines, qua venerabilis ille senex, vt ipsis defunctis interrogantibus ita reddatur ad interrogata ex ipso tumulo à mortuis responsio: satius est suis rebus cum adhuc vita manet, ita prospicere, ne talis vnquam ingruat necessitas. ¶ In ipso vero morbi letalis principio, antequam ingrauescat accersito sacerdoti peccata sua confiteatur, & detegat moriturus: vt eo remedio contractis sordibus expiet animam inquinatam, diluat inustas illi maculas: seq; Deo reconciliet, neque in supremam vitæ horam differat id negotium, quoniã extorta tunc per

vim

vim potius confeſsio, q̃ ſpontanea cenſeretur, neque ob graues corporis dolores quibus etiã anima afficitur, mortisq́; propinquitatem, tam integre, tam prompte, tam expedite confeſsionem ipſam exercere poteſt ægrotans, ſicut in ipſo morbi initio, cum nondum corpus decumbit cuiſtum graui languore, cum etiam nec dum mens & ratio recta ob condolentiam participationemq́; dolorũ, hebeſcit ac obtunditur. Quod & Ecclesiaſticus ſubinſinuat inquiẽs: Ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit confeſsio. Confiteberis viuens: viuus & ſanus confiteberis. Eccli. 17
Optimum ſane, & ſalutare documẽtum. Quid autẽ diſcriminis eſt (oro) inter mortuum, & præmortuũ iam hominem, extrema patientem, & vltima trahentẽ ſuſpiria? Quæ diſcuſſionis (quæſo) ante actę vitę diligẽtia & examinationis prçteritorum operum ſtudiũ, tum poterit adhiberi, cũ
vix

vix suę mentis compos est ægrotus, & immani dolore morbi degrauatur? Quę itidem salutaris cõfessio, q̃ integra, q̃ syncera tum fiet: cum lingua palpitans et faucibus hęrens vix efformare verba, quæ intelligi auribusq́ excipi queant, aut proferre valebit? Quocirca damnanda summopere illorum est negligentia atq; incuria: qui etiam graui morbo decumbẽtes q̃ diutissime possunt, prorogant suorum peccatorum confessionem, & interdum ita procrastinãt vt deniq; nulla peccatorũ facta expiatione ac detectione, rapiãtur à morte. Alij cum morbo grauati deinde cõualuerunt, id vnũ iactitant, & tanquã de amplo beneficio suscepto gratias agere se Deo prędicant, ꝙ necdũ fuerint in ea morbi molestia ad confessionem sacerdoti faciendam adacti. tanq̃ nõ esset ea reconciliatio vnquã tentanda ab ægroto, nisi iã actũ esset de eius vita, atq; cõclamatũ. aut

putant

putantes id timiditati asscribendũ, si sacerdotem accirent cui suam detegant conscientiam : quasi mortem timerent, & vltimum suæ vitæ casum (ob susceptum illud antidotum) iam iamq́ esse superuenturum. Porro alios inuenias quibus graui languore depressis cum suggerunt amici faciendam esse peccatorum cõfessionẽ adeo grauate & moleste illud ferunt vt protinus autumẽt iam desperatũ esse de salute corporis eorum, vocẽq́ illam cõfessionis faciundę admonitoriam ita accipiunt, atq; si quis propheticam illam sententiã eis denunciaret, Dispone domui tuę, quia morieris & nõ viues. cum tamẽ è diuerso ipsa peccatorum expiatio sacerdoti rite facta, potius cõferat ad corporis etiam temporariam salutẽ. quandoquidem interdum morbi hominibus infligũtur à Deo, in punitionẽ peccatorum ante perpetratorũ. & ergo abrasis animo peccatis, tolluntur plerunq;
4. Reg. 20.

plerunq; & morbi, ob illa irrogati. Vt paralytico pri9 ait Dñs apud Mattheum Fili, remittuntur tibi peccata
Matt.9 tua: deinde subiecit, Surge, tolle lectũ tuum, & vade in domum tuam. ad idipsum signandum, q̄ peccata causam præstiterint illius quo laborabat morbi proinde abstergenda ante fuisse peccata, q̄ morbus propelleretur. Consimili quoq; ratione, languido apud probaticam piscinā post duodequadraginta annorum infirmitatem à cœlesti medico solo verbi imperio sanitati restituto, haud multo
Ioan.5 post ait Dominus: Vade, & amplius noli peccare: ne deterius tibi contingat. eo dicto significans ipsum tam diuturnam incurrisse aduersam valetudinem ob peccata quæ ante admiserat. Quare detersis pia & religiosa expiatione peccatis animæ, plerunq; integra corporis sanitas instauratur. Confirmat idem Innocentius tertius in concilio generali, cap. Cũ

infirmitas, titulo de pœnitentijs & remisſionibus, hanc ſanctionem decernens, Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat dicente Domino, languido quem ſanauerat, Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: præſenti decreto ſtatuimus, & diſtricte præcipimus medicis corporũ, vt cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocent animarum. vt poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute prouiſum, ad corporalis medicinæ remediũ ſalubrius procedatur. cum cauſſa ceſſante, ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſſam dedit edicto, ꝙ quidam in ægritudinis lecto iacentes, cũ eis à medicis ſuaderetur vt de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt: vnde facilius mortis periculum incurrunt. Hæc Innocentius. Ex quibus liquido conſtat, q̃

Innocẽtius tertius.

periculosa sit dilatio procurandæ salutis animæ ad supremum vsq; vitæ punctũ, cum iam nulla superest spes euadendę mortis. vtpote quòd interdum prębeat occasionem ægroto iã viribus defecto, incidendi in laqueũ extremę desperationis. Quòd si huiusmodi admonitio atque inductio ad sacramentum confessionis mature adhibendum, fuisset in ipso morbi principio proposita ægroto, adhuc corpore satis & animo, valenti: & lubens eam fuisset amplexatus & opere cõplesset. Vnde mente exhilaratus post detectionẽ integram peccatorum, & interiore perfusus gaudio atq; alacritate ob exonerationẽ malorum multo facilius cõualuisset atq; sanitatẽ pristinam recuperasset. Verũ ea est hominũ ad animæ curã negligentia, vt cum primum caput eis dolet aut latus, aliove tentantur morbo corporis, protinus aduocant medicum, & oportunum adhibent

reme-

remedium. At cum anima grauibus premitur peccatis, & multis vulneribus iacet saucia: quam tardissime possunt, admouent his plagis medelam & lente admodum accersunt sacerdotem, qui medicam illis opem impendat. quinimo iterum atq; iterum ad id aliorum suasu inducti, vix recte monentibus tandem obtemperant: viciniç mortis metu magis impulsi ad faciendam peccatorum suorum confessionem, quàm amore & studio curandç suç salutis. Vt si certum haberent & exploratum, se eo (quo semianimes laborant) morbo nõ interituros: nequaquam tunc sacerdoti suæ animæ vulnera detegerent, sed in alia adhuc tempora rem ipsam prorogarent. Hanc autẽ miserandam humani cordis incuriã atq; ignauiã, merito carpit & notat Horatius, cum ait: Nam cur

Quç lędunt oculos festinas demere, si quod

Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet ſa=pere aude,
Incipe. viuendi qui recte, prorogat horam:
Ruſticus expectat dum defluat am=nis. at ille
Labitur: & labetur in omne volubi=lis æuum.

Neq; in annum ſolummodo differ=tur animi curandi tempus à plerisq; ſed & in quatuor, & interdũ in quin=que annos & amplius, ſi non perur=geantur ſtimulis & calcaribus mor=borum mortem minitantium. Sed, proh dolor, nonnullos ita vitę emen dationem differentes & expurgatio=nem peccatorum, repentina mors oc cupat. Et quoniam cum adeſt eis fa=cultas, nolunt conſulere animarum medicos: ſępenumero cum id volunt amplius non poſſunt, præcluſa iam voce ex ſubito mortis incurſu. Igitur hodie

hodie potius sibi prospicere debent languidi, vt animæ suę medeantur: quàm id negotiũ in crastinũ proferre diem quemadmodum ait Beatus Gregorius in expositione Euãgelij quod in sabbato post Pascha legitur, Notate (inquit) charissimi fratres: notate quod dicitur, festinantes. Mandata Dei, mysteria redẽptoris, cœlestis patriæ gaudia, cũ festinatione cognoscite: & præcepta vitæ cũ festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: vtrum cras liceat, ignoramus. Hęc Gregorius. Maturandum etiã esse bonũ opus sine protelatione, ita monet Ouidius:

Sed propera, nec te venturas differ in horas.
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Et Lucanus idem suadet hoc carmine,

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Eccli. 5. Demum Ecclesiasticus idipsum salubriter monet, dicens: Nō tardes conuerti ad Dñm, et ne differas de die in diem, Subito enī veniet ira illius, & in tēpore vindictę disperdet te.

¶ Sacramentū eucharistiæ, ab ægroto tempestiue suscipiendum esse, & vnctionem extremam, anteq̃ vox ipsa & ratio mentis elanguida labascat. CAP. XI.

EXpurgato ab omni sanie peccati animo per veram & integram peccatorum confessionem, sacerdoti rite factam ægrotus augustissimum eucharistiæ sacramentum obnixe sibi deferri petat, reuerenterque & cum veneratione debita suscipiat: cum adhuc mens & ratio viget incolumis, cum necdum corpus morbo fractum defatiscit, neque contraxit malam aliquam habitudinem: vt stomachi intemperiem, aut nauseę fastidium, aliamve debilitatem, ob quam sacræ

cōmu

cõmunionis esse participes non pos-
set. Quanto enim integrior & vege-
tior fuerit mentis status & habitus,
quantoque valentior ad discretionẽ
ratio, nec dum obruta mole ingra-
uescentis morbi, tanto syncerior erit
animi affectus, ad hoc salutare viati-
cum digne sumendum: tanto itidem
intentior mentis ardor, & feruenti-
or flamma pietatis, ac religionis, ad
id animæ ferculum prædulce, ad id
edulium supercœleste recte percipiẽ-
dum. Ad quam quidem perceptio-
nem, postquam pro suo captu &
modo se præparauerit ægrotus, vbi
coram conspicit delatum ad se cor-
pus Dominicum, & sanctissimum
eucharistiæ mysterium, toto corde
in Deum effuso, hæc pie meditetur Matt. 8.
& proferat, Domine non sum di-
gnus vt intres sub tectum meum,
vt venias Dominus ad seruum inu-
tilem, rex ad militem transfugam,
creator ad creaturam tibi rebellem,

verus Deus ad hominē peccatis obsitum & sordidatum. Sed tantū dic verbo, & sanabitur anima mea. Dixisti Domine in ipsius mundi exordio
Gen.1. fiat lux, & facta est lux. & de te scriptum est in Psalmis, Quia ipse dixit
Psal.32. & facta sunt: ipse mandauit & creata
&.148. sunt. Dixisti etiam Domine leproso, Volo, mundare: & statim mundata
Matt.8. est lepra eius. Dixisti Domine & cæco, Respice, fides tua saluum te fecit:
Lucę.19. & confestim aperti sunt oculi eius. Deniq; dixisti languido, diuturno lāguore
Ioan.5. afflicto, Surge, tolle grabatum tuum & ambula: & protinus surrexit sanus, suumq; grabatum sustulit. Sic est omnipotens sermo tuus Dn̄e, vt quodcunq; dixerit, ilico cōpleat. Ergo dic Dn̄e verbo, vt sanetur anima mea à languore peccati: & continuo recipiet sanitatem. Tu certe verus es animarum medicus, qui pro tua benignitate ad me ægrotum peccatis nunc venire dignatus es. Sana

ergo

ergo animam meam, quia peccaui Psal.40.
tibi. Non sum vtiq; Domine immemor tuæ humanitatis atque dignationis, qua domum Zachæi principis publicanorum vltro subijsti, Luc.19.
cupiditatesque sæculi huius & vincula auiditatis opum, quibus ante fuerat compeditus: è vestigio dirupisti, ea hora id contestatus, Salus hodie domui huic facta est, eo quòd ipse sit filius Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. Ita Domine affer tua præsentia nunc salutem domui animę meę, quia tu vere es saluator mundi. Me filiorum Abrahæ numerò ascribe, vt in placidum eius sinum post egressum ex hoc mundo recipi merear. Erraui toto vitæ meæ decursu sicut ouis quæ perijt, & abijt post Psal.118.
concupiscentias meas vanas. quære seruum tuum Domine, & saluum me fac secundum magnam misericordiam tuam. Ecce Domine coram

tuę maiestatis hic pręsentis oculis cō-
fiteor: quòd tu es Deus creator me-
us, qui me formasti, animamque ad
imaginem & similitudinem tuam
creatam mihi indidisti. Tu es verus
redemptor meus, qui vt me perditū
reparares, acerbissimā in cruce mor-
tem pro me pertulisti, sanguinem'q;
tuum pretiosum effudisti in meę re-
demptionis pretium. Tu etiam es
iudex meus iustus & æquus: in cu-
ius manus anima mea deueniet cum
primum corpore fuerit exuta, suo-
rum'q; operum remunerationem te
Psal.102. iudice percipiet. Rogo igitur te Do-
mine per viscera misericordiæ tuæ,
in quibus visitasti nos oriens ex alto
nō secundum peccata mea facias mi-
hi, neq; secundum iniquitates meas
mihi retribuas, sed omnem vitiorū
meorum scoriam & rubiginem ab-
Deut.4. rade. quoniam ignis consumens es
omnem peccati sordem & maculā:
vt omnino mundatus & purgatus,

tuo fistat tribunali. ¶ Memini pręterea sacrarum literarum monumentis esse traditum, ô Deus omnipotens quòd populus Israeliticus toto quadraginta annorum spatio quo perambulabat desertum, post transitum maris rubri, cœlesti mãna fuerit enutritus, tanquam annona quotidiana à Deo ipsi indulta, eiusq́ alimonia & esu, pertransito Iordane tandem peruenit ad terram lacte & melle manantem, suis patribus repromissam. cuius vt primum fruges & fructus in alimentum desumpsit, defecit illi mãna, quòd amplius ei nõ esset vsui nec necessaria. Ecce typum Domine & figuram nobis insinuantem, q̃d tu verus es panis vitæ, qui de cœlo descẽdisti: nobis in pręsentis vitæ curriculo tua bonitate cõmunicat9. Tu viaticũ es nostrę peregrinatiõis, quo reficimur & alimur q̃diu in deserto huius mũdi versamur, & in hoc stadio decurrim9. Deduc igit̃ me dñe p̃ hanc

Exo.16.
Iosuę.5.
Ioan.6.

hanc ſumptionem tui corporis, per hoc manna ſupercœleſte, in terram viuentium, in regionem illam viuorum. cuius imaginem & ſpeciem expresſit terra illa Palęſtina, in hęreditatem filijs Iſrael data, rerum omnium abundans. vbi iam te non amplius panis obuelatum ſpecie, ſenſibiliq́; tegmine obductum ſuſcipiam ſed poſito omni velamine, facie ad faciem te conſpicer in gloria patris. Vbi pleno ore te ſumam ô ſumma dulcedo, ô mira ſuauitas, cœleſtes ſpiritus, & omnes ſanctos felicisſima tui viſione reficiens, nunquam tamen deficiēs. Inſuper & id in ſacra regnorum hiſtoria conſcriptum legitur, ô pater optime, ꝙ Helias propheta domini ſomno excuſſus panem ſubci-
3.Reg.19. neritium ad caput ſuum inuenit, angelico miniſterio pręparatum: quem vt cœleſti edoctus erat oraculo, manducauit: & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & qua dragin-

draginta noctibus vsque ad montem Dei Oreb, & illic diuina consolatione confortatus est. Tu autem Domine verus es panis et viuus, sub cinere nostræ mortalitatis in ara crucis excoctus, igne feruentissimę charitatis & acerbissimę passionis, & nobis relictus in edulium & escam, toto nostrę peregrinationis spatio. Da igitur mihi Domine gratiã vt nunc digne te sumam, tuoque ductu & adiutorio, ac virtute panis istius subcineritij sed supercœlestis, perueniam vsque ad montem tuum sanctum & sublimẽ nubes transcendentem, & alta cœlorum culmina: vbi reuelata facie te merear intueri, teque laudare per omnia sęcula. O salutaris hostia, quę cœli pandis ostium: bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium. Vere salutaris & viuifica hostia, pro humano genere in altari crucis oblata: ad quam oculis benignæ acceptationis respexit Dñs, sicut ad Abel & ad mu- Gen. 4.

nera eius : quia sancta est, immaculata & incontaminata. Eandem quoque acceptam habuit pater cœlestis atque
Gene. 8. gratissimam, sicut ipso Noë post diluuium offerēte holocaustum Deo, odoratus est Dominus odorem suauitatis, pollicitusque est se amplius nō immissurum terræ inundationem aquarum. Longe verius Domine & plenius es reconciliatio totius humani generis: cui prius infensus pater æternus, iam placatus est, mitigataque eius in homines ira. Idcirco vere cœli pandis ostium: quoniam occlusæ primorum parentum reatu fores regni cœlorum, per te salutarem hostiam referatæ, patefactęque sunt. Et romphęa illa ignea quę admota fuerat in custodiam viæ paradisi, tua virtute
Gene. 3. hebetata est ac dimota. Nunc ô Domine me bella premunt hostilia leonum rugientium: qui pręparati sunt ad escam vt rapiant animam meam. Toto quidem vitę meę tempore, di-

uersa me prælia infestarunt nequitiarum spiritualium, variisq; huiusmodi hostium conflictus me vexarunt. Sed nunc longe acrius instãt hostes illi infensissimi, valẽtius vrgent, premunt instantius: quando & minus virium mihi est ad contranitendum ipsorum insultibus, & minus spatij ac temporis superesse sibi vident ad me oppugnãdum. Neq; mihi ô Domine vires suppetunt, neq; adest potestas ad obsistendum bellis istis hostilibus. quoniã multo fortiores me sunt impugnatores mei, & potentiores nisi feras laboranti suppetias, & dexteram tuam porrigas labãti. Ergo da robur ô Domine, & fer auxilium mihi, in anxia necessitate cõstituto, Cõpesce ferociam hostium, cõtunde ac reprime illorum sæuitiam. Vt sicut in domos eorũ q postes sanguine agni paschalis oblinerãt, nõ potuit ingredi exterminator ad primogenitorũ interitũ, ita sup me tuo mu- Exodi.12.

nitum præsidio, tuique sacratissimi cor poris virtute suffultum non præua= leat inimicus, sed dissipetur & fugiat à facie tua, more ceræ liquescentis ab ardore ignis. Et quemadmodum per agni paschalis immolationē sub ipsum ab Aegypto discessum libera=
Exo.12. tus est populus tuus dñe à dura Pha raonis tyrannide, & à fornace ferrea Aegypti: ita sanctissimi tui corporis munimine in extremo mortis & du ro agone protegar ab hostili incursu & à faucibus prędonis animarū. Esto mihi Dñe turris fortitudinis à facie
Psal.88. inimici, vt nihil ꝓficiat in me inimi= cus, & filius iniquitatis non apponat nocere mihi. ¶ Hęc vbi perorauerit, aut his nō dissimilia, suscipiat cū bo= na fiducia, fide, & spe ægrotus digniss= simū cōmunionis sacramentū: plenè cōfidēs se illius protectione ab hoste maligno tutum fore, eiusdemque dire ctione ad æternam gloriā peruentu= rum. Cæterū cū percipitur morbus

ipse

ipſe nulla medicorũ arte curari poſſe, & tandem naturam infirmitate deuictam cõſtat certis indicijs declinare ad interitum, extremæ etiam vnctionis ſacramentum tempeſtiue miniſtretur ægroto, quãdo necdũ vis naturę oĩno proſtrata morbo iacet, neq; interceptus eſt aut pręcluſus linguę vſus. quoniam tũc infirmus maiore deuotionis affectu & integriore animo poteſt ſacrã illam vnctionem ſuſcipere, & exinde vberiorẽ capere gratiæ fructum. Quòd ſi ad vltimũ vſque ferè vitę monentũ differatur illius ſanctæ inunctionis adminiſtratio, neque mens ægroti tũc rectè valet intẽdere vires iam defectas illi ſacro myſterio, neque tam prõptè ſeipſam ad Deum erigere. Ad hęc, periculum eſt non mediocre ob tantã dilationem, ne manibus inungentis ſacerdotis intermoriatur ipſe lãguidus antequã ſacroſanctę illius perunctionis cõpletum ſit miniſteriũ. Quod

si fortasse contingeret, quod superest illius mysterij, omittendũ foret interueniente morte & prętermittẽdum, vt nõnulli sentiunt & nõ immerito, quoniam viuis tantũ adhibenda sunt sacramenta ecclesiastica.

¶ Quòd moriens, sine obmurmuratione in Deum libenter & sponte accommodare se debet diuinæ voluntati, in perferenda subeunda'q; morte.

CAPVT XII.

AT quoniam multo acrior, quàm in toto vitæ tempore instat hostis antiquus in ipso mortis articulo, ad subruendum hominem & rapiendam eius animã; tum quia ob morbi grauitatem & acerbos vicinę mortis dolores, mens & ratio propemodum prostrata, minus habet viriũ ad obnitendum grauissimis eius insultibus, obrutaque mole agonis extremi, imbecillior redditur ad contra-

pugnan

pugnandum, tum quia videt hostis noster suę oppugnationis instare me tam,& terminum esse propinquum, quo transacto, amplius potestatem non habebit quippiam fraudis mo- liendi in illius morituri perniciem, quodq; si tunc effugiat manus eius anima languidi & moribundi, nun- quam deinceps eam poterit obtinere aut retibus suis illaqueare, vt eo tem- pore locum habeat etiam illud beati Ioannis verbũ: Vae (inquit Apocaly psis) terrę & mari, quia descendit dia bolus ad vos, habẽs iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et idcirco omnes astus suos & nocendi artes tunc explicat, & exercet in ipsa mortis vicinia: omnesque tendit la- queos, quibus animã mox à corpo- re exituram capiat. Tunc sæuior in- surgit, horridioreq; rugitu dentibus infrendens leo, vt asportet prædam & deuoret animam cruẽto rictu. Id- circo validioribus opus est armis, & Apoc.12.

acutioribus telis, quibus instructus & prçmunitus homo, extremũ hoc prælium fortiter sustineat, & feliciter cõficiat. Quç sanè spiritualia militię Christianç arma nũc pro viribus apparare cõnitemur. ¶ In primis itaque suggerere solet hostis noster ipsi ægroto desiderium vitç lõgioris, & grauem ingerere tristitiam, quòd nũc relinquendũ est prçsentis vitæ munus & finiendus vsus, cum adhuc viridis & vegeta floret ætas: nunc formç venustioris amittẽdus decor, cum vix bene pubescit, & prima lanugine malas obducit: nũc denique iuuenile robur, antequã adolescat suumq́; attingat incrementũ, morte cõterendum. Quòd si ad prouectiorem iam ætatem processerit qui decumbit moriturus, obijcit illius menti aduersarius noster, necdum expletam esse suç naturç periodum: potuisse multos adhuc annos se superuiuere, si morte prçoccupatus nõ fuisset: plerosq́; septua-

ptuagenariam aut octogenariã ętatẽ explere, quinimò nonnullos inueniri, qui centesimum attingãt vitę suæ annum. Ita sanè Theophrastus moriens (teste in Tusculanis Cicerone) accusasse naturam dicitur, ꝙ cornicibus & ceruis diuturnam, hoībus autem (quibus lõgior ætas maxime ad discendũ cõferret) perquã exiguam dedisset vitam. Vnde in obmurmurationem cõtra diuinæ volũtatis decretum, harum rerum cõsideratione inimicus noster languidum inducere tentat, vt immitem Deum & durum sibi incuset, ꝙ tã celeriter iubeat ipsum hinc demigrare: atque ita Dei beneplacito reluctãs atq; obnitẽs, inuitus moriatur, Deoque iniurius & cõtumeliosus. ¶ At cõtra hanc periculosam hostis suggestionem, oppositarum rerum cõsideratione muniẽdus est languẽtis animus, & ante oīa firmandus, vt diuinę dispositioni obdurata frõte se nõ opponat, nec rebel

 lis in

lis inueniatur, sed prompte illi & libere se submittat, libenter amplectēs quicquid de seipso ordinauerit diuina illa prouidentia, quæ attingit à fine vsq; in finem fortiter, & disponit
Sapien. 8. oīa suauiter. Quinimò gratias agat suo conditori & gubernatori Deo, q tantum sibi vitæ spatium indulserit, multis ante se aliȷs negatum, q ad illam vsq; metam fila decurrentis vitę produxerit Deus atque protraxerit, quam plerique non valuerunt attingere, succiso prius vitæ ipsorū stamine. Voluat itidem animo nonnullos infantes in ipso vitæ limine ac introitu extingui, eandem'q; horam habere natiuitatis & mortis. Alios puerilem vix explere ætatem, aliquos in primo adolescentiæ flore viridi'q; iuuenta morte intercipi. Multos se cognouisse coætaneos & coæuos suos, sibi'q; familiaritate aut sanguine coniunctos, qui iampridem ex hac luce subtracti sunt. Longe mitius atque

benignius secum à Deo factum esse, q diuino indultu ad hoc vsq; æuum vitam traduxerit, & diuturniorem (quàm sui gentiles aut necessarij) viuendi moram cœlesti munere obtinuerit: ad opera bona cumulatius exercenda, ad pœnitentiam etiam de peccatis cõmissis opportunius agendam. Hæc siquidem diuina sunt beneficia, non omnibus passim collata, & magna gratiarum actione digna. Secum præterea reputet ægrotus, se insuper multum debere Deo, q non fuerit hinc repentino interitu abreptus, sed pręcedente aliquãtisper languore quasi nuntio venturæ mortis, leuiter abductus, vt præuideri mors ipsa potuerit & pręnosci. Idcirco magni beneficij loco id ducat, sibi datũ esse tẽporis spatium ad disponẽdum domui suæ, ad ecclesiastica sacramenta ritu Christiano percipiẽda, ad animam suam Deo commendandam. Hęc si attentius considerauerit ægro-

tus, ab oī in deum demurmuratione mentē & linguam cōtinebit, & ad exoluēdas diuinę bonitati gratias toto animo erigetur. ¶ Nempe si ante annos pubertatis, aut in primo illius ingressu, morte sustolli quempiam cōtingat, hic materiam habet Deum laudandi, ꝙ ex hac ærumnosa vita eum tempestiue eripiat, antequā blādimentis huius mūdi illiciatur ad flagitia & grauia peccata, quę fortasse incurreret, si diuturnior sibi esset vita nec incurreret modò, sed & in illis forsan moreretur & corpore & anima. Quod ita Sapiēs nō minus prę-

Sapien. 4

clarè ꝙ grauiter cōprobat: Iustus (inquit) si morte prę occupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est, nō diuturna, neq; annorū numero computata. Cani autē sunt sensus hoīs, & ætas senectutis, vita immaculata. Placēs Deo factus dilectus, & viuēs inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret in

ret intellectum eius, aut ne fictio de-
ciperet animam illius. Fascinatio enī
nugacitatis obscurat bona, & incon-
stantia cōcupiscentiæ transuertit sine
malitia. Cōsummatus in breui, ex-
pleuit tempora multa. Placita enim
erat Deo anima illius, propter hoc
properauit educere illum de medio
iniquitatum. Hęc Sapiens. Quæ
vnumquenque in teneris adhuc an-
nis aut adolescentiæ flosculo hinc à
Deo euocatum, consolari merito de-
bent & cōfortare, ꝙ interdum corre-
ptior ætatis mora contractiorq́; vita
animę salutaris est, neque illius saluti
quicquā detrahit. Quid obsecro san- Matt. 2.
ctis innocētibus derogauit, ꝙ lacten-
tes Christum non loquendo, sed mo-
riendo cōfessi sunt? Quid item sacra
tissimę virgini Agneti pręiudicauit,
ꝙ decimotertio ętatis suę anno mor
tem pertulit, et vitam inuenit? Quid
deniq; candidissimæ virgini Catari-
nę obfuit, ꝙ decimumoctauum vitę

agens annum, triumphato tyrãno, felici martyrio cõsummata est? Non enim refert (vt inquit Seneca) quandiu vixeris, sed q̃ bene. Sin verò ad ætatem maiusculam, vt adultam aut prouectiorem, fuerit eius qui languore & mortis telo premitur vita producta, tanto magis obstringitur ad acceptũ illud vitæ beneficium magna gratiarũ actione prosequendũ, quanto maiorem ea ratiõe habuit opportunitatẽ, vt prudentia insignis & virtute consummatus euaderet. Nihilo tamen secius & succisionem vitæ & ablationẽ imminentẽ habere gratam debet, quoniam periculosa est mũdi huius habitatio, & multis casibus obnoxia. Si enim boni sumus, quotidie versamur in periculo, ne ea bonitate vitæ excidamus, & prolabamur in vitia, à quo lapsus discrimine mors ipsa nos liberat, redditq; securos. Sin peruerse viuimus, productior ætas adauget plerunque nostra mala. nam

aliĳs alia adĳcimus, vt diei dies adiun gitur, verumq́; tunc est verbũ beati Augustini, ꝙ qui crescit ætate, crescit & iniquitate. At morte interueniẽte, peccandi saltem finem facimus: neq; amplius cum dierũ decursu cremen= tum accipit iniquitas nostra. Demũ quacunque sit ætate, qui migraturus est breui ex hac vita, hanc emigra= tionem libens debet amplecti, quia ita Deo visum est. cuius voluntati obtemperare, moremque gerere de= bet alacriter, & ad Domini vocantis imperium promptus abire. Vt enim ex Cicerone in libro de senectute, iã antè est adductum, Quod cuiq; tem= poris ad viuendum datur, eo debet contentus esse. Inutilis sanè & rebel= lis est seruus, qui domino vocanti de trectat obsequi & assistere: qui voca= tus recusat illi occurrere, causaturque multa, ob quæ accersentem Dominũ non accedat. Ecce vocat nos noster & omnium Dominus, ad alterius vi

tæ statum. cur igitur illi reluctamur & contraire nitimur illius imperio, quod tamen velimus nolimus, tandem exequemur? Itaque spõte faciamus, quod etiam inuiti sumus facturi: & necessitatem ipsam in virtutem cõuertamus, ampliore pręmio donandi, si spõtanei vita excesserimus. Cõmisit itidem nobis Dñs depositum (animam inquã corpori nostro compactã) quod nunc repetit. cur tardamus igitur & cunctamur, aut cur refugimus repetenti reddere depositũ? Audiatur (obsecro) sanctus Cyprianus in sermone de mortalitate, ita hanc nostram Deo rebellem volũtatem increpitãs: Meminisse debemus, volũtatem nos nõ nostram, sed Dei facere debere, secundum ꝙ nos Deus
Matt. 6. quotidie iussit orare. Pręposterum est igitur atque peruersum, vt cum ipsius Dei voluntatem fieri postulemus, quãdo euocat nos & accersit de hoc mundo Deus, nõ statim voluntatis eius

tis eius imperio pareamus. Obnitimur ipsi & reluctamur, & peruicatium more seruorum ad conspectũ domini cũ tristitia & mœrore perducimur, exeũtes istinc necessitatis vinculo, nõ obsequio volũtatis: & volumus ab eo pręmijs cœlestibus honorari, ad quem venimus inuiti. Quid ergo sedulò rogamus & petimus, vt adueniat nobis regnum cęlorum, si captiuitas terrena nos delectat? Quid precibus frequẽter iteratis rogamus & poscimus, vt acceleret dies regni, si maiora desideria & vota potiora sunt seruire istic diabolo, quàm regnare cũ Christo? Hęc Cyprianus Exemplo igitur beati Iob, & cõmutatis parum verbis, cũ accimur à Domino ex hac vita, dicamus: Si vitã de manu Domini suscepimus, mortem etiam quare nõ sustineamus? Dominus dedit vitam, Dñs vitam abstulit sicut Dño placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Iob.2.

Et ita

Et ita non peccabimus labijs nostris, neque stultum quid contra Dominū loquemur. Subeat etiam animum nostrum cū sumus morituri, ipsa Iesu Christi oratio ad patrem, quā imminente passionis hora in horto habuit semel, iterum ac tertio. Qui cū nostræ infirmitatis conditionem exprimens, petijsset à patre ipsum calicem passionis à se transferri, subiunxit semper : Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis: & non mea voluntas, sed tua fiat. Non venit certe Dominus noster facere voluntatē suam, sed voluntatem eius, qui miserat eum patris. Et nosipsi dura ceruice frōteq́ꝫ peruicaci obnitemur diuinæ voluntati, & nostram illi præferemus? Quęnam est hęc insolentia & temeritas nostra, qui sic propriæ voluntatis sumus amatores, vt eam diuinę volūtati prępонere nō erubescamus, nec dubitemus? Tantáne nosipsos iam moribūdos tenet arrogantia

Matt. 26.
Ioan. 6.

gantia & cõtumacia, vt diuinę iussio ni contraire, ac obniti non formidemus? Oramus quidem quotidie Deum, & labijs obstrepimus: Fiat volũtas tua, sicut in cœlo & in terra. Verũm factis & operibus illi orationi cõtradicimus, & Dei voluntatẽ in nobis fieri recusamus. Non ita sanè beatus Martinus, & virtute & signis dum adhuc viueret clarissimus, factitasse legitur. Qui cũ resolutionẽ sui corporis imminere suis discipulis prędixisset, omnesq́ suos illo cõsternatos nuntio, & profusis lachrymis obnixè eum rogãtes ne se desereret, audiret: miserationis visceribus affluens, ita Dominum orasse legitur: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: at si parcis ætati, bonum est mihi, fiat voluntas tua. Cuius exemplo, nec mortem extimescentes, nec vitam recusantes, abdicemus voluntatem nostram, cum extrema vitæ venerit

Matt. 6.

hora,

hora, nosq; diuinæ voluntati omni-no submittamus.

¶ Patientiam summopere morienti esse necessariam, ad leuiter perferendos corporis dolores, quibus torquetur.

CAPVT XIII.

SEcundo loco obijcit antiquus hostis lãguido iam ad mortem tendenti acerbos ac acres, quibus excruciatur, dolores: caput inquam grauiter torqueri, stomachũ laborare diro cruciatu, latera malè affici, cor ipsum vehemẽter affligi: & denique nullam esse corporis partẽ, quæ non grauissima morbi molestia vexetur, vt à plãta pedis vsq; ad verticem capitis nõ sit in eo sanitas. Insuper ingentem tristitiam ingerere studet idem tentator animę ægroti, corpori sic afflicto quasi naturali quodã commercio cõdolenti, ægreq; ferenti, socium corpus tantos immerito perferre dolores, quos intolerabiles

Esaię. I.

existi-

existimat ac iudicat. Hinc animũ in indignationem concitare molitur & impatientiam: continuis furoris stimulis eundem (modo sinatur) exagitans, inducẽsq; ad euomendã in Deum blasphemiam iniustum illum & immitẽ dictitãs, qui tã miseris excruciari modis patiatur hoĩem nil tale merentem. ¶ Verũ patientię clypeo ac tegmine muniendus est languẽtis animus, & forti virtutis illius armatura suffulciendus, ne huiusmodi succumbat telis & incursibus inimici. quoniam, vt Apostolis ipsis, ita & nobis oĩbus Christi (vt nomen ipsum quo insignimur, cũ Christiani vocamur, indicat) etiam discipulis, dictũ est ab ipso cœlestis disciplinæ magistro: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Hæc vna est virtus, quæ securos nos reddat animarum nostrarum in regno celorũ possessores: modò, vt ignaui & vecordes milites, non abiiciamus eius Lucę.21.

 clipeũ

clypeum. Et quod beatus Paulus Hebręis scripsit, nobis quoque cum in
Hebrę.10. omni vita, tum in ipso mortis duello dictum putemus: Patientia vobis necessaria est. Ad hanc autem eximiam virtutem ita nos exhortatur Cyprianus in sermone de mortalitate: Sit licet rei familiaris amissio, sit de infestantibus morbis assidua membrorum & crueta vexatio, sit de vxore, de liberis, de excedentibus charis funebris & tristis auulsio: non sint tibi scandala ista, sed prælia: nec debilitent aut frangant Christiani fidem sed potius ostendant in colluctatione virtutem. cum contemnenda sit omnis iniuria malorũ præsentium, fiducia futurorum bonorum. Nisi pręcesserit pugna, non potest esse victoria. Et cum fuerit in pugnę congressione victoria, tunc datur vincentibus & corona. Nam gubernator in tempestate dinoscitur, in acię miles probatur. Delicata iactatio est,
cum

cum periculum non est. Conflictatio in aduersis, probatio est virtutis. Arbor, quae alta radice fundata est, ventis incumbentibus non mouetur. Et nauis quę forti compage solidata est, pulsatur fluctibus, nec foratur. Et quando area fruges terit, ventos grana fortia & robusta contemnunt, inanes paleae flatu portante rapiuntur. Sic & Apostolus Paulus post naufragia, post flagella, post carnis & corporis multa & grauia tormenta, non vexari sed emendari se dicit in aduersis. vt dum grauius affligitur, verius probaretur. Datus est mihi (inquit) stimulus carnis meę angelus Satanae, qui me colaphizet vt non extollar. Propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me. & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nā virtus in infirmitate perficitur. Quādo ergo infirmitas vel imbecillitas & vastitas aliqua grassatur, tūc virtus nostra perficitur. tūc fides 2. Cor. 12.

si tentata perstiterit, coronatur, sicut
Ecci.17. scriptũ est: Vasa figuli probat fornax
& hoies iustos tentatio tribulatiõis.
Hęc Cyprianus. Quinimò idem in
sermone de bono patiẽtiæ, luculẽter
ostẽdit & sacrę scripturę testimoniis
& exemplis ex ea depromptis, q̃ ne=
cessaria & vtilis est hęc inclita virtus
ipsamq́ insigniter cõmendat, vt ipsa
dicti sermonis lectio, quemque pla=
nius edocebit. ¶ Ad quam quidem
virtutem vt animũ præparemus, in
extremo illo agone constituti, corde
voluamus oportet & ore profitea=
mur, ꝙ qiucquid doloris patimur in
corpore, peccata nostra meruerunt,
imò ꝙ multo acerbiores dolorũ acu
leos sumus cõmeriti, si peccatorum
nostrorũ attẽdatur grauitas, & iusta
exposcatur cõpensatio. Testatur id
ipsum beatus Gregorius in morali=
bus, his verbis: Iusta sunt cuncta quę
patimur, & ideo valde iniustum est,
si de iusta passione murmuramus.
Quare

Quare benigniter nobiscũ agere de=
um cogitemus, ꝙ tanta iniquitatum
mole grauatos tam leui afflictatione
castiget, illiq́ꝫ gratias agamus de hu=
iusmodi doloribus inflictis lõge mi=
nore asperitate atque seueritate, q̃ sce=
lerum nostrorũ expostulet ratio. Si=
quidem membra corporis nostri, fe=
cimus arma iniquitatis & nequitiæ,
ad seruiendum inmunditiæ & vo=
luptatibus. & quæ acceperamus in
vsum naturę ac virtutis, cõuertimus
in vsum culpæ. Oculos nostros mul
tis incestauimus impuris aspectibus,
cor nostrum illicitis cogitatibus: ma=
nus inquinauimus iniquis operibus
& linguam vanis ac noxijs sermoni=
bus. vt nihil in nobis ferè sit mẽbro=
rum, quod nõ fecerimus instrumen=
tum perpetrandi alicuius facinoris.
Quid igitur iniustitiæ nobis irroga=
tur à Deo, si ad plectendũ membro=
rum nostrorum vsum iniquum, in=
fertur illis pro voluptate inconcessa

dolor acerbus in excoctionem atq; abrasionem cõtractę labis? si noxiæ corporis delectationes cruciatu doloris expientur ac diluantur? Adde quód huiusmodi dolor corporalis vbi placido animo modestóque fertur, mirum in modum valet ad sordes animę nostrę detergendas, ceditque diuina acceptatione in aliquantam satisfactionem peccatorum antè commissorum, atque in diminutionem supplicij illis debiti. quando adiutrice patientia, praua delectatio culpę eluitur fornace atque camino inflicti doloris. Quinimò, si cū gratiarum actione suscipitur & perfertur dolor ille corporis languentē excrucians, ignis purgatorij vices agit, animámque reddit excocta omni scoria pristinę malitiæ, puriorem auro fuluo, & gemma fulgentiorē, vt cum primum corpore fuerit exuta, protinus ad cœlum nitida euolet, neque amplius indigeat purgatorij ignis

ignis ministerio aut incendio. Magnum ergo præstatur beneficium homini à Deo in irrogatione huiusmodi dolorum, facta corpori moribundo. quandoquidem per illos vbi leuiter & placidè tolerati fuerint, datur illi euadere acerbitatē ignis post transitū ex hac vita expiatorij, multò doloribus illis acriorem & vehementiorem. libenterque debemus à Deo exposcere hanc cōmutationem supplicij, post obitum punitorij atq; purgatorij, in dolorē temporarium, hic perferendum in corpore pro admissorū nostrorū abolitione. quemadmodū beatus Augustinus orasse Dominū sedulò legitur his verbis: Dñe, hic vre, hic seca: vt in æternum parcas. Ita & paternā correptionē à Deo nobis hic adhiberi in spiritu lenitatis, potius exposcere debemus, q̄ post hanc vitā, seueriorem castigationem in virga & manu æquitatis. q̄d & ipse Deus nobis, vbi id iugum fer-

re sumus parati, libẽter impartit: quẽ
admodũ dicit beatus Gregorius: Mi-
sericors (inquit) deus temporalem in
terdum seueritatẽ adhibet, ne æternã
inferat vltionem. Et cum secundum
Rom. 8. Apostolũ, diligentibus deum oĩa co-
operẽtur in bonũ, ipsius etiam mor-
bi proximè mortẽ antecedentis diu-
turnitas & grauitas, cooperatoria no
bis est ad salutem, modò illum grato
suscipiamus animo: nõ solum vices
exercens debitę post mortem purga-
tionis per ignem, verũ etiam aditum
ad cœlum parãs, viamq́; sternens ad
2. Cor. 4. atria paradisi, teste ad Corĩthios apo
stolo, cum ait: Id enim quod in præ-
senti est momentaneum & leue tri-
bulationis nostræ, supra modum in
sublimitate æternum gloriæ pondus
Hebrę. 12. operatur in nobis. Et ad Hebræos:
Omnis autem disciplina, in pręsenti
quidem videtur non esse gaudij, sed
mœroris: postea autem fructũ paca-
tissimum exercitatis per eam reddet
iustitiæ

iustitiæ. Certè ipsa morbi molestia, & dolorum mortem præcurrentiũ acerbitas, quædam est correptionis portio, nobis à Deo benigniter inflicta, ad meliorem nostræ salutis prouentum. quemadmodũ Paulus apostolus Hebræos incusans, q̃ æquanimiter illatas non ferrent tribulationes, ait: Obliti estis consolationis, quæ vobis tanquã filijs loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neq; fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseuerate. tanquã filijs, vobis offert se Deus. Quis enim filius, quẽ nõ corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filij estis. Hęc Paulus. Itaque flagellum diuturnioris morbi & virgam acerbiorum dolorum, lęto & alacri animo perferre satagat ægrotus: existi-

Hebrę.12.
Prou.3.
Apoc.3.

mans illa nullo modo conferri posse ad magnitudinem felicitatis æternę, cuius fores reserãt & patefaciunt introitum. Nõ enim sunt cõdignę pas-
Rom. 8. siones huius tẽporis (vt scribit Apostolus ad Romanos) ad futurã gloriam, q̃ reuelabitur in nobis. Ecce q̃t fructus vberes, quot emolumẽta salutis hoĩ accrescũt, ex dolorũ in morte corpus prementium æquo aĩo facta perpessione. Exterguntur in primis eo antidoto peccatorum sordes prius cõtractæ: purgatorius ignis in temporalem cõmutatur afflictionẽ, & supernę ciuitatis tecta reserantur.

¶ Ad hęc, dolor ipse ante mortis aduentum affligẽs corpus, malũ censeri nõ debet, neq; refugi vt iniquum, virtutive repugnãs. quãdoquidẽ (vt ait Cicero in lib. de Senectute) nihil potest malũ videri, quod naturæ necessitas afferat. Dolorem autem in morbo postremo, & ipsam morbi grauedinem, nõ minus affert naturę

lex

lex atque cõditio, q̃ ipsam mortem, illa constituto ordine ferè cõsequentem. Et paulo pòst idem ait: Quid est aliud, gigantum more bellare cũ dijs, quàm naturæ repugnare? At qui morbo præcedenti mortem & assectę eius dolori indignatur & obluctatur, naturæ manifestè repugnat quę prænũtium mortis inducit morbum, & dolorem illius comitem. Cum Deo igitur pugnat, qui morbũ ante mortẽ, & socium illi dolorem sexecratur & auersatur, indignè ferẽs e duro torqueri doloris aculeo, quẽ Deus illi irrogat & infligit: quique nullam habet suapte natura malitiæ notam aut labem annexam. Quod enim cum absoluta virtute coniungitur, quod optimo cuique viro cõtingit, quod denique à recta ratione nihil habet exorbitãs, quomodo malum haberi poterit. aut cum horrore debet refugi? Hæc autem omnia, ipsi corporis dolori cõpetere possunt.

¶ Itaque magnitudine morbi & dolorum obruta mens, vt immani quadam mole, nitatur excutere id pondus iniectum, & caput attollere. eadem obnubilata nebulis atris, suos cuibret radios: discussaque caligine densa qua obducitur, suum lumen eiaculetur liberius: neq; dolori cedat neque morbo prostata succũbat, sed ęquo ferat animo hãc naturę infirmitatem, & forti pectore vincat. Quòd si exempla petat humanus animus

Iob. 2. perferendi modestè doloris, quibus acrius incitetur & animetur ad patientiam, cõspicetur sanctũ Iob percussum vlcere pessimo, sedentem in sterquilinio, & saniem testa radentem: qui tamen animo oĩbus his malis superiore, de diuina prouidentia, de cõmuni oĩm resurrectione, de diuinæ iustitiæ rectitudine, & cæteris altissimis mysterijs sublimiter disceptat & differit. Intueatur & sanctos athletas ac martyres Christi, inter acerbos cor

pori

porum dolores (quos despicabantur & parui faciebãt) hymnũ deo canentes, & alacri vultu lætaq; facie currentes vltro ad mortem. Demum conuertat mentis oculos ad IESVM Christum verũ regem martyrũ, sanguineo sudore in horto madentem, flagris cæsum, spinis coronatum, manus & pedes clauis transfixum, latus lancea traiectum, atque solutis artuum compagibus, distẽtisque neruis alta in cruce pendẽtem, cũ tanta quidem doloris acerbitate, vt Prophetico testimonio cõtestetur nullum suo dolori similem inueniri, aut æquiparandum. Atque exinde sumat leuiter ferendi dolores suos ægrotus argumentum atque materiam. Si enĩ ipse dominus Deus noster, nulli vnquam peccato obnoxius, tã graues pertulit dolores, vt nos à captiuitate dęmonis redimeret: quid faciemus nosipsi serui inutiles, tantis inquinati malis, & peccatis saucij? nõne, vt Thren. 1.
Christo

Christo nostro capiti cõformemur, omnem morbi (cũ mors ingruerit) molestiam, omnemq́ dolorum acerbitatem in nostrorum saltem peccatorum expiationem libenter tolerabimus? Postremum, grauiores aliorum hominum adhuc vitam trahentium dolores, annuum aut longiorẽ morbũ, diuturnũ in lecto decubitũ, ob ambulandi aut membra mouendi impotentiam, exesos morbo & arrosos eorum artus : animo suo obijciat languidus, necnõ durũ aliorum carcerem, catenarũ stridorem & molem, & cætera id genus tristia incommoda. quorũ cõsideratio haud mediocriter suum leuabit minuetq́ dolorem : cũ secum reputabit se longe minore cruciatu affligi, & qui ad illorum collationẽ penè nullus, aut admodum modicus videri debeat. Illudq́ salutare monitũ sibi à Nasone suggeri, frequenter existimet :

Ouidius. Neque enim fortuna querenda

Sola tua est. similes aliorum respice casus,
Mitius ista feres.

¶ Non debere molestam esse ægroto derelictionem bonorum externorum, deliciarum & gloriæ huius mundi.

CAPVT XIIII.

INgerit præterea occultis suggestiōibus hostis noster animo decumbētis extremo morbo (modò id possit) grauem tristitiam: quòd huius vitę commodis priuetur & bonis sensibilibus quod corpus suum cogatur relinquere, delicijs assuetum & mollibus oblectamentis, quibus amplius non perfruetur. quòd magno sudore peruigilíq; cura cōgestas opes, alijs dimittere compellatur. quòd denique regia sceptra, magistratus, dignitates, honores aut ecclesiasticos aut ciuiles, quibus hactenus est perfunctus, derelinquere debeat, & his omnibus

ad mundi gloriam spectantibus nu-
dari. Cui quidē suggestioni tristitiæ
si præbet aditum infirmus, protinus
mœrore cōtabescet, tantoq; conficie-
tur animi dolore, vt atra obductus
animū nube, nihil rectū aut suæ salu-
ti cōgruum possit cogitatiōe pertra-
ctare. Suspirabit enim anxius illorū
quę hic ardenter amauit bonorū de-
siderio, & inuitus cū miserabili que-
rimonia abducetur ab huius vitę in-
colatu. quare mors illius reddetur
difficillima, animęq; suæ periculosa.
¶ Certe diffitendum nō est, illos qui
impensius æquo fuerunt addicti, cū
viuerent sospites, corporis voluptati
bus, aut cōgerendis diuitijs quas pro
pensius amauerint, aut pōpæ huius
mundi in cultu nitido, supellectile
splendida, magistratuve magnifico
obeundo, difficilē sustinere & expe-
riri ex hac vita transitū, qp vehemen-
tiore q̄ par sit affectu his bonoꝝ vm
bris alligati cōpedes sibi & manicas,
dura-

duraq; vincula compegerunt, quibus arctius sunt cõstricti, & proinde molestiorem sentire, & duriorẽ animæ à corpore solutionem, quasi retinaculis quibusdam detentæ. Qui vero cũ vitam degerent, longo vsu ac virtutis exercitio per mysticam quandam mortem (de qua in superiore loco factus est sermo) abduxerunt animam, atq; secreuerũt à corpore, delectamenta carnis abiecerunt, diuitias aspernati sunt, gloriam mundi cõculcarunt: ĳs ipsis quoniam mortui sunt mundo, hæc hostis impugnatio incõmodare nõ potest aut officere. Nõ enim inuiti relinquẽt corpus suũ, iamdiu in ipsis præmortuũ, & ab omnibus illecebris auocatum. Nõ itidem cum dolore suas relinquent diuitias, ad quas dum viuerent nõ fuerũt ardenter affecti. Nõ deniq; superbos fasces principatus, & primatum in populo, ægro animo dimittent, quoniam per abductionem diutinam animæ

à corpore, omnia hæc tanquam fumum euanescentem paruifecerunt, & habuerunt contemptui. Proinde soluti catenis istis & expediti, è carcere corporis exeunt sine ægrimonia, atq; in liberiorem alterius vitæ campum secum mira facilitate traducũt ❡ At quoniam paucorum est admodum hãc auocationem animę à corpore & affectibus eius in hac vita perfectè assequi, ob nimiam in corpus indulgentiam atque propensionem nostram: instruendæ nunc sunt machinę ac tormenta, quibus irrita reddatur modo explicata hostis impugnatio. Et in primis animo reputet secum ægrotus, non difficilem sibi debere videri eius redditionem vestimenti; quod vt tandem redderet, precariò ad tempus accepit. Animæ autem nostrę integumentum, est corpus, quod accepimus à Deo, ea quidem lege & conditione, vt cum vetustate fuerit detritum, aut aliquo morbi for

bi fortuitęve cladis casu cōcisum, repetenti Domino reddatur: vt reuertatur in terram de qua sumptum est, & cōputrescat in sepulchro. Ea sane est lex cuique hominum præscripta: quam omnibus inuulgat hic locus psalmi, Exibit spiritus eius & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorū. Non igitur molestam censere debet ipsius corporis depositionem, ne iniustitiæ veniat insimulandus & iniquitatis: vt is, qui acceptam mutuo vestē Domino reposcenti, aut reddere recusat aut reddit inuitus. Diuitię itidem nobis à Deo permissæ sunt ad vsum ac rectam dispensationem, ea etiam cōditione, vt cum nostrę administrationis temporarię exactum fuerit spatium, alijs eas contradamus ac relinquamus, prudēter & fideliter ꝓ suo tēpore dispensandas, neque eas hinc asportemus, vt quę in pręsenti tantū vita aut dispēsari, aut vsui esse queāt. Psal.145.

Hanc plane legem nobis insinuat bea
Iob.1. tus Iob,dicens: Nudus egressus sum
de ventre matris meæ, & nudus re=
Ecclēs.5. uertar illuc. Et Ecclesiastes, Sicut
egressus est nudus de vtero matris
suæ,sic reuertetur, & nihil auferet se=
cum de labore suo. Quibus consonat
beatus Paulus, ita scribens ad Timo
1.Timo.6. theum:Nihil intulimus in hunc mū=
dum, haud dubium quia nec auferre
quid possumus. Atqui dispensatio=
nis nostræ tēpus ad diuitias in vsum
nostrum & aliorum recte dispartien
das designatum, in ipso mortis arti=
culo finitur. Cur igitur inuiti relin=
quimus illud administrationis mu=
nus, & cum anxia mentis querela,
simul & ea quę suscepimus dispēsan=
da? Si enim asportare ea hinc cupia
mus, iniusti protinus esse conuincea
mur,qui ea auferre velimus quę huc
non attulimus. Sin vero diutius hic
manere superstites optamus, vt diu=
turniorem exerceamus earum rerū
dispen

diſpenſationem, arrogantes videbi-
mur & inſolentes: commiſſorũ nego
tiorum curam & adminiſtrationem
diutius gerere volentes, q̃ velit Deus
à quo eam ſuſcepimus prouinciam.
Præterea, cum ea diſpenſatio admini
ſtratioq; diuitiarum, periculoſa ſit
admodum & oneroſa: interdũ cor-
pori & ſæpius animo intentans exi-
tium (multi enĩ, teſte Ariſtotele, pro-
pter diuitias perierunt, & complures
ob immoderatam opum appetentiã
inciderunt in laqueum & tentatio-
nem diaboli, & inſeruerunt ſe dolo-
ribus multis, vt ſcribit Apoſtolus) 1. Timo. 6.
quid tantopere optamus hanc ſarci-
nam humeris noſtris diutius impo-
ni, & diſpenſationem nobis credi ſæ
pius pernicioſam q̃ vtilem? Cur nõ
potius Deo gratias agimus, ꝙ mor-
tis acceſſu nos liberat ab hoc faſce tã
graui, ab hac adminiſtratione tã ple-
na diſcriminis? Adeo ne mentè capti
ſumus, vt cum exonerati magno &

grauí pondere diuitiarum, quæ amplius in vsum nostrum cedere non possunt, amplum à Deo beneficium susceperimus: graue damnum accipere nos queramur? Tantáne mentem nostram capit demẽtia, vt quod ingens existimari debet beneficium à Deo acceptum, nos detrimentũ putemus? Adde ꝙ si ablatę fuissent nobis opes in medio vitę cursu, aliquo sinistro casu: vt furto, rapina, naufragio, incendio, aut alio quouis maleficio: debuissemus quidem eam iacturam æquo ferre animo, ꝙ eiusmodi generis sunt bona, vt facile adimi nobis valeant & eripi: suapte natura instabilia, & pleruncꝫ mutabilitati fortunę obnoxia. Cur igitur nõ etiam placide, & modeste feremus ea nunc in extrema vitę meta nobis amoueri cum amplius nostro vsui nihil conferant aut prosint? Cur non potius Deo gratias agimus, quòd tanto tem poris decursu & per totum peregrinatio

nationis nostrę spatium permisit nobis indulgenter tranquillum vsum diuitiarum ad exitum vsq; vitę? cũ multos videamus superstite adhuc vita eo destitutos vsu, & opibus aliquo euentu spoliatos. Mirum est certe tantam esse nostram inscitiam ac imprudentiam, vt vbi gratiarũ Deo agendarum nobis materia offertur, & occurrit: nos earũ loco, expostulemus cum eo quasi acceptam iniuriã & conqueramur, vsq; adeo excęcatus est nostrę mentis obtutus. ¶ Ad hæc si transitoria est ipsarum opum & momentanea possesſio: si euanidus & occiduus est diuitiarum corporalium vsus, & qui post mortem amplius haberi non possit, quod sanè neminẽ latet, cur nõ ad eas aspiram9 diuitias, quę morte nõ possunt intercipi, nec furto auferri, nec incẽdio absumi? virtutes inquã aĩ & earũ opera quæ sua possesſiõe felices nos reddũt, vereq; beatos, quæq; post fata manent su-

perstitã

perstites & suos dominos comitantur. Ad quas, cum datur hora, comparandas, nos hortatur propheta in psalmo, dicens: Custodi innocentiam &
Psal. 36. vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Vbi reliquias, illas vocat virtutes: quoniam post mortem supersunt assecle & comites his qui fuerunt ipsarum in vita cultores, & illis indiuiduæ assistunt atque indisseparabiles. Cohortatur & Dominus noster in Euangelio nos omnes ad harum diuitiarum coaceruandum thesaurum, aliis neglectis atque
Math. 6. posthabitis, cum ait: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demolit̃, & vbi fures non effodiunt nec furantur. Et beatus Paulus ad Timotheum scribens: eiusdẽ rei nos admonet, dicens:
1. Tim. 6. Diuitibus huius sęculi pręcipe nõ sublime

blime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abũde ad fruẽdum, bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant bonam vitam. De huiusmodi itidem diuitijs Cicero in paradoxis hoc præclarum fert testimonium, Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata & areas quasdam magno æstimant, quod ei generi possesionum minime quasi noceri potest: quãti est æstimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporum permutatione mutatur? qua præditi qui sunt, soli sunt diuites. Soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas, solique (quod est proprium diuitiarũ) contenti sunt rebus suis. Satis esse putant, quod est: nihil appetunt, nulla re egent, nihil sibi de-

esse sentiunt, nihil requirunt. Hæc Cicero. Itaque si has veras diuitias (nã vt perhibet beatus Gregorius, veræ diuitię sunt: quę nos diuites virtutibus faciunt) sibi languidus conspexerit adesse repositas animo, solide gaudeat se ea opulentia locupletem esse, quæ animam reddat felicem ac beatam, & caducas opes facessere sinat. Sin vero illis nudum se & vacuum conspexerit: indoleat quidem suam sortem, ꝙ tempestiue eas non comparauerit, ac pręteritam exosus vitam, ad Deum patrem totius miserationis confugiat, suppliciter exposcens vt illis veris opibus animam suam exornet & honestet. ¶ Postremum, nihil est quòd cõtristetur morti iam proximus, se honoribus huius sæculi & amplis dignitatibus quas hactenus gessit, destitui. quoniam ea lege suscepit illas administrationes et publica munia: vt ad extremum in morte illis defungeretur. neque pri-

matus gloria aut fasces cõsulares hoī minem post funera comitantur. Qđ Propheta in psalmo nobis innuit, his verbis, Ne timueris, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Cum etiam plerosque legerit ipse languidus & viderit altis honorum sedibus & sublimi dignitatũ culmine repente deiectos fuisse, aliqua fortunę malignitate, & inglorios reliquum æuum transegisse (nihil enim æque temerati, telisq; fortunę subĳcitur, vt potentissimorũ hominum gradus) gratias potius agere debet Deo sub ipsum vitæ exitũ, qđ nihil tale sibi acciderit, sed in pontificalis apicis, aut senatorĳ ordinis dignitate sine sinistri casus incursu ad finẽ vsq; vitæ permãserit, quódq; citra notam infamię aut dedecus, suũ magistratum cum vita deponat. huiusmodi Psal.48.

modi sane cogitatus, & consimiles, animo consolationem afferunt, & de acceptis à Deo beneficijs potius gratias exoluendi, ꝙ de amissione pristini gradus conquerendi aut dolendi, materiam subministrant.

¶ A consanguineis & familiaribus separationē, nō cēseri debere ipsi morienti molestam aut difficilem. CAP. XV.

OBijcit insuper animo languescentis & moribundi hominis hostis noster (vt est ad fallendum vafer) cognatorum magnam turbam, vxorem & liberos si habeantur, familiares item amicos, quibuscum diuturna habita est consuetudo & exaggerare mœrorē animi molitur tristi ea consideratione, ꝙ hac mortis diruptione ab illis seiungi cogitur, quos habuit sui amantissimos & arctissimo amoris vinculo sibi coniunctos. Nunc futura vxoris orbitas atque viduitas, animum forti

ariete pulsat. Nunc filiorum dura sors, paterno pręsidio (quo vel maxime indigent) destituendorum, cōcutit paterna viscera & torquet. Quæ certe machina etiā adamantinum aut æreum murum frangeret: & fortissimum quenq; prosterneret virū, nisi virtute fuerit valide munitus. Ingerit super hæc omnia anxietatem & solicitudinem animo paterno inimicus noster: quis filiorum suorum sedulam geret curam, quis illos ad honestum vitæ genus amplectendum studiose diriget, vt hoc angore mentem languentis opprimat. Alia ex parte veniunt in mentem dulces amici, quibus iam multos annos vsus est familiariter & iucunde. à quibus tanto nunc acerbius est per mortem dirimi: quanto gratius ante fuerat eorum cōtubernium ac sodalitiū. Hac mole saxorum obruere nititur, hac telorum grandine & nube prorsus opprimere laborat antiquus hostis

animū

animum morientis, vt non possit ipsum attollere in altum, ad cogitandũ ea quę Dei sunt. ¶ Verum grauiorẽ hanc pugnam & difficiliorem reddimus nosipsi cum vitam ducimus, quòd nimio amore afficimur ad consanguinitate nobis coniunctos, ad thori sociam, ad filios, ad contubernales & sodales nostros, redditque propensior iste affectus, discessum ab illis molestiorem nobis & tristiorẽ, quandoquidem cum mœrore separamur ab ijs, quę feruenter amamus, & ægre diuellimur ab illis, quibus tenaciore affectionis glutino adhæremus affixi. Quòd si abducta fuisset anima in medio vitę nostrę cursu per mortem mysticam prius descriptam à cõmercio cognatorum, cõiugis & liberorum, à sodalitate & contubernio familiariũ, vt tanquã mortui ad ea omnia parũ fuissemus affecti, nec amplius ꝗ recta ratio postulat, nullã ingereret diuulsio ab ipsis, animo nostro

ſtro moleſtiam, vt quę conſuetudina ria nobis & domeſtica facta foret. Quinimo ea vna eſt & generalis ad tranquillè & placidè moriẽdum doctrina, ꝙ ſummopere enitendum eſt in ipſo vitę procurſu reſecare affectũ nimium ad ea quæ ſunt mundi huius, ipſumq́; animo reuellere ac extrudere, vt nihil nobis adhuc ſanis et valentibus cordi ſit, nihil amplius curę, niſi quod ad Dei ſpectat honorem ac cultum. Qui enim idipſum continuo virtutis ſtudio fuerit aſſequutus & ita moderatus animum, cum morti propinquauerit, neq; corporis ſui nec opum aut dignitatum tenebitur cura, neq; ad ea ſuum cogitatum deflectet. Non etiam cõſanguineorum nõ liberorũ, non amicorũ angetur ſolicitudine, neq; torquebitur moleſtia, vt quorũ iãpridẽ exuerit affectũ. Sed liber & expeditus ad ſolum Deum ſe cõuertet alacriter ac ſuſpirabit, illum vnum corde meditabitur, ore ſonabit, &

bit, & opere cõfitebitur: in illum oĩa illius ferentur vota: deniq; ad illum quasi dulci somno obdormiscẽs placide euolabit. Qualem fuisse sanctissimam beati Augustini matrem Monicam, haud iniuria coniectare licet. quę nõ multo ante felicem suam obdormitionem tempore, cum filio suo Augustino consistens apud ostia Tyberina, colloquebatur soli valde dulciter, & inhiabat ore cordis pariter in superna fluenta fontis vitæ, vilescebatq; mũdus iste inter verba cũ delectationibus suis. Tunc ait illa filio, Nulla re iam delector in hac vita: cum te contempta felicitate terrena videam seruum Christi. Postulauerat sane diutius ipsa optima mater largo lachrymarum flumine à Dño filij sui ad veram fidem catholicam conuersionem. Quam vbi tandem impetrauerat, nullius amplius rei tenebatur amore in hoc sæculo: nihil ei reliquum erat quod hic quæreret: solum

ſolum Deum fontem viuum ſitiens & ad ipſum toto corde ſuſpirans. Quàm felix eſt homo, qui mente ſibi cōſcia veri, dicere poteſt cum beata Monica, ſe nulla prorſus re amplius delectari in hac vita. q̃ ſuauis & quietus erit eius trāſitus ex hoc mūdo, & q̃ leuis ac mollis illius obitus.

¶ At quoniam raros inuenias qui ſic animum ſecreuerint à corpore, & rerum ſęcularium affectū omnimode exuerint adhuc auram vitalē cū ſoſpitate ſpirantes: apparanda ſunt remedia, quibus contra immoderatum ad cognatos & familiares affectū (ſi noxius inſurgat) in ipſo mortis puncto vtatur animus. Nihil certè eſt quo triſtari debeat moriturus, aut indigne ferre, ꝙ à propinquis ſibi cognatione vel familiaritate decedat. cum ſi ipſo ſuperſtite fuiſſent illi morte erepti (vt pleruncꝫ cōtingit) eſſet illud ei æquo ferēdū animo, necꝫ diuini iuſſioni repugnādū foret. Nūc

vero quandiu mãsit in vita, qui nunc decumbit morbo, illos secum habuit cõuiuentes, illorum familiaritate & cõsortio usus est quanto tempore vitam produxit, eósque relinquet post sua funera incolumes. Gratias igitur agere Deo debet de accepto hoc singulari beneficio, quod nec filiorum nec amicorum destitutus est solatio ante suę mortis horam, quòd viros relinbuit prouidos spectatęque fidei, qui liberorum suorum (si tenelli sunt) curam gerant. Quinetiam cum filij paterno funeri superuiuunt: quodã modo in illis adhuc viuit & pater, quem illi ore & moribus interdum referunt. & ita in filijs, producitur in longiora tempora, vita patris. vt testatur his verbis Ecclesiasticus,
Eccl. 30. Qui docet filium suum, in zelũ mittit inimicum, & in medio amicorũ gloriabitur in illo. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus. Similem enim reliquit sibi, post se. In vita sua

ta sua vidit, & lætatus est in illo. In obitu suo non est cõtristatus, nec cõfusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiã. Hæc ille. Proinde gratias exoluat Deo non mediocres ipse pater iam animam expiraturus, q̃ in toto vitę suę curriculo non fuerit orbatus liberis, non thori socia, nec cognatis, non extulit luctuosus suorũ funera, nec veste lugubri deduxit ad sepulchrum. Incolumi & florente domo: hinc inter suorum manus, amplexus & oscula eripitur, quod nõ parũ exoptandum est: & vbi obtinetur, nõ parui faciendum. Posito igitur quantũ natura finit mœrore, Deo potius filios suos enixe cõmendet pater, petatq; supplex, vt sit loco suo, eorum pater, dux & adiutor. Dirigat eos in viã bonã, in rectã semitã, qua tandẽ post hanc vitam transitoriã proueha͂tur ad æternam. Quẽadmodũ Do-

 minus

minus noster discessurus à discipulis per ascensionem in cœlos (quos vt filios, charissimos habuit: & ob exuberantem in eos amoris affectum, filiolos vocauit) patrem cœlestem pro eis solicitus orauit, vt cõseruaret eos à malo. Ego (inquit) pro eis rogo.
Ioan. 17. Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos. Quum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodiui, nunc autem ad te venio. Non rogo vt tollas eos de mũdo, sed vt serues eos à malo. Beatus item Martinus ex hac luce migraturus, discipulos suos subtristes & mœstos, φ à suo patre desererentur sicut oues inter lupos sine pastore, Domino solicitus commendauit dicens: Hos quibus timeo, ipse custodias. Quorum exemplo adductus & prouidus pater, Deum impẽsius

ſius oret, vt filios ſuos commendatos ſuſcipiat, paternaque cura cuſtodiat. Cum erat ipſis conuiuens, ſedulam adhibuiſſe ſe commemoret curam ad ipſos rectè educandos. Nunc cum ab ipſis diuellitur, Deum illorum tutorem & rectorem primarium conſtituere ſe dicat, rogetq́; inſtantius, vt eam non abnuat prouinciam neque recuſet tutelam. Nõ eſt (mihi crede) ingrata Deo, hæc aut ſimilis à cordis penetralibus effuſa oratio. ¶ Cogitet preterea morti vicinus homo, nõ ſe perpetuo ſeparatũ iri à ſuis aut agnatis aut amicis, ſed ad modicum temporis ſpatiũ, quo eos præcedit in alteram vitam, paulò poſt eoſdem in æterna requie iterum viſurus, & beatam immortalémque vitam in cœlo cum ipſis victurus. Quemadmodum inclytus Chriſti athleta & martyr beatus Sebaſtian9 de ſanctisſimis viris & ſacræ fidei agoniſtis Marcelliano & Marco dixit ad

necessarios eorum & familiares: id deplorantes quòd per martyrij agonem abrupta ipsorum vita, prę maturę diuellerentur ab ipsis, Nolite (inquit) timere, non separabuntur à vobis, sed vadunt in cœlum parare vobis sidereas mansiones. Et CHRISTVS Dominus noster consolatoria verba suis discipulis ob eius abitionē in cœlū tristibus proponens,
Ioan. 14 ait: Non vos relinquam orphanos: vado & venio ad vos. Vado parare vobis locū, & iterū veniā ad vos, & accipiā vos ad meipsum. haud aliter spe firma subnixus, qui tēdit ad mortem: persuadeat sibi & confidat, ꝙ ad paucos dies erit ista à parentibus & filijs separatio, quos postea habebit immortalis gloriæ & immarcessibilis cohęredes ac socios. Horaria quidem est ab eis seiunctio: perpetua vero & intermina futura est, cum ijsdē cōiunctio in felicissima illa sanctorū requie & societate. Et hæc plena bonæ fidu-

nę fiducię spes, animum cadentē eri-
get ac confirmabit. Ita corpus suum
quod relinquit moriens, speret se in
consummatione sęculi recepturum,
sed gloriosum, sed immortale, sed
splendidum. Idcirco nihil sibi iactu
rę inferri: si nunc caducum, mortale,
& squalidum relinquat, terræ man-
dandum, vt & is nullum incurreret
dispendium, qui laneam vestem &
sordidam abijceret, recepturus pro ea
amiculum aureum aut purpureum.
Optanda sanè est, & multis expeten-
da votis, hęc cōmutatio. Et de opib9
huius mūdi quas relinquit hinc emi
grans: quid anxius est, cū illarū loco
sit accepturus æternę glorię diuitias
& opulentiā copiosam. Dimittit hic
lutū, & in cœlo accipit aurū. qs (oro)
nō libenter lutū cū auro cōmutaue-
rit? Denique de gloria huius mundi
fluxa & caduca: nihil est quòd dole-
at eam à se deseri. quandoquidem
illius loco vocatur ad cœlestem glo-
 riam

riã, quę vera est & solida, nullo æuo casura, nullo fine interitura, non imminuenda, sed auctor demũ futura cũ fuerit aĩa corpori rursum vnita.

¶ Hęsitationem omnẽ de fide quã suggerit hostis morienti, esse reijciendam, & in ipsa fide firmiter persistendum. CAP. XVI.

PRęterea solet inimicus noster iam morti propinquum hominem de fidei documentis & regulis pulsare ac exagitare vt in dubitationem aut eius abnegationem illum pertrahat. Cõpertum siquidem habet (vt est astutissimus veterator) nullo ingenio melius domum posse dirui atq; subuerti, quàm si fundamentum labefactetur: quo destructo, quicquid fabricæ superextructum est, protinus ruinam trahat & pessum eat. Spiritualis autem ædificij & structuræ virtutum in anima erectæ, basis & fulcimentum est fides, cui reliquæ superlocantur suo ordine

ordine virtutes, vt consummatum reddant salutis opus: & vsqueadeo quidem necessaria, vt sine ea saluus fieri possit nemo. Sine fide enim (inquit Apostolus) impossibile est placere Deo. Hebr. 11. Idcirco non cessat suffodere cuniculos, occultasque moliri insidias antiquus hostis, vt hoc fundamentum subruat, vt fidei robur & soliditatem aliqua ex parte lędat. Ad quod tentandum, sua parat machinamenta consuetosq; dolos, nūc ardua orthodoxę fidei mysteria, summę trinitatis, diuinę pręscientię, Dominicę incarnationis, sacrosanctę cōmunionis, vt difficilia creditu & factu impossibilia obiectans animo: nunc vanam aliquam suasiunculam suggerens, qua videantur illa à veritate abhorrere, & aliter potius se habere: nunc vero importunius disceptationem ingerens & discussionem disputatoriam: itane sentiendum sit vt sancta cōfitetur ecclesia, an secus.

Quibus omnibus technis & fraudibus aliud nihil elaborat, quàm hominem à firmitate fidei in vacillationem deducere: eius animum reddere ancipitem in ijs de quibus hæsitare nemini licet, & ita funditus perdere. ¶ Verum his omnibus machinis ac tormentis viam præcludat fortis CHRISTI miles, per reiectionem omnis disputationis & inquisitionis ambiguæ de fide ac eius sacramentis, quam immittit tentator. vt neque cum eo disceptet homo, de ijs quę subdolè proponit (quoniam si inquirere pergat rem ipsam, & proponenti hosti ex aduerso respondere, haud difficilè in foueam erroris prçcipitari posset) neq; quoquo modo nutet, vacillet aut hæsitet de ijs, quę fides catholica cõplectitur. quandoquidem huiusmodi hæsitatio, cũ integritate fidei hærere, consistereq́ nõ potest. Et vt hæc omnia vno declinet remedio, contestetur palam ægrotus

grotus se integre & solide ea omnia credere, quę sacrosancta ecclesia sancit ac decernit credenda, in eaq́; fidei firmitudine se viuere & mori velle, in propatulo ac coram multis cōfiteatur se itidem fidei in lauachro baptismi susceptę regulam, ad amussim tenere velle, neq; ab ea vel transuersum vnguem discedere. Quod vt firmius expleat, sacrum fidei symbolū animo gerat infixum, & apud se assidue ruminet, aut ab alio sublata voce sępius proferri ac pronuntiari curet. vt sub illo quasi vexillo militari signoq́; bellico, certamē ineat ac progrediatur in hostem. Hoc clypeo forti, dissertationem omnem, ac disquisitionē de fidei dogmatibus quā inculcat hostis propulset. Hoc deniq; munimine tutus, oīa aduersarij molimina ꝓterat, dissipet, repellat. Simul etiam diuinū imploret idem auxiliū, intento in orationē aīo, petatq́; sedulo integritatē ac soliditatem fidei inuiolatam

fatam in se ipso conseruari. ne in erro
rum deuia aut diuerticula per versu:
tias hostiles abducatur. neve à recto
tramite fidei, suggerente patre men:
dacij, declinet ad dextrā aut sinistrā.
ne deniq; relicta via regia aberret in
obliquas semitas, & feratur in præci
pitia. Vnde exemplo Apostolorum
Luc.17. Christi (qui in Euangelio dixisse le:
guntur ad eum, Domine adauge no:
bis fidem) petat instantius & fidem
in se diuino munere adaugeri atque
corroborari tanta virtute, vt ab ho:
ste dirui & euerti nequeat. Exemplo
etiam patris pueri lunatici (cui cum
Mar.6. dixisset Dominus, Si potes credere,
omnia possibilia sunt credenti: ipse
respondit exclamās cum lachrymis,
Credo Domine, adiuua incredulita:
tem meam) & ipse infirmus prote:
stetur se credere: nihilo secius petat
suam incredulitatem, fideiq; suæ im:
perfectionem, à Domino adiuuari,
vt suppleat diuina bonitas quod per
fectioni

fectioni deest, & ad consummatũ robur eam adducat. Amplectatur item religiose ipse ægrotus, & prompte manibus suis cereum accensum: qui pro more laudatissimo solet morientibus (cum iam spiritũ emissuri sunt) exhiberi, ad significandum quod in claritate & lumine fidei per cerei flammam designato, spiritũ Deo reddere velint. Quodque exteriore gerit opere, pręstet & interiore mentis habitu extinctumque fidei lumen & nullis offuscatum tenebris hinc secum deferat. ¶ Porro ad soliditatẽ fidei in ipso mortis agone inuiolate seruandã, mirum in modum conducit in ipso vitę decursu firmitas fidei cũ sobrietate moderata, refugiente curiosam indaginem & inquisitionem temerariam abditissimorum fidei mysteriorum. quam nonnulli etiam sęcularis professionis & ciuilis facultatis viri altum sapere volentes & ponẽtes os in cœlum, inter mensas & pateras,

interlances discósque nitentes, inter spumantes mero crateras, tunc cum vino madent & obruti sunt, agitare solent percunctantes de diuina prędestinatione & praescientia, quo pacto nostrę voluntatis libertati & actioni liberę non repugnet, sciscitantes ita, cur Deus hominem creauerit (vt exempli gratia Iudam proditorem) quem ab aeterno praecognouit futurum malum, & in malitia sua moriturum. cur itidem angelorum primatem & principem condiderit, quem praenouit lapsurum per superbiam, & nunquam ad rectitudinem rediturũ. deniq; cur dedit Deus Adae praeceptum quód nõ manducaret de
Gene. 2. fructu arboris scientię boni & mali: quod pręsciuit ipsum pręuaricaturũ & multa id genus, quorum disquisitio non est ad rectam institutionem sed subuersionem animorum. Certe huiusmodi ingenij homines ridet Satyricus hoc carmine,

Ecce

Ecce inter pocula quęrunt Persius
Romulidę saturi, quid dia poëmata narrent.

Eosdem damnat & Sapiens in prouerbijs, cum ait, Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et Ecclesiastes, his verbis: Quid necesse est homini maiora se quęrere? cum ignorat quid conducat sibi in vita sua, numero dierũ peregrinationis suę: aut tempore, quod velut vmbra pręterit? Aut quis ei poterit indicare, quid post eum futurũ sit sub sole? Quibus astipulatur Ecclesiasticus, ita quenq; salubriter admonens, Altiora te ne quęsieris, & fortiora te ne scrutat⁹ fueris. sed quæ tibi præcepit Deus, illa cogita semper: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessariũ: ea quę abscondita sunt videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus

Prou. 25
Eccl. 7
Ecci. 3

ribus eius operibus nõ fueris curiosus. Plurima enim super sensum hominis ostẽsa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorũ. Hæc ille. Id nimirum stupendum est, q͂d cum Deus clamet per Prophetam, Secretũ meũ mihi, secretũ meũ mi-
Esaię.24. hi. & Propheta dicat in psalmo, ꝙ iudicia Dñi abyssus multa, pręsumptione
Psal.35. tumidi serui inutiles & insolentes audeant irrumpere in penetralia illa diuinorum secretorũ nisu temerario: & quid in supernæ maiestatis cõditorio sit abstrusum, rimari ac disquirere nõ minus cõmittẽtes piaculum, quàm seruus obseratam domini sui epistolam, & annulo herili obsignatã offendens, si tentet sua temeritate violare sigillum epistolæ impressum ac cõfringere, & quid sentẽtiæ charta illa cõtineat, introspicere. Clamat insuper Apostolus, sublimitate diuinorum iudiciorũ attonitus: O ab-

O altitudo diuitiarũ sapientię & sci- Roma.11.
entię Dei,q̃ incomprehensibilia sunt
iudicia eius,& inuestigabiles vię eius
Quis enim cognouit sensum Domi-
ni,aut quis consiliarius eius fuit? aut
quis prior dedit illi,& retribuetur ei?
Hi autem perscrutatores maiestatis,
in abditissima cœlestium secretorum
adyta audenter pedem inserũt, peni-
tissimosq́ deitatis recessus, & quid-
nam in eis delitescat,occultetur ac ab
strudatur,temere peruestigãt,non at- Exo.19.
tendentes in lege præceptum esse, ꝙ
bestia quę tetigerit montẽ,lapidibus
obruatur : neq; verentes montem il-
lum excelsum & arduum diuinorũ
iudiciorũ,sordidis pedibus,illotisq́
(vt aiunt) & impuris manibus cõtin
gere,cũ tamen scriptũ sit, ꝙ carnalis
homo nõ percipit ea quæ Dei sunt. 1.Cor.2.
Itaque talis ingenij ac cõditionis ho-
mines nactus hostis antiquus, in ex-
tremo vitæ termino similibus exagi
tat interrogatiunculis : & inquisitio-

nes de diuina pręſcientia ac prędeſti-
natione multis tricis implicitas obie-
ctat, quoniam illis in vita ſunt aſſue-
ti. Deinde & hãc cęteris innectit quę-
ſtionẽ ſint ne ipſi prędeſtinati à Deo
vel reprobati. Sub qua laqueos ab-
ſcondit, vtrinq; paratos ad capiendũ
animas. Neq; abſiſtit ab huiuſcemo-
di infeſtationibus, donec irretitã ſuis
casſibus (niſi diuina ſuccurrat boni-
tas) teneat prædam. Ecce quę vincu
la ſibi parant curioſi indagatores ſub
limium myſteriorũ, quibus arctius
conſtringantur in ſupremo vitę arti-
culo. quos ſibi nectunt funes, quas
fabricant ſua ſponte catenas cũ vitam
agunt: quibus alligentur ac obuin-
ciantur in ipſa mortis anguſtia. Cal-
lidus reuera & aſtutus eſt hoſtis no-
ſter, ciuitatem'q; noſtram ea aggredi-
tur parte, vt expugnet eam, qua im-
becillior eſt & debilior. Explorat to
tam vitam noſtram, mores noſtros
obſeruat: & proſpicit in quod malũ

ſumus

ſumus propenſiores cum viuimus, vt ea parte aditum ſibi paret ac ingreſſum in arcem noſtram. Illic ſuos erigit arietes, aggeres ſtruit, & machinas adigit. vt qua ſumus parte infirmiores, valentius nos quatiat ac oppugnet, & tandem perfracto muro victor irrumpat. Qui verò in ſimplicitate fidei ambulantes, nihil talium quæ Deus eſſe nobis occulta voluit, inquirere ſtudent, neque ardua diuinorum iudiciorum ſacramenta rimari, & in tota vita ſua confidenter ambulant, & in hora mortis, his aduerſarij tentationibus non moleſtantur : quòd in eam rem non fuerint propenſi. aut ſi perferant huiuſmodi hoſtiles inſultus, eis non ſuccumbunt. ¶ Id ſanè compertum eſt ſæpius, & multis exploratum exemplis, quòd quę quiſpiam vitæ ſuę tempore maxime pertractauit, aut agitatione animi, aut crebræ operationis ſtudio, ea potiſſimum in ipſo

mortis momento obuersentur aĩo, & frequentius occurrant. Nempe infixa menti harũ rerum spectra & simulachra, altiusq; adhærentia, tunc acrius animum ciẽt, mouentq; ad cõsimiles sibi & cognatas species. Hinc illa potius q̃ alia quæuis sese importunè ingerunt cordibus humanis, de illis crebrior habetur sermo à lãguente, q̃ aliĳs quibuscunque, ob vehementiorem ad illa affectum. quinimò, si vires corporis sinunt, ad similia opera tum agenda hominem perpellũt.

Proinde extremo decumbentibus morbo assistere debent viri boni, & timorati, salutis illorum solliciti: qui nõ sinant languidorũ oculis ea offerri, ad quæ vehemẽtius in vita fuerũt affecti, si huiusmodi ardentior affectus abducat à Deo, & ad mundum inuitet & impellat. Vxores & liberi voluptatumq; socĳ, arceantur ab eorum aspectu. Nullus de opibus & præteritæ vitæ pompa sermo habeatur

tur coram eis haberi ve ſinatur. Tantum ea fiant verba in ipſorum præſentia, quę ad ſalutem & extremum exitum conducant.

¶ Ob grauitatem peccatorum antè actæ vitę, non eſſe deſperandum ipſi extrema patienti, de diuina miſericordia.

CAPVT XVII.

QVOS in hęſitationem dogmatū fidei pertrahere non poteſt aduerſarius noſter, alio plerunque aggreditur mucrone, & nouo impetit telo, ſpei ſcilicet deſtitutione, & molimine inducendi in deſperationis barathrum præſertim cum impurior fuerit antè acta vita, & multis contaminata ſceleribus, quę necdum per ſalutarem pœnitentiā ſint expiata. Siquidem importunius ingerit ipſorū memoriæ ac offert grauia crimina, quæ perpetrarunt, exaggerat illorū grauitatem ac adauget: quę dum cōmitterentur,

fecit, vt nulla aut leuia tantum peccata viderentur. Numerum illorum super arenam maris & guttas aquarũ multiplicat: quorum (dum vita manebat) memoriam prorsus abstulit ac auertit ab ipsorum animo. Nunc seram nimium & tardã esse pœnitentiam cõtendit, cũ vix lingua suo fungi potest officio, cũ mors vicina premit iacentem. Indignũ esse eum Dei misericordia suggerit, q semper eius cõtemptor vixit. Maiorem esse illius iniquitatem, q̃ vt veniam mereatur, cum parricida Cain prædicat. atque ita suadet languido, vt de venia omnino desperet: neque à Deo suorum peccatorũ remissionem petat, quam nõ esset impetraturus. His laqueis innectere moribundos studet hostis antiquus, compertum habens nihil magis obesse recuperãdę sanitati, quàm si ægrotus diffidat se posse sanari: & idcirco medicum accedere recuset, & omnem auersetur medicinam, quòd
eam

eam putet sibi nō profuturam. Animarum sanè medicus, Deus est: medicina, pœnitentia veniæque petitio: morbi, peccata: ægrotus, peccator. Qui si existimet Deum nō posse aut non velle sibi misericordiam impendere, & irritam esse omnem pœnitentiam, inaneque ad Deum confugium: quomodo medelam suorum peccatorum cōsequetur? ¶ Cæterū huic periculosæ in abyssum desperationis præcipitationi obuiandum est per considerationem magnitudinis diuinę misericordię, quę immensum est pelagus & inexhaustū, nullo clauditur fine, nullo limite cōstringitur. Quotcunque & quantacunq; commissa sunt crimina (etiam si hominē dederis, à prima mundi constitutione ad ipsam vsq; consummationem sæculi vitam producentem, & quotidie grauiter peccantem) abolere ea potest diuina miseratio atque abstergere. Quoniam quantumlibet mul-

tiplicata illa peccata, finita sunt & numero & grauitate, suo'q; cõcludũtur termino. Misericordia vero Dei omnem refugit mensuram & modum, infinita est, intermina est, immensurabilis est. Intellige, quæso, fontem exuberantissimũ immensę altitudinis, iugiter aquas dulces affluenter scaturientẽ, quantumcũq; ex eo haurias aquarum, nunquã exhaurire totum poteris, nunquam fundum eius attingere, quoniam nullum est. Talis profecto est diuinæ miserationis fons vberrimus, semper gratiam suæ largitatis profundens in homines, nunquam tamen deficiens, imò nec decrementum aut diminutionem sustinens. æquè semper immensus perseuerat, æquè plenus, æquè copiosus.

Si enim sol suum quotidie lumen communicat mortalibus, atq; per totum mundi tractũ diffundit, absque sui intimi splendoris detrimento, & sine claritatis suæ imminutione: non

ne spi

ne spiritualis ille sol, q illuminat om- Ioan.1.
nem hominem venientem in hunc
mundum, diuitias gratiæ suæ largie-
tur hoĩbus, fulgoremq́; suarum mise-
rationum diffundet in omnes absq;
suæ lucis decremento? Quis igitur
ad hunc fontem non approperabit,
adeò vberem & fœcundum: vt in eo
abluat peccata sua, quãtumuis multa
& grauia? In hunc oro fontem prosi-
liat, & se totũ immergat homo, quẽ
venãtur inferni canes, vt in despera-
tionem eum adigant. perinde atque
ceruum ferũt, cum à canibus venati-
cis premitur: vbi fontem offenderit,
eum prtoinus insilire, & à canũ mor-
sibus tutum euadere. Illic enim inue-
nit suę lassitudinis & ęstus refrigeriũ
viresque perditas reparat. Adde, q
auarus nõ est nec difficilis, aquarum
huius largissimi fontis distributor:
omni petenti libenter impartit, cun-
ctis ad se venientibus hilariter eas cõ-
municat, nullumq́; repellit vnquam.

Lucę.7. Petiuit quidem Maria Magdalena, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, à domino aquam fontis huius viui, multo lachrymarum imbre, & assequuta est ablutionem peccatorum suorum, iussaq; in pace abire. Petrus etiã post
Mat.26. trinam negationem à Domino pietatis oculis cõspectus, accurrit ad huius fontis flu̇ẏ ra, amarisq; lachrymis abstersit cõtractam peccati labem.
Sed & latro in cruce sentiens propin
Lucę.23 quum sibi esse fontem misericordiæ & virtutem eius agnoscens, confugit ad ipsum ocyus, & aquam huius dulcissimi fontis sibi impartiri suppliciter petiuit. factusq; voti compos, repromissionem æternę hęreditatis accepit. Cuius exemplum omnibus proponens beatus pater Gregorius, in Homilia Euangelij quod legitur in sabbato quatuor temporũ aduentus dominici, ait: A spei certitudine nulla nos malorũ nostrorũ qualitas, nulla quantitas frangat. Præstat magnam

gnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis. qui non inde venerabilis, vnde latro. Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confessione. Cogitate rogo, cogitate, q̃ sint incõprehensibilia in omnipotẽte Deo misericordiæ viscera. latro iste cruentis manibus abstractus à facie itineris, suspensus est in patibulo crucis. Ibi confessus, ibi sanatus, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Quid est hoc? Quis tantam bonitatem Dei posset dicere, quis æstimare sufficiat? De ipsa pœna criminis peruenit ad præmia virtutis. Idcirco autem omnipotens Deus electos suos in quibusdam lapsibus cadere permisit, vt alijs in culpa iacentibus, si toto ad Deum corde cõsurgant, spem veniæ reddat: vt eis per lamenta pœnitẽtiæ viam pietatis aperiat. Hæc Gregorius. Itaq; his & similibus exemplis ex sacrorum eloquiorum promptuario desumptis inductus ô peccator Luc. 23

[illegible] fanis falu
[illegible]
[illegible] mo
[illegible] in cor
[illegible] & nulli
[illegible]
[illegible]. Nam & ipse, qui fon
[illegible] in vitã æter:
[illegible], omnes ad
[illegible] inui:
[illegible] [illegible] Venite ad me omnes, qui
[illegible] & onerati estis, ego reficiã
[illegible] vos. [illegible]: Si quis sitit, veniat
[illegible] ad me, & bibat. Et per Esaiam pro:
[illegible]: Omnes sitientes venite ad
aquas. Quam pronus autem & prõ:
[illegible] ad impendendam omni:
bus misericordiam, per Ezechielem
[illegible] prophetam [illegible], his verbis: Nun
quid voluntatis meę est mors impij,
dicit dominus Deus: & nõ vt conuer
tatur a viis suis, & viuat? Et rursum
eodem loco: Conuertimini & agite
pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus
vestris

vestris, & nõ erit vobis in ruinam ini
quitas. Et quare moriemini, domus
Israel? Quia nolo mortem morien-
tis, dicit Dominus Deus. Reuertimi-
ni, & viuite. Ecce benignus medicus
cũ summa humanitate omnes inui-
tat ægrotos, vt ad se veniant: & me-
dicamentum recipiant atq; sanitatẽ.
Quis igitur tam obdurata erit frõte,
vt oblatam vltro hãc opem respuat,
& currat cum infelice Iuda ad despe-
rationis laqueum? ¶ Verum vt ab
hoc extremo animę interitu atq; exi
tio, scilicet malo desperationis, simus
elongatiores ac tutiores, salutare est
cõsilium, in tempore opportuno ac
tempestiue opem medici implorare,
antidotum contra morbos animæ su
mere, & ad largissimũ misericordiæ
fontẽ recurrere, vt ex eo hauriamus
aquas in gaudio. cum scilicet in suo
cursu adhuc vita nostra consistit in-
columis, & necdum extremus mor-
bus nos occupat, nec cõpellit ad mor

tem. Nam qui ad finem vſque vitæ fructum cõuerſionis differt, pœnitentiamq́; tunc agit, quando mors eum premit ad exitum, an fructuoſa ſit illa conuerſio, & pœnitentia tam ſera, haudquaquã certũ eſt. Ambiguum ſiquidem id relinquitur, an amore iuſtitię tunc conuertatur, qui ſemper vitam egit in peccatis, an potius timore pœnæ, ob inſtantẽ & impendentẽ mortem: an etiam ex ſpõtanea volũtate proficiſcatur ea pœnitentia, an potius ex neceſſitate quaſi coacta & per vim ſuſcepta, inuito animo. quoniam ſi non corripuiſſet huiuſmodi hominem morbus, qui mortẽ minitaretur, nequaquã pœnitentiæ agendæ ſe fortè ſubmiſiſſet, nec confeſſus peccata ſua fuiſſet. Et ſi ſpes illi eſſet aut fiducia euadendi imminentem mortem, & conualeſcendi de eo morbo quo premitur, redeundiq́; in priſtinam ſanitatem, adhuc pœnitentiã nõ ageret, neque ſua ſacerdoti peccata de

ta detegeret: sed totum id negotium differret in futuros dies & annos. Hęc autem spes recuperandę sanitatis quantumlibet graui morbo conficiatur ægrotus, & fiducia euadēdi mortem in foribus astantem, multos fallit & trudit in interitum æternum: quādo ea lactati & allecti, prorogant sui ad Deum conuersionem. Quare huiusmodi fiducia sæpius vana & inanis, tanquā dęmonis pedica dirūpenda est, & totis viribus abijcienda, ne quis ea capiatur incautus, & incidat in laqueum diaboli. Itaque in mortis articulum procrastinantes vitæ suæ emendationē, in magno versantur periculo, ne reste desperationis strangulentur ab hoste. Quoniam etsi à domino dictum sit per prophetam: Quacunque hora ingemuerit peccator, & conuersus fuerit, vita viuet, & nō morietur: & ergo quandiu anima corpus vegetat ac inhabitat, pœnitentiam agere & ad Dūm Eze.33

conuer-

conuerti quis posſit: difficile tamen eſt peccatis iam diutius aſſuetū, & in his toto ſuę vitæ tempore verſatū, in ipſo mortis momento ſalutarē ædere gemitum, ac fructiferam Deoque placentem facere ſui conuerſionem. neq; ſecurum eſt vſquequaq; & tutū in illam vſq; nouiſſimā vitæ horam prorogare pœnitētiæ fructū. Quod & beatus Auguſtinus aſtruit, loquēs de differentibus pœnitentiam. adducitur eius dictum in decretis, de pœnitentia, diſtinctione ſeptima, cap. Si quis poſitus. his verbis: Si quis poſitus in vltima neceſſitate ſuæ ægritudinis voluerit accipere pœnitētiam, & accipit, & mox recōciliatur et hinc vadit: fateor vobis, & non illi negamus quod petit, ſed nō prǽſumimus ꝙ bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit, ego neſcio. pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatē autem dare non poſſumus. Nunquid dico, damnabitur? ſed non dico, liberabitur. Vis ergo à

go à dubio liberari, vis quod incertũ est euadere, age pœnitentiam dũ sanus es. Si sic agis, dico tibi, ꝙ securus es, quia pœnitentiam egisti eo tẽpore, quo peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, & nõ tu illa. Ergo (inquit) tene certum, & dimitte incertum.
Idem quoque in libro de pœnitentia dicit, quod habetur in eodem etiam decretorum loco, cap. Nullus. Nullus expectet agere pœnitentiam, quando amplius peccare nõ potest. Arbitrij enim quærat libertatem, vt delere possit commissa, nõ necessitatem. Qui prius itaque à peccatis relinquitur quàm ipse relinquat ea, nõ liberè, sed quasi necessitate condemnat peccata. Licet enim latro veniam meruisset in fine de omni crimine, nõ tamen dedit baptizatis peccandi & perseuerandi authoritatem. tunc enim baptizatus est, qui tunc primũ Lucę. 23.
 in cru-

in cruce Christum confessus est. Et paulo pòst subiungit author decretorum: Cõuersio si cõtigerit alicui etiã in fine, desperandum non est de eius remissione, sed quoniam vix vel raro est tam iusta cõuersio, timendũ est de pœnitente sero. Quem enim morbus vrget & pœna terret, ad veram vix venit satisfactionẽ: maxime cũ filij, quos illicitè dilexit, sint præsentes, vxor & mũdus ad se vocet. Multos solet serotina pœnitẽtia decipere: sed quoniam Deus semper potẽs est, semper etiam in morte iuuare valet, quibus placet. Cum itaque opus sit nõ hominis, sed Dei, fructifera pœnitentia, inspirare etiã potest quãdocũque vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia, quos damnare potest ex iustitia. Sed quoniã multa sunt quæ impediunt & languentẽ retrahunt, periculosum est & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium: sed magnũ

Gratianus

est,

est, cui Deus tunc inspirat. Hęc ille. Quę omnia, surda aure nō sunt prætereunda, sed altius infigenda animo, quoniam optima sunt ad animarum salutem monita.

¶ Neminem ob cōscientiam vitæ secundū virtutem transactæ, sibi placere debere, neq; magnū quid de se existimare.

CAPVT XVIII.

Quos autē ob antè actæ vitæ impuritatē ac improbitatem non potest hostis in desperationis foucam præcipitare, neq; spei firmitate destituere hos alio adoritur ingenio, viaque & modo penitus diuerso inuadit. Afflare nāq; ipsos enititur inani superbiæ vento, & attollere in altum, vt lapsu grauiore ruant. Compertū certè habet aduersarius noster, suo ipsius periculo edoctus, q̄ grauis est ruina, sui extollentiam cōsequens, quàm præceps ruit in imum, qui se animo ef-

fert & exaltat. Idcirco obijcit clandestina suggestione ipsis, qui virtutem ac iustitiam coluerunt, cum iam languidi decumbunt, quàm candidè & inculpatè vitam egerint, quàm pij in Deum, in pauperes munifici, in omnes humani semper fuerint: quàm recta & nunquam reprehensioni obnoxia effulserit claro splendore ipsorum vita. Dehinc adijcit & laude digna ipsorum etiam in extrema illa infirmitate, officia: quòd æquo animo tulerint morbi grauitatē, & quæuis aduersa: quòd sæcularia omnia negotia prorsus mente sua excusserint, ꝙ denique ea sola quę Dei sunt corde meditentur, ore sonent, & opere quęrant. Proinde deberi illis merito regnum cœlorum: patefactas eis esse iam cœli fores, quas cōtinuo post obitum ingrediantur. Et illud postremum ingerit animis sibi placentibus, hostis astutus: dignos ipsos esse, qui ob singularem vitæ exactæ

probā

probitatem angelicis manibus defe-rantur in domos æthereas: & cœle-stibus exequijs honorentur. Hæ pla-nè sunt antiqui serpentis suasiones: quibus deferre molitur homines su-pra pinnaculũ templi, vt mittat eos deorsum, deturbet ab alto, atque in prçcipitium detrudat. ¶ Verùm cõ-tra omnia hæc machinamẽta & iacu-la inimici, in primis opus est animũ armari & circũsepiri timore Dei, fu-turiq́; iudicij metu, iam iamq́; instan-tis, in quod omnia reseruantur eius opera discutienda. Per timorẽ enim Domini (vt ait sapiens) declinat om-nis à malo. Et, teste Ecclesiastico, si nõ in timore Domini tenueris te in-stanter, cito subuertetur domus tua. fabrica scilicet virtutũ in animo tuo constructa, sed valido superbiæ ven to cõcussa, dissipabitur facile & colla betur. Itaque illo Dei timore vt soli-do fundamento innixus, qui his in-festatur inimici spiculis, cogitet an-

Prou. 15.

Ecci. 27.

Ecclẽs.9 xius neminem ſcire an amore vel
odio dignus ſit, neque id quoque ſibi
de ſeipſo conſtare. Quòd ſi electorũ
numero ſe fiducia ſuarum virtutum
ipſe aſcribat, formidandũ ſummope=
re eſſe, ne de reproborum turba apud
Deum habeatur. Neq; id illum red
dere iuſtum in conſpectu Dñi, apud
ſe reputet, quòd nullius mali ſibi ſit
conſcius, cum dicat Apoſtolus : Ni=
1.Cor.4 hil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc
iuſtificatus ſum. Vereatur item & ti=
meat in diſtricto diuini iudicij exa=
mine multa ſua opera improbari : q̃
ipſe recta iudicat & diuinæ maieſtati
Prou.14 accepta, cum dicat Sapiens : Eſt via
quæ videtur homini iuſta, nouisſi=
ma autem eius deducunt ad mortẽ.
Quod & beatus Iob cõfirmat, dicẽs
de Deo rerum omnium conditore:
Iob.9 Quantus ſum ego, vt reſpondeam ei
& loquar verbis meis cum eo ? Qui
etiam ſi habuero quippiam iuſtum,
non reſpondebo, ſed meum iudicem
depre

deprecabor. Et cum inuocantem me exaudierit, non credo quòd audierit vocem meam. Et paulo pòst eodem loco: Si iustificare me voluero, os meum cõdemnabit me. Si innocentem ostendero, prauum me cõprobabit. Etiam si simplex fuerò, hoc ipsum ignorabit anima mea. Et rursum paucis interiectis: Verebar omnia opera mea, sciens, ꝙ nõ parceres delinquenti. ¶Illud itidem aio volutet, neminẽ in sua ipsius caussa iudicem esse debere ad præmium designandum. Christum solum à Deo patre constitutum esse iudicẽ vniuersorum: quemadmodum de se dicit beatus Paulus: Qui autem iudicat me, Dominus est. Proinde arrogantis esse animi, & plus æquo sibi vendicantis, si domini sui iudicium præripere & anteuertere audeat, atq; de se ipso ferre tentet sententiam, quę à iudiciaria dñi sui potestate ac tribunali solum pendet, & est definienda. 1.Cor.4

Nimirum & insolens est miles ille, nimiumq́; sibi tribuens, qui spectãte suo rege militãs, decerni sibi triumphum debere censet: domini sui ius ac munus sibi ipsi arroganter vsurpans, cum illud ex solius regis pendeat iudicio, sit ne pugna illa, quam gessit, digna honore triumphali.

¶ Preterea stultum est antè exitũ pugnæ de victoria gloriari: quę pugnãtis manibus adhuc eripi potest. Insanum est etiam & insensati hoĩs opus de felicitate nauigatiõis sese iactitare, glorianterq́; loqui, antequã nauis in portum sit subducta: cum posset illa quę per tempestuosos maris fluctus procellososq́; vortices perstitit infracta & incolumis, in ipso portus ingressu impingi ad scopulum & naufragio perire. Haud secus, quandiu anima corpori cõiungitur, & in carnis moratur domicilio, sicut post tetra crimina in meliorem cõmutari sortem potest per pœnitẽtiam, ita & post

post opera bona assiduumq; virtutis vsum, potest in ipso vitę exitu prolabi in deterius, atque à bono desciscere. Quid ergo gloriabitur homo jam moriturus de transactæ vitæ syn ceritate: qui vno momento per inanem in se gloriationem potest oēm bonorum operum prius factorū fructum perdere, atque Dei gratia per mentis tumorem excidere? Qui se existimat stare (vt inquit Apostolus) videat ne cadat: & solidè in se subsistat per humilitatem, ne inaniter rapiatur supra se per extollentiam. Nā qui existimat se aliquid esse cū nihil sit, ipse se seducit, vt etiam scribit Paulus. Sibi ipsi enim adblanditur & applaudit, quasi suæ salutis securus, ob deductā in operibus iustitiæ vitam, sed seipsum decipit, fallitque & fallitur vnà. Enimuero vbi meditatur immanis hostis insidias, vbi adhuc dolos molitur, & fraudes innectit: quæ potest haberi tuta securitas?

1. Cor. 10.

Gala. 6.

Pugnas ciet infestus aduersarius, instat, vrget, premit: & securus in vtrāque aurem dormiet, qui tam acriter impugnatur? At contra hanc impugnationem valde noxiam nos præmuniens, Isidorus inquit. Non tibi quicquam arroges, nō te iactes, non te extollas insolenter, nihil de te præsumas, nihil boni tibi tribuas. Et beatus Gregorius grauitatem periculi, quod in hoc pugnæ genere (si succūbimus) incurrere possumus ostendens, ait: Quisque reminiscendo bonum quod gessit, dum se apud se erigit, apud authorem Deum humiliatus cadit. Idem quoque in Homilia Euangelij, quod in plerisque locis legitur in quarta dominica aduentus Domini, ad humilitatem amplectendam omnes studiose exhortatur, dicens: Cum bona fratres agitis semper, ad memoriam mala acta reuocare: vt dum cautè culpa conspicitur, nunquā de bono opere incautè animus

mus lætetur. Magnus esse vnusquis‑
que studeat, sed tamen aliquo modo
esse se nesciat: ne dum sibi magnitudi
nem arrogāter tribuit, amittat intus
quod erat. Hinc etenim per prophe
tam dicitur: Væ qui sapientes estis in Esaię.5.
oculis vestris, & coram vobismetip‑
sis prudentes. Hinc etiam Paulus di Rom.12.
cit: Nolite esse prudentes apud vos‑
metipsos. Hinc quoq; contra super‑
bientem Saul dicitur: Cum esses par‑ 1.Reg.15.
uulus in oculis tuis, caput in tribu‑
bus Israel factus es. Ac si apertè dice
retur: Cū tu te paruulum conspice‑
res, ego te prę cęteris magnum feci.
Quia verò tu te magnum conspi‑
cis, à me paruus æstimaris. At con‑
tra, cum Dauid regni sui potentiam
coram arca Domini saltando despi‑ 2.Reg.6.
ceret, dixit, Ludā & vilior fiam plus‑
quam factus sum, & ero humilis in
oculis meis. Quem enim nō extolle‑ 1.Reg.17
ret, ora leonum frangere, vrsorū bra
chia dissipare, despectis prioribus
fratri

1.Reg.16. fratribus eligi, reprobatoq; Rege ad regni gubernacula vngi, timendum
1.Reg.17. cunctis vno lapide Goliam sternere
1.Reg.18. à rege proposita extinctis allophylis numerosa pręputia reportare, regnū ex promissione percipere, cunctūq; Israëliticum populum sine vlla post
2.Reg.5. modum cōtradictione possidere? Et tamen in cūctis se despicit, qui in suis oculis se esse humilem cōfitetur. Si igitur etiam sancti cū fortia agunt de semetipsis vilia sentiunt: quid in sua excusatione dicturi sunt, qui sine opere virtutis intumescunt? Sed etsi quælibet bona adsint opera, nulla sunt, nisi & humilitate condiantur: Miranda quippe actio cum elatione nō eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate virtutes cōgregat, quasi in vento puluerem portat: & vnde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. Hęc Gregorius. Cuius salutaribus monitis aures accommodans in extremo vitæ suæ momēto

positus

positus, ad detorquenda inanis glo=riationis tela periculosa: peccata gra=uia quę prius perpetrauit, sceleráque & flagitia quæ sepius commisit, in mentem reuocet, seq; ignorare profi=teatur, an sufficienti pœnitudine illa diluerit an satis pœnitentiæ in illorũ satisfactionem peregerit, vt monet Ecclesiasticus: De propitiato (inqt) peccato noli esse sine metu. Et Sapi=ens: Beatus homo qui semper est pa=uidus. Voluat etiam sollicitè, quòd omnia opera sua, æquissima diuini iudicij lance sunt mox trutinanda, districtéq; discutienda. trepidet an=xius ob propinquum illud iudiciũ: & timore sancto se coërceat, ob to=tius vitæ rationem coram supremo iudice reddendam. Neque in se cau=sam vllam inueniet, ob quam de=beat insolescere, aut de suis operibus gloriari, cũ ignoret prorsus (vt iam dictum est, & iterare non piget) an eadem Deo sint accepta, aut ob malũ

Ecci.5.
Prou.28.

aliquod in mēte latitans, et permixtū illis, vel postea perpetratū, eidem ingrata atq; inuisa. Multi nempe arbitrātur obsequium se prçstare Deo in suis operibus, errore aliquo ducti, quibus tamen ipsum grauiter offendunt: vt Cain, de frugibus terræ sa-
Gene.4
cra faciens: Oza extendens manum
2.Reg.6.
ad arcam Domini, ob boues calcitrātes: filij Aaron, arreptis thuribulis offerentes Deo sacrificium: Saul immolans bestias, & Ozias rex adolens thymiama, sunt exēplo. Quare aliquid tale sibi accidere potuisse in transactis operibus suis, meritò timere quisque debet. ¶ Sed admittamus bona fuisse illa opera & pergrata Deo, nōne eadem ipso deo prçcipuo authore sunt facta, & eius adiutorio? cū dicat ipse discipulis suis: Sine me nihil potestis facere: & beatus Paulus vere astruat ꝙ sufficientes nō sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Nonne &

Leui.10 1.Reg.13. 2.Par.26 Ioan.15 2.Cor.3

dona

dona gratiarum, quibus adiuti con-
fecimus ea opera, diuino indultu no-
bis sunt tradita? cum scribat beatus
Iacobus, quòd omne datũ optimum Iaco.1.
& omne donum perfectum, de sur-
sum est, descẽdens à patre luminum.
& sanctus Ioannes in Euangelio per-
hibeat, quòd non potest homo acci- Ioan.3.
pere quicquã, nisi fuerit ei datum de
cœlo. Quocirca Deo soli vt prima-
rio totius boni operis authori, illa re-
ferre accepta debemus, & non nobis
sed nomini eius gloriam ascribere.
Cur igitur debitam Deo gloriã nos
infideles serui & alienæ rei raptores,
nobisipsis tribuere studemus? more
serui illius iniqui, qui lucrũ ex domi-
ni sui pecuniĳs partũ (cui soli labora-
re debet) sibiĳpsi reseruaret, & inuito
domino detineret alienum. Cur oro
benefactorem nostrum suis (quæ no
bis præstitit) beneficiĳs ingrati impu-
gnamus & prouocamus ad iram ĳs
ipsis donis quæ ab eo accepimus?
Siccine

Siccine gratias agimus Deo de susceptis ab ipso bonis, cum illa vertimus ad concitandã ipsius contra nos indignationem? Nõne de nobis, cum ita rem agimus, verè dici potest ille ser-
Esaię.10. mo propheticus: Nunquid gloriabitur securis cõtra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra cõtra eũ à quo trahitur? Quõ si eleuetur virga contra eleuantẽ se, & exaltetur baculus qui vtiq; lignum est. ¶ Rursum opera illa, ob quę nobis tantopere placemus & nos magnifacimus: debita sunt, & ad q̃ facienda obstringimur diuino pręcepto. Illis igitur nulla debetur gratia, nullaq́; ex sua cõditione remuneratio, sed ex sola Dei beneficentia, quę nobis nihil tale cõmeritis ampla confert præmia. Quod & hoc paradigmate Dominus & legifer noster in Euangelio nobis demõ-
Lucę.17. strat: Quis vestrum (inquit) habens seruum arantẽ aut pascentem boues, qui regresso de agro dicat illi statim:

Transi

Transi & recumbe,& non dicit: Para quod cœnem, & præcinge te & ministra mihi, donec manducem & bibam,& post hęc tu manducabis & bibes. Nunquid gratiam habet seruo illi,quia fecit quę ei imperauit? Nō puto. Sic & vos cum feceritis omnia quę pręcepta sunt vobis,dicite: Serui inutiles sumus : quod debuimus facere,fecimus. At quotusquisq; est nostrum , qui sana conscientia asseuerare possit se fecisse omnia quę sibi à Deo præcepta sunt? Nonne verius de nobis ipsis id beati Iacobi verbum protulerimus : q in multis offendimus omnes? Et si serui inutiles sum9 cum fecerimus omnia quæ pręcepta sunt nobis , quales nos existimare debemus aut appellare, cum parum aut nihil eorum quę nobis præcepta sunt,fecerimus:sed sepius ea aut transgressi fuerimus aut omiserimus? Iacobi.3.
Constat itaq; nullam nobis materiā aut rationem legitimā relinqui: qua

de nostris operibus apud nos iustè gloriemur. ¶ Prętereà in his ipsis operibus, vix granū sine palea inuenitur, vix argentum sine scoria, vix vinum sine aqua. Plerunq; permixtum illis aliquid est, quod opus extenuet aut imminuat, aut remissius q̃ par est, aut negligentius quàm sit æquum, aut tepidiore affectu illa exercemus quàm oporteat. Vt cum propheta dicere vere possimus, q̃d facti sumus immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatæ, vniuer
Esaię.64 sę iustitię nostrę. Cum igitur vereri merito debeamus, ne qd in illis operibus nostris mancum, frigidum aut obliquum sit: cum etiam Deum orare semper oporteat vt adiuuet infirmitatem nostram, & quod deest perfectionis sua benignitate supplcat: quid est quòd de illis gloriari merito possimus, aut nosipsos magnificare? quid est quòd more pauonis caudam extendamus, & admiremur stel
latas

latas miro decore plumas: pedum autem deformitatem non attendamus qua conspecta decidat omnis illa ob formę elegantiam gloriatio. ¶ Neque obiiciet quisquam recte Ezechiam regem Iuda commendatissimum: qui accepto prophetico oraculo, q̃d esset moriturus eo quo laborabat morbo: conuertit faciem suam ad parietem & orauit Dominum dicẽs: Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. In quibus verbis commemorare bona opera sua, & proprias laudes prædicare dinoscitur. Enimuero id fecit, non gloriabundus, non se iactitans, non gestiens animo ob sui complacentiam, nec se respiciens, sed suppliciter orans cũ lachrymis, & soli Deo gloriã benefactorum suorũ tribuens: imò de acceptis beneficiis diuinę directiõis gratias agẽs, vt ad ampliora

4.Reg.20
Esaię.38

potioraq́; ſumenda redderetur idoneus. Et huiuſmodi cōmemoratio bonorum operum ſuorū, fuit quædam profesſio, quod diuina gratia ac bonitate adiutrice illa exercuerat, & humilis ad Deum oratio, vt contemplatione illorum Deo authore benefactorum, produceretur illi vita in longiora tempora, quod & impetrauit. Quare in eo Ezechię facto nihil eſt, quod iure reprehendi queat. quoniam meritorum ſuorū fiduciæ non innitebantur, ſed diuinæ tantum miſericordiæ, ad quam confugiebat. Et ergo dignus habitus eſt qui à Deo exaudiretur. tātum abeſt vt in ea oratione ſua Deum offenderit. Sic & infirmus omnino exuat ſuorum bonorum operum confidentiam, & ad ſolam Dei bonitatem refugiat, in qua ſperet ſe ſaluum fore.

¶ Contra terrorē mortis, animorum immortalitatem, & contra timorem inſtantis iudicij ab hoſte

immiſſum

immissum, diuinam misericordiã esse obiiciendam.

CAPVT XIX.

ALia insuper exacuit tęla noster aduersarius nouasq́ sagittas, quibus hominem statim de hoc mundo transiturum cõfodiat: horrorem inquã mortis in foribus astantis, quam natura ipsa refugit, & cuius specie imaginéque maiorem in modum conturbatur, vsq; adeo vt interdum mentem ipsam de gradu suo deiiciat. Neq; id ab re cõtingit. Nam cum vnumquodque naturali quodam instinctu expetat sui cõseruationem, suęq; existentię incolumitatem exterminium & corruptionẽ sui ipsius supra modum exhorrescit, vt molestam & inimicam naturæ. hinc Aristoteles in Ethicis perhibet: maxime omnium terribile esse mortem. Et Boëtius in libro de cõsolatione philosophica dicit, q omne animal tueri salutem laborat:

mortem vero perniciemq́; deuitat. Cumq́; hæc spicula sentit hostis noster non esse satis valida ad prosternẽdum hominem, quòd à nonnullis forti pectore facile retundantur euibrat & alia iacula longe nocentiora, iudicij scilicet extremi in exitu vitæ futuri timorem & metum. Vbi in examen ventura sunt omnia totius exacti temporis opera, cogitatus, & verba. vbi reddenda acceptorum talentorum ratio, & singula ætatis mométa, quem fructum attulerint operis, expendenda. vbi deniq; expectanda sententia irreuocabilis, & à qua fieri nõ possit prouocatio. & ille status aut vitę aut mortis ęternę subeundus: qui perpetuo duraturus sit, neq; in alium vnquã cõmutari potuerit. Hæc omnia suggerit animo moribũdi hominis, inimicus noster, quę cum sanus & sospes vitam degeret, studuit ab oculis mẽtis eius diuertere & detorquere, ne impedimẽto essent licen

tius peccandi,neve animũ à peccato deterrerẽt.Hæc inquã frequẽter obiectat mẽtis iam infirmæ obtutibus,vt terrorẽ illi & horrorẽ incutiãt,vt anxium hominem excrucient trepido metu,vt inuitũ reddant, & obluctantem ad subeundam mortẽ : aut bona destituant spe salutis, antequam rei veniat discrimen. ¶ At vero contra hostiles has molitiones munitũ esse agonistam oportet armis, quæ hæc tęla haud magno negotio reiiciant : vtpote ratiõe incolumi & recta,quæ ostẽdat nihil esse in morte quod horrorẽ debeat ingerere, aut mentẽ sua sede dimouere. eam esse legẽ vniuersis sub lunari ambitu cõprehensis constitutam, ꝙ post momentaneã subsistentię suę morulã tendant in interitũ ac corruptionẽ.naturam carnis nostræ,mortalitati esse obnoxiam,neq; eam insuetum aliquid pati suæve cõditioni contrarium, cum deuergit ad putredinem.non nobis solum impo-

 situm

ſitum eſt illud iugum: ſed & proa-uis & atauis noſtris, quinimo cunctis hominibus quantumuis claris & il-luſtribus, atq; alto maiorũ ſtemma-te prognatis, quos omnes vna ma-net mors, & calcanda ſemel via leti, vt ait poëta. Quod & beatus Grego rius cõprobat ita dicens in Regiſtro: Vita noſtra ſimilis eſt nauiganti. Is nanq; qui nauigat: ſtet, ſedeat, iaceat, vadatq́; impulſu nauis ducitur. Ita ergo & nos ſumus. Quia ſiue vigilan tes, ſiue dormientes, ſiue iacentes, ſiue ambulantes, ſiue volentes, ſiue nolen tes per momenta temporum quoti-die ad finem ducimur. Cõfirmat idẽ & Seneca, cũ ait in epiſtolis: Nemo tam imperitus eſt, vt neſciat ſibi quã-doq; moriendum. tamen cum pro-pe acceſſerit, tergiuerſatur, fremit & plorat. Quid fles miſer? quid trepi-das? Omnes hac neceſsitate ducũtur. Eo ibis, quo omnia eunt. Ad hanc le-gem natus es. Hoc patri tuo accidit,

Horatius.

hoc matri, hoc maioribus, hoc om=
nibus ante te,hoc omnibus post te.
Quantus te populus moriturorum
sequetur,quantus comitabitur. For=
tior (vt opinor) esses,si multi tibi cō=
morerentur. Multa millia hominū,
hoc ipso momento quo tu mori du=
bitas, animam varijs generibus emit
tunt. An nō putabas te ad id aliquan
do peruenturum, ad quod semper
ibas? Hæc Seneca. ¶ Ostendat item
vigor ipse rationis infractus & fide
firma subnixus,non totum more pe
corum interire hominem, vt nihil ip
sius post mortem supersit incolume,
corpus quidem vita priuari,& mor=
te exanimari, animam vero manere
superstitem,neq; quicquam detrimē=
ti in sua substantia per mortis violen
tiam accipere. Quomodo enim re=
ges & præsides in sanctorum marty=
rum inuictam constantiam immani
furore debacchantes : cum corpora
eorum occiderunt, dicti sunt à sum=

Matt.10. ma veritate animam occidere non posse: si non maneret anima corpore soluta, in sua immortali natura persistens integra? Quo item pacto à Sa-
Sapien.3. piente dictũ est, q̃ iustorũ animæ in manu Dei sunt, & nõ tanget illos tormentũ mortis, si cõmunem sustineret anima rationalis cum corpore interitum? Insuper dominus noster & deus de sua morte & resurrectione ipsam cõsequutura loquẽs, ait: Potesta-
Ioan.10. tem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam, Nemo tollit eã à me, sed ego pono eã, & iterũ su-
Luce.23. mo eã. Eandẽ quoq; iam morti propinquus in manus patris sui cõmendauit, & spiritũ tradidisse atq; emisisse scribitur. Quî autẽ hęc fieri potue-
Ecclés.3. runt, si vnus est (vt sentiunt apud Ecclesiasten impij) hominis & iumentorum interitus? si cũ corpus iacet exanime, et anima tenues euanescit in auras? Ad hęc, diuiti illi iactanti bona quamplurima se habere reposita in

multos

multos annos: dictum est à Deo, Stul Luc. 12
te, hac nocte repetunt animã tuã à te.
Quod autẽ reposcitur, vt depositum
manet vbiq; cũ redditur. Quis enim
id quod secundũ substantiam nõ ma-
net, sed disperit, repetere recte dicet?
Demũ propheta in psalmo, Deo con Psal. 21
cinit: Laudabunt Dominũ qui requi
runt eũ: viuent corda eorum in sęcu-
lum sęculi. Vbi nomine cordium, ani
mę rationales intelliguntur, vt & sę-
pe aliàs. quę cũ in sæculũ sęculi victu
ræ pronuntientur, nunquã obitũ aut
interitum suę substantię perferent.
Sed operosum nimis esset, omnia sa-
crorum eloquiorum testimonia ad
eam rem comprobandam facientia,
hic in vnum aceruum cogere. cũ id
ipsum solida fide teneri debeat, &
credi potius, quàm varijs approbati-
onibus fulciri. Ea igitur firmatã basi
quòd anima nostra immunis est in-
teritus, & nescia mortalitatis: quid
est quod mortem ipsam exhorrea-
mus?

mus? cum per eum potius fiat transi-tus ad meliorem vitæ sortem & statum, & magnas ipsa nobis afferat & multas (si recte sapimus) vtilitates. Est enim mors ipsa (vt quidam sanctorum ait) carceris finis, & laboris cõsummatio, ad portum applicatio, peregrinationis adimpletio, oneris grauissimi depositio, de equo furioso descensio, de domo ruinosa liberatio, omnium ægritudinum terminatio, omnium periculorum euasio, omnium malorum cõsumptio & diruptio, debiti naturæ solutio, reditus in patriam, ingressus in gloriã. Quis ergo iuste eam inhorrescat, & trepidus expauescat, quę tantis nos afficit cõmodis, tantis cumulat beneficijs? Cõsonat præcedenti sententiæ & illud Augustini verbum super Ioannem, Quid est mors? relictio corporis, depositio sarcinę grauis: sed si alia sarcina nõ portetur, qua homo præcipitetur in gehennam. Et Lactãtius

Quæ bona nobis affert mors.

libro

libro diuinarum institutionum tertio aduersus gentes, Si quis nos interroget (inquit) vtrum ne bonum sit mors an malum: respondebimus, qualitatem eius ex vitę ratione pendere. Sicut enim vita ipsa bonum est, si cum virtute viuatur, malum, si cũ scelere: sic & mors ex pręteritis vitæ actibus põderanda est. Ita fit, vt si vita in Dei religione trãsacta sit: mors malum non sit, quia translatio est ad immortalitatem: si aliter, malum sit necesse est, quoniam ad æterna supplicia transmittit. ¶ Verum ꝙ nõ sit viro forti extimescẽda mors, in principio huius operis latius protractus est sermo, & idcirco nunc contrahendus, progrediendumq; ad alterius sagittę cõfractionem, quam diximus ab hoste antiquo in semianimem hominem mortiq; vicinum cõtorqueri solitam: diuini scilicet iudicij examen & scrutinium, nõ esse tunc, cum iam ipsius exitus è mundo ingruit hora,

hora, anxie timendũ. Pręuideri enim debuit & timeri, quando vita in suo cursu cõsistebat vegeta & florens, & timor ille congruens ei tẽpori, reddidisset hominem tutũ prorsus & securum in hac tẽporis angustia. Dũ bona valetudine & robustũ adhuc erat corpus, nulloq́; grauatum languore: tunc ante oculos nostros obseruari debuit assidue illud beati Iacobi verbum, Ecce iudex ante ianuam assistit

Iacob. 5.

Quo redderemur quotidie soliciti ad nosipsos dijudicandos, examinandos & cõdẽnandos nostro ipsorum iudicio, vt hac ratione & via durum euaderemus dei iudiciũ, cũ dicat Apostolus, quod si nosipsos dijudicaremus, non vtiq; dijudicaremur. Ingẽnuẽ ergo fateor, timẽdum esse diẽ iudicij. Nõ illũ solũ qui in consummatione sęculi futurus est omnibus generalis, sed eũ qui in ipso vitæ exitu cuiq; particulatim imminet, quoniã tunc diuinę sententię ea fertur in hominem

1. Cor. 11.

minem cẽsura, quę perpetuo duratu-ra est lege im mutabili, quæq; in ipso cõsummatorio sæculi iudicio confir-mabitur tantũ, & publico decreto, ap-probabitur. Timendus sane dies hic est iudicarius: in transitu ab hoc mun-do cuiq; instans, quoniã in quo statu inuenietur homo, in eo tẽpòris pun-cto: in eo iudicabitur, & æternũ ma-nebit, quẽadmodũ ait beatus Cypria-nus in sermone de mortalitate, Qua-lem te (inquit) inuenit Deus cum vo-cat, talem pariter & iudicat. Cui cõso-nat Ecclesiastes dicẽs: Si ceciderit li-gnũ ad austrũ, aut ad aquilonem: in quocũq; loco ceciderit, ibi erit, Quo-niam anima per mortem à corpore succisa, siue in feruore charitatis hic abierit, per austrum intellecto: siue in algore & frigore malitiæ, per aquilo-nẽ (à quo panditur omne malũ) insi-nuato, in ea dispositione perpetuò est pmansura. Sed tũc timẽdus est hic di-es, cũ timor ille fructuosus est ac vti-lis, vt

Ecclẽs. 11

Hiere. 1

lis, vt calcar assidue nos instimulans ad rationem de acceptis talentis cum Deo quotidie ponēdam: & quod nostro deest calculo atq; ratiocinio, peruigili studio operaq; sedula opportunè cōparandum ac emendandum. Sic timuerunt hunc diem sancti & virtute celebres viri cum viuerent, eoq; timore incitabantur ad diligentiorem virtutis vsum, & ardentius exercitium. Ad hunc etiam timorē exhortatur omnes sacer Gregórius in homilia euangelij, quod in secunda dominica aduentus Domini legitur, his verbis: Illum quidem diem fratres charissimi, illum antè oculos ponite, & quicquid modo graue esse creditur, in eius cōparatione leuigatur. Illum (inquam) diem tota intentione cogitate, vitam corrigite, mores mutate, mala tentantia resistendo vincite, perpetrata autem fletibus punite. Aduentum nanq; æterni iudicis tantò securiores quandoq;

videbitis: quanto nūc districtionem eius timendo prȩuenitis. Idem quoque in homilia Euangelij q̄d in octaua Paschȩ legi solet, de iudice Christo loquens, ita omnes admonet: Vitam vestram fratres, moresq; cōponite. is qui mitis surrexit à morte, q̄ districtus in iudicio veniet prǽuidete. Hunc tanti pauoris iudicem ante oculos ponite, hunc venturum timete, vt hunc cum venerit, non timidi, sed securi videatis. Timendus est ergo, ne timeatur. Terror eius nos ad vsum bonȩ operatiōis exerceat: metus illius vitam nostram à prauitate compescat. Mihi fratres credite, quia tanto tunc erimus securi de eius sententia: quanto nunc satagimus, suspecti de culpa. Certe si aliquis vestrum cum suo aduersario caussam dicturus in meo iudicio die crastina esset exhibendus: totam fortasse noctem insomnē duceret: quid sibi dici posset, quid obiectionibus responderet

ſecum ſolicita & æſtuanti mente ver=
ſaret:ne me inueniret aſperum,vehe=
menter metueret : ne apud me appa=
reret noxius formidaret. Et quis ego
aut quid ego? Nimirum non longe
poſt futurus poſt hominem vermis
poſt vermem puluis . Si ergo tanta
cura pertimeſcitur iudicium pulue=
ris : qua intentione cogitandum eſt,
qua formidine prouidendum tantæ
iudicium maieſtatis?Hęc Gregorius.
A cuius ſententia & exhortandi rati=
one non abhorret Origenes, in Ho=
milia nona ſuper Leuiticum ita diſſe
rens : Si tibi hodie diceretur,quia iu=
dex ſæculi vult te die craſtino viuũ
exurere,& his auditis ſi eſſet tibi vni=
us diei ſpatium liberum :quanta face=
res , quomodo & per quos diſcurre=
res, ꝙ humilis, ꝙ lugens, ꝙ ſordidus
oberrares. Nõne effunderes omnem
pecuniam tuã in eos, quorũ interceſ=
ſione euadere te poſſe crederes?nõne
omnia quæ posſideres,redemptionẽ
faceres

faceres animę tuę? Quòd si etiam aliqs te retardare aut impedire tẽtaret, nõne diceres, pereãt oĩa pro salute mea nec quicquã remaneat, tantũ vt ego viuã? Hoc quare faceres? quia inde nõ dubitares. Et qd ego dico de certis indubitatisq́ periculis? tantũmodo si caussa dicenda sit apud iudicem terrenum, cuius aliquẽ metum ex legibus quis habere videatur, nonne omnibus vigilijs excubatur: aduocati, patroni, munera præparantur? etiã si anceps periculũ sit, aut etiã solius notæ metus, vel dãni ratio. Nos quare nõ credimus, quod omnes astabimus antè tribunal CHRISTI? Roma.14.
Hæc Origenes. At vero serus videtur & intempestiuus ille iudicij metus, qui in ipso vitæ exitu concipitur primum & apprehenditur. In toto autẽ viuẽdi trãsacto spatio, ne semel quidẽ aĩo occurrit ille dies examinis iudiciarij: nec solicitum adegit hominẽ ad melioris vitæ fructum.

Nunquid tamen deiicere animum anxio timore & prosternere debet is qui sub ipsum ex hoc mundo transitum, primum metu diuini iudicij cõcutitur: cuius semper vixit ad eam vsq; horam immemor? Nequaquã, sed ad diuinę misericordię anchoram cõfugere, illi firmiter affigi & hęrere in eaq; totam suam spem reponere, & eo remedio liberabitur à naufragio, scopulosisq; anfractibus. Idem à seueritate rigida supernę iustitię ꝓuocet (dum adhuc tempus est miserendi) ad consistorium diuinæ misericordiæ: illam sibi patronã suæ caussæ assumat, & obtinebit in iudicio victoriam. Illa sit cõfugium vnicũ cuiuis, in anxietate mortis constituto: ad eã tanquam ad asylum, tanquã ad portum, tanquam ad tutam stationem recurrat intrepidus, & cum fiducia: & salutem consequetur. Eandem sedulus imploret, dicens ex toto cordis affectu, Miserere mei Deus, secun

dum magnam misericordiam tuam. Psal.50
Et secundum multitudinem misera-
tionum tuarum, dele iniquitatem
meam. Miserere mei Domine, quo- Psal.6.
niam infirmus sum: sana me Domi-
ne, quoniam conturbata sunt omnia
ossa mea. Ego dixi Domine, misere- Psal.40
re mei: sana animam meam, quia pec
caui tibi. Domine nō secundum pec Psal.102.
cata nostra facias nobis, neq; secundū
iniquitates nostras retribuas nobis.
Domine ne memineris iniquitatum Psal.78.
nostrarum antiquarum: cito antici
pent nos misericordię tuæ, quia pau-
peres facti sumus nimis. Adiuua nos
Deus salutaris noster, & propter glo-
riā nominis tui Domīe libera nos, &
propitius esto peccatis nostris pro-
pter nomen tuum. Non intres in iu Psal.142.
diciū cū seruo tuo Dñe, quoniam nō
iustificabitur in cōspectu tuo omnis
uiuens. Si iniquitates obseruaueris Psal.129
Dñe, Domine quis sustinebit? Quia
apud te ꝓpitiatio est, qa apud Dñm

misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Et cætera id genus diuinæ misericordiæ inuocatoria pia verba (vt syncerus illi suggeret affectus) proferat. Vt igitur totius rei summa colligatur: si in agone mortis positus ô homo, peccatorum tuorum recordatione & immanitate terreris confugiola ad Dei misericordiam, & saluaberis. Si è diuerso bonorum operũ tuorum fiducia pulsaris ac titillaris: ea reiecta, in solius misericordiæ Dei sinum te proĳcias, & in illa tantum confidas. Si denique instantis iudicĳ tremore exagitaris, innitere Dei misericordię, vt solido fundamento, & non corrues.

Quòd gehennę supplicia ab aduersario obiecta animo infirmi non debent metum illi incutere, neq; trepidationem inferre.
CAPVT XX.

Vt autem

VT autẽ grauiore mole hor-roris ac trepidationis obru-at & opprimat hominem morti iam propinquum ho stis noster, obiectat eius animo non-nunquã horrenda gehennę supplicia ignẽ inextinguibilem, tenebras exte-riores, fletum & stridorem dentium caminum ignis sulphure commixti & stagnum sulphureum, ascenden-temq; damnatorum fumum in sęcu-la sęculorum. His imaginibus & ter-riculamentis concutere mentem in-firmi annititur, vt horũ tristi specie attonitus ac consternatus, vix se colli gere possit ad salutarium rerum me ditationem & cogitatum. Eos crucia tus deberi peccàtis illius adijcit, & iã pridẽ ipsum esse meritũ æterna gehẽ nę incẽdia, iã iamq; rapiẽdã eius ani mã in puteũ abyssi, vnde nunq̃ libe-retur: sæpe etiã falso cõminat̃, quod in inferno nulla est redemptio, iterũ atque iterum illi suggerit. non saluti

ipsius consulere studens, sed ęternum ipsi inducere interitum per diffidentię & desperationis laqueum. ¶ Et id certe admiratione dignũ est, quòd multorum oculos internos ita claudit aduersarius per totum vitę spatiũ vt ne semel quidem eorum animum subeat memoria gehennæ, quamdiu sano sunt corpore. Et hi quidem vsq; adeo excęcati sunt ac obnubilati illecebris vitę pręsentis, vt crasso velamine videantur oculos mentis obductos gerere, nunquam in gehennę cogitationem intẽtos, neq; eam in partẽ deflexos. Aut si fortasse tristis suppliciorum noxijs debitorum species ipsis in trãscursu ingeratur: protinus eam toto corporis & capitis nixu excutiunt animo, ne impedimento sit perfruendis voluptatibus. Nõnunquam præterea quæ ex sacris literis afferũtur eis, & inculcantur testimonia de huiusmodi pœnis æternis, vt deliria ridẽt & cõmẽtitia. diuitẽ epulonem

lonem inferna flamma cruciatum, ignem & vermem, stagnū sulphuris ardentis, & cętera id genus in scriptu ris expressa, poëtarum fabulis esse pu tant similia, & excogitata figmenta: qualia sunt triceps apud inferos Cer= berus (vt Ciceronis in primo Tu= sculanarum vtar verbis) Cocyti fre= mitus, traiectio Acherontis, mento summam aquam attingens siti ene= ctus Tantalus: & illud, q̄ Sisyphus versat saxū sudans nitendo, nec pro= ficit hilum. inexorabiles etiam iudi= ces, Aeacus, Minos, & Rhadaman= thus. Sane vt hæc à Poëtis conficta sunt de pœnis inferorū: itaq; in sacris eloquijs dicūtur de malorum suppli= cijs post hanc vitam inferēdis, mundi & voluptatū amatores, nęnias quas= dam & aniles nugas plerunq; existi= mãt, & cõmenta esse dictitant dedita opera in terrorē, vt ea via reuocētur homines à peccatis. Quēadmodum matres anxię volentes filios suos do=

mi continere, ne limine ædium pe=
dem efferant: fingunt ſtriges noctu
vagari, quæ pueros foris inuẽtos de=
uorent, aut lupos ad angulũ domus
inſidiari, vt ſi quos ibi offenderint,
protinus eos iugulent. Quod ſiqui
tales ſunt eo laborantes vitio infide=
litatis, & incredulitatis, vt fidem nõ
habeãt verbis Euãgelicis toties aſtruẽ
tibus dira malorum ſupplicia: in eos
permittitur nonnunquã diuino iudi
cio noſter inimicus exercere ſuã ty=
rannidem circa vltimum vitæ termi
num, ac omni prorſus cœleſti deſtitu
tos præſidio, his infernorum ſuppli=
ciorum terroribus concutere. vt quę
aut credere noluerunt aut menti in=
figere ſani ac ſoſpites, eorum exterre=
antur horrida ſpecie ac metu anxio
iam morituri. Ita ſanè furtis ac rapi=
nis aſſueti & latrociniis, quandiu li=
bero pede quo fert voluntas progre=
diuntur: nunquã de furca cogitant,
neq; crucis ſuppliciũ ipſis inferendũ
vnquam

vnquã animo reuoluunt. Vbi vero in crimine deprehensi à magistratu detinẽtur in custodia publica, vinculisq́ cõstricti iacent: tũc furcarũ imago obuersatur assidue antè oculos eorũ: tũc crucẽ & patibulũ ita menti habent infixũ, vt ab eius nequeãt cogitatione dimoueri, quando apud se voluũt instare horã, qua vltimo sunt afficiendi supplicio. ¶ Cęterũ sancta est & salubris cogitatio, ad frænandos impetus affectuum sæcularium ac rebelles rationi cupiditates: suppliciorum gehennæ horrorem ac magnitudinem sæpius animo versare. vt sit is frequens cogitatus, retinaculum quoddam coërcens effrenẽ petulantiã cordis, ac retrahens à peccato. vbi nec amor honesti nec diuinorum reuerentia pręceptorũ, satis valet ad absterrendum hominẽ à vitiis haud aliter q̃ verberũ ac flagellorum metus & aspectus, cohibet à maleficio seruos nullo ingenuo pudore prę-
ditos

ditos. quos nec hortatu aliquo, nec suasione graui, nec seria admonitione vnquã dimouere queas à scelere: ꝙ nullam habeãt honesti rationem. Et hãc plane ob rem, sacrę literę (quæ ad cõmunem omnium salutem sunt conscriptæ) sæpius grauissimas illas pœnas cõmemorant, vt commonefaciant nos anxie solicitos esse debere ad ipsas euitandas. Esaias enim, intolerabiles eas significare volens, ait:
Esaię.33. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorãte, aut quis habitabit ex vobis cũ ardoribus sempiternis? Idẽ
Esaię.66. quoq; perpetuã illarũ durationẽ insinuans, inquit: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt vsq; ad satietatem visionis omni carni. In euãgelio quoq;
Matt.8. Dominus apud Matthæum semel &
13.22.25. iterum nominat caminũ ignis, & tenebras exteriores fletumq; & stridorem dentium, deniq; ignem & supplicium æternum. Apud Marcum vero, ite

ro, iterū atq; iterū repetit, imò tertiò profert ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum nō moritur, & ignis eorum nō extinguitur. Deniq; apud Lucam, diuitem illum purpuratum nitido amictum cultu & splendidis assuetum epulis, sepultum in inferno lacu, & cruciari flamma: idem veritatis magister enarrat, vt & nostrā solidet fidem, persuadeatq; nobis noxijs post mortē dira manere supplicia: & illorum cōmemoratione quasi freno quodam & capistro, à peccato nos cōpescat. Demū sacra Apocalypsis, meretricis magnæ dānationē describit: cuius fumus ascendit in sæcula sæculorum. stagnū etiam ignis ardentis & sulphuris exprimit, in q̄d missus est diabolus & bestia & pseudoprophetæ, & cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum. Et recte prospexit deus nostrę saluti, atq; nos præmonuit interminorum illorum cruciatuū, vt effugiamus & declinemus

Mar. 9. Lucę. 16. Apoc. 19 Apoc. 20.

mus eos. Quòd si pręcipue non id voluisset vt ipsos deuitaremus: neq; admonuisset nos illorũ, neq; ante fuisset cõminatus. ¶ At vero salubris quidẽ est huiusmodi cogitatio, cum validę adhuc in corpore sano sunt vires, cum solidum robur inest animo ad opera iustitiæ, virtutumq́; officia quibus illa æterni interitus euitẽtur supplicia. Non solet tamen illa meditatio plerunq; tantum afferre fructus, neque ita ad salutem conducere quando & emortuum iacet corpus & elanguidus est animus ob mortis propinquitatẽ. cum nõ assit eo tẽporis puncto tanta facultas ad illa fructu bonorum operum euitãda, neq; tanta tẽporis oportunitas. Nihilo secius cõiecta in Deũ omni sua fiducia, & tota spe in eo collocata respondeat cõfidenter intra se languidus hosti hęc suppliciorũ terriculamẽta obiectãti: diabolo quidẽ & angelis eius
Matt. 25. paratũ esse (teste summa veritate) ignem

nem æternũ, illiusq́; cõsectatoribus hominibus: non autẽ ijs, qui in Deũ credunt illũq́; piè colũt. Christũ potentifico suo ad inferna loca descensu, portas eorũ æreas & vectes ferreos confregisse: vt eius seruis & famulis præualere nequeãt. Eũdẽ suo glorioso ad cœlos ascensu patefecisse fores regni cœlestis, in quod fidẽ eius & præcepta tenẽtes demũ introëant. Psal. 106. Se in diuinę bonitatis magnitudine cõfidere: quòd eius gratuito munere percepturus sit regnũ ab origine mũdi iustis paratũ: quo hęreditatẽ cõsequetur inter filios Dei, pretioso Christi sanguine sibi cõparatã. vbi inter sanctos portionẽ & sortẽ, Dei benigno indultu est adepturus. Matt. 25. ¶ Dehinc reiecta tristi gehẽnę & infernalis abyssi imagine, pro viribus mentem erigat ad cœlestem illam ciuitatem Hierusalẽ, & immarcessibilia eius gaudia, quorũ meditatione exhilarescat, & lętitia perfundatur. 1 Veniat illi in mentẽ

mentē lux illa perpetua regionis viuorum: nullis fuſcanda tenebris, aut nubibus atris obducenda. Fulgebunt
Matt.13. (inquit ipſa veritas) iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ. Et Salomon in li
Sapien.3. bro Sapientiæ, Fulgebũt iuſti, & tanquam ſcintillę in arundineto diſcurrent.
Apoc.21. Ioannes item in Apocalypſi ait: Et ciuitas non eget ſole neq; luna, vt luceãt in ea. nam claritas Dei illuminabit illã, & lucerna eius eſt agnus.

2 Occurrat itē animo eius certa illa ſecuritas & ſecura certitudo, incolis illius ſupernę regionis à Deo cõſtituta: quòd nũquam eorũ finientur gaudia, nunquã bona minuentur, ſed au-
Eſaię.51 geſcēt potius. Nam vt ait Eſaias propheta, Lętitia ſempiterna ſuper capita eorũ, gaudiũ & lętitiam obtinebũt fugiet dolor & gemitus. Et idē alio
Eſaię.33. in loco: Oculi tui videbũt Hieruſalē habitationē opulētam, tabernaculũ q̃d nequaq̃ trãsferri poterit, nec auferētur claui eius in ſempiternũ, & oēs

funi-

funiculi eius nõ rumpentur, quia so=
lummodo ibi magnificus est Domi=
nus noster. 3 Nunquam prętcrea
excidat eius animo, in illa superna
ciuitate indeficientem esse exancla=
tis iam laboribus & æternam quie=
tem. quemadmodum in Apocalypsi Apoc.7
Ioannes cõtestatur, ꝙ sancti cœlestis
regionis ciues non esurient neque si=
tient amplius, neque cadet super illos
sol, neque vllus æstus: & abstergct
Deus omnem lachrymam ab oculis
eorum. Et idem in alio eiusdem li
bri loco: Amodo iam dicit spiritus, Apoc.14
vt requiescant à laboribus suis. Hoc
& beatus Augustinus in vigesimo
primo capite libri suarum meditatio
num his verbis explicat: O tu vita
felicissima, ô regnum vere beatum,
vbi continuus sine nocte dies nescit
habere terminum, vbi victor miles
illis hymnidicis angelorum sociatus
choris, cantitat DEO sine cessione
canticũ de canticis Sion, nobile per=

petua caput amplectente corona.
4 Cõuertat etiam oculos mentis ad considerandum ornatũ & cultũ pretiosum felicissimæ illius ciuitatis, in qua sancti splendicãt amicti lumine
Apoc. 7 sicut vestimento, & à beato Ioanne describũtur amicti stolis albis, & palmę in manibus eorum, ac coronæ in capitibus ipsorum repositæ. Et quẽadmodum itidem in sacra visione conspexit idem Deo dilectus discipulus: structurá muri ciuitatis illius erat ex lapide Iaspide. Ipsa verò ciuitas aurum mundũ, simile vitro mundo: & fundamenta muri eius omni
Apoc. 21 lapide pretioso ornata. Et singulæ portę erant ex singulis margaritis, & platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidũ. 5 Demũ & id mentem infirmi subeat atque recreet, quòd in ipsa supercœlesti curia, sola est bonorum & numerosa societas, syncero & indissolubili charitatis nexu adinuicem copulata.

Ibi de

Ibi Deus sublimi residens solio omnibus supereminet, qui est omnia in omnibus. Ibi & regina virginum virgo Maria, Dei mater eximia, in sua spectatur gloria, super omnes sanctorum ordines sublimata. Illic cœlestes visuntur & angelici spiritus, suis gradibus & numeris decentissime distincti. Illic (vt inquit Cyprianus in fine sermonis de mortalitate, iam sæpius citati) apostolorũ gloriosus chorus, illic prophetarũ exultantium numerus. Illic martyrum innumerabilis populus, ob certaminis & passionis victoriam coronatus. Triumphantes virgines, quæ concupiscentiam carnis & corporis, cõtinentiæ robore subegerunt. Remunerati misericordes, qui alimentis & largitionibus pauperum, iustitiæ opera fecerunt: qui dominica præcepta seruantes, ad cœlestes thesauros terrena patrimonia transtulerunt. Ad hos (inquit) fratres dilectissimi, aui-

da cupiditate properemus, vt cũ his citò esse possimus, vt citò ad Christum venire contingat, optemus. Hęc Cyprianus. Demum in ipso
Apoc. 7. cœlesti palatio, copiosa est electorum turba: quam dinumerare nemo posset, nisi is qui numerat multitudinẽ
Psal. 146 stellarum : & omnibus eis nomina vocat. Et vt paucis cum beato Augustino in libro suorum soliloquiorum capite trigesimoquinto omnia concludam: ibi gaudium infinitum, lætitia sine tristitia, salus sine dolore, via sine labore, lux sine tenebris, vita sine morte, omne bonum sine omni malo. Hęc alacri aĩo (quantũ potest) voluat, q diris gehennę pulsatur imaginibus & tetra specie: & in istis adiutore Deo consolationem accipiet, & cordis sentiet hilaritatem internam.

¶ Contra tetras dæmonum laruas morientibus interdum apparẽtes, sanctæ crucis signaculo & oratione deuota vtendũ esse.

CAP.

MORIENDI
CAPVT XXI.

DECImo ac postremo loco, mouet hostis noster atrox in homines ex hac vita statim decessuros bellum, per terribiles visu formas, & horrificas facies, quibus apparere solent lemures & angeli Satanæ ijs qui in agone mortis cõstituti sunt, vt eos horrore ac terrore quatiant. Nunc in forma Aethiopum truci ac terrifico vultu astantium, nunc maiorum murium (quos glires vocãt) aut felium, nunc in coruorum habitu ac specie, vt ferunt: nunc alia quauis horrenda imagine induti, inferunt se morientium aspectibus: quò eos timore ac pauore exanimatos reddãt ac attonitos. Quod certè nõ omnino incredibile videri cuiquam debet, cum & beato Martino, virtute & meritis mirificè insigni, sub exitum eius astitisse Satanas legatur. Quem sanctus vir cũ fiducia increpitans, dixit: Quid hic

aſtas cruenta beſtia? nihil in me fu=
neſtum reperies, ſed ſinus Abrahæ
me recipiet. Imò verò, quod ampli=
us eſt, Christo in cruce patienti idem
(vt multi ſentiunt) hoſtis antiquus
aſtitit, credens aliquid de ſuo in eius
anima reperire. quemadmodum de
ipſo prius dixerat Dominus noſter:
Ioan.14 Venit enim princeps mundi huius,
& in me nõ habet quicquã. Quanto
ergo magis in aliorũ hominũ exitu
de hoc mundo ingerit ſe formidabili
quadam figura cõſpectibus aliorum
hominũ, inſidiaturq; ipſorum calca=
neo, vt ſuum aliquid in eis inueniat,
& abeuntem corpore animã ſecum
rapiat ad tormenta. Comprobat id=
ipſum beatus Gregorius in homilia
Luc.19 illius Euangelij ſecundũ Lucã: Cum
appropinquaſſet IESVS Hieruſalẽ,
videns ciuitatem fleuit ſuper illam,
ita dicens: Vnde curandum nobis eſt
& cum magnis quotidie fletibus co=
gitandum, quàm ſæuus, quàm terri=
bilis

bilis sua in nobis opera requirens in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, si etiā ad Deum carne morientem venit, & in illo quæsiuit aliquid, in quo inuenire nil potuit.
Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti aduersario & multa sua in nobis inuenienti dicemus? nisi quòd solum est nobis certum refugium solida spes: quia vnum cum illo facti sumus, in quo princeps mundi huius & suum aliquid requisiuit, & inuenire nō potuit: quoniam solus est inter mortuos liber. & à peccati iam seruitio veraci libertate soluimur, quia ei qui vere liber est, vnimur. Constat enim nec negare possumus, quia princeps mundi huius habet in nobis multa, sed tamen mortis nostræ tempore iam nos rapere non valet, quia eius membra effecti sumus, in quo non habet quicquam. Hæc Gregorius. Psal. 87

¶Et hi quidem qui impuritate vitæ & immanitate scelerum obsequuti sunt desiderijs ipsius serpētis antiqui cum vitæ munere, quique suasionibus eius & impulsionibus ad mala obtemperāter aures patefecerūt, molestiorem sentiunt hāc extremam infestationem. quoniam valentior ob priorem dominatum atque principatum insurgit in eos hostis, & horridiore metu ipsos excruciat. Qui verò in ipsa militiç suæ palæstra acriter illi restiterunt, praua suadentem, fortiter repulerunt, neque ipsius impostoris suasiunculas admiserunt, vt Deum offenderent: minus infestātur horrido illius aspectu, toruáque & truci specie. quoniam victus sæpenumero ab illis dæmon, non tantum instare cōtra eos permittitur, quantū velit: & diuino prçsidio tutāte ægrotos, coercitus, lāguidas habet & propemodum fractas in illos vires. Veruntamen & hi & illi, contra hæc ho

ſtis terriculamenta & triſtia ſpectacu
la, ſignaculo viuificę crucis ſe debent
asſidue munire, ipſamque ſanctam
crucem (quæ oculis eorum, cum iam
fatiſcente natura decumbunt, eſſe de=
bet ſemper obiecta) ſtrictius ample=
cti, vt munimentum vnicum contra
hoſtiles incurſus. Sicut enim ex=
horret baculũ canis domeſticus quo
ſemel fuit percuſſus: & vbi primum
arripi illum videt, territus aufugit,
ne rurſum ſuſtineat illius verbera:
Ita aduerſarius noſter, quoniam vir=
tute ſacræ crucis deuictus eſt ac pro=
ſtratus, inhorreſcit illius aſpectum,
neque præſentiam eius quoquo pa=
cto ferre valet. Memoriam quoque
dominicę pasſionis in animum reuo
cet: flagra, coronam ſpineam, tranſ=
fixas clauis manus ac pedes in cruce,
adapertumq; lancea militari latus.
Ad vulnera CHRISTI confu=
giat, vt tutum contra ſęuitiam hoſtis
receptaculum, in illis abſcondatur &

satitet, vt euadat rugitũ truculẽti leo-
nis. quemadmodũ columbã aiunt se
occultare in foramine petræ aut ca-
uerna maceriæ, quò euadat rapacem
accipitrem illi insidiantem. Est enim
CHRISTVS firma petra, in
cuius vulneribus, vt cauis forami-
bus, tutela est ac salus cõtra dæmonis
rabiem. Ad hæc, intentissimo corde
ad Deum confugiat, vt filius in ex-
tremo vitæ discrimine positus, & ini-
miciter ab hostibus imperitus, ad pi-
entissimum patrem recurrit. Illius
enixè imploret auxilium, cõtra vio-
lentos insultus aduersarij. In ipsius
manus animam suam commendet,
vt eam custodiat ab immanitate leo-
nis rugientis. dicatq́; si nõ ore potest
Psal. 69. saltem intimo corde: Deus in adiu-
torium meum intende, Domine ad
Psal. 123 adiuuandum me festina: Adiutori-
um nostrũ in nomine Domini, qui
fecit cœlum & terram. Ne dereli-
Psal. 37 quas me Domine Deus meus, ne di-
scesse

ceſſeris à me Intende in adiutorium Pſal.20
meum,Domine Deus ſalutis meæ.
Adiutor meus eſto Domine, ne dere-
linquas me,neque deſpicias me Deus
ſalutaris meus. Nequando rapiat vt Pſal.7
leo animam meam, dum nō eſt qui
redimat, neque qui ſaluum faciat.
Eripe me de inimicis meis Domine, Pſal.142
ad te confugi: doce me facere volun-
tatem tuam,quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in
terrã rectam, propter nomen tuum
Domine viuificabis me in æquitatē
tua. Educes de tribulatione animam
meam, & in miſericordia tua diſper-
des oēs inimicos meos. Et perdes
omnes qui tribulãt animam meam,
quoniam ego ſeruus tuus ſum. In
manus tuas Domine commendo ſpi Pſal.30
ritum meum: redemiſti me Domine
Deus veritatis. Et hũc poſtremũ ver Lucę.23
ſum ſæpius iteret ac repetat, quòd à
Chriſto domino noſtro in cruce pen
dente & mox ſpiritum emiſſuro ſit
pronun

pronuntiatus inter nouissima verba. Quinimò & omnes illius psalmi tri gesimi versus à principio ad hūc vs= que, si animo sedeat, in modum ora= tionis proferat, quoniam præsenti negotio sunt accommodi. Et cæte ra id genus in Psalmis sparsim con= scripta & diuini auxilij inuocatoria verba piè meditetur, aut alia quæuis pro suo arbitrio fundat ad deum san ctarum imprecationum genera.

¶ Pręterea supplices etiā tendat pal= mas ægrotus ad sacrosanctam virgi nem Mariam, & illi vota precesque ferat, vt sibi sit auxilio in hac mortis
Gen. 3. angustia. Cum enim caput antiqui serpentis forti virtutis suæ pede con= triuerit, & generis humani sedula fit adiutrix & aduocata, afflictorum cō solatrix, & patrona peccatorum, pijs inuocata precibus haud dubiè ade= rit illi in subsidium & leuamen. Ita= que totam mentem suam conuertat ad ipsam sacram virginem: eamque

vt dulcisſimam matrem ſuam his compellet vocibus: Sub tuum præſidium cõfugimus ſancta Dei genitrix noſtras deprecationes ne deſpicias in necesſitatibus noſtris, ſed à periculis cunctis libera nos ſemper, virgo benedicta. Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ: tu nos ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe. In omni tribulatione & anguſtia ſuccurre nobis pia virgo Maria. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix, vt digni efficiamur promisſionibus Chriſti.

Orationes breues ad beatam Virginem.

Oremus. Protege Domine famulos tuos ſubſidijs pacis, & beatæ Mariæ ſemper virginis patrocinijs confidentes, à cunctis hoſtibus nos redde ſecuros. Alias quoque orationes pias & religioſas pro ſuæ deuotionis affectu & voluntate, ad eandem Dei ſacratisſimam matrem profundat. ¶ Demum & angelum ſanctum, cuſtodiæ ſuæ diuina dignatione deſignatum, cum magna ſedu

lita

sitate inuocet ægrotus, vt in hac extrema anxietate & summo discrimine assistat illi adiutor, contra impetum & impugnationem fallacis & crudelis inimici. Commemoret in
Psal.33 Psalmo dictum esse: Immittit angelus Domini in circuitu timentium eum,& eripiet eos. Et iterum: Quo
Psal.90 niam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te,ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Oret igitur obnixè,vt hæc officia sibi præstet sanctus angelus Domini custos suus, vt circunsepiat se & circundet muro protectionis suæ, eripiatq; de manu inimici: custodiat se in omnibus vijs suis, potissimum in exitu de corpore, atque subleuet ipsum auxiliatrice dextera, ne aliquod
Lucæ.23 incurrat offendiculum. Adducat & id in suæ petitiõis robur, quòd cum Christus Dominus noster in horto sanguineum stillaret sudorẽ,ob acerbissi

bisſimam inſtantis mortis agoniam apparuit ei de cœlo angelus Domini confortans eum. Ita & ſibi in extre= ma anxietate conſtituto, ferat præſi= dium & confortationē angelica gra= tia. Necnon & illud afferat, quòd cū Tobias iunior pedes abluens in flu= mine, timeret immanem piſcem, qui adnatauit ad ſe deuorandum, excla= mauit voce magna ad Raphaëlem angelum Domini, itineris ſui ducem: Domine, inuadit me. Et ſtatim ange lus confortās eum, à deuoratione pi= ſcis illæſum reddidit. Haud ſecus in= genti virtute cetus, & eo formidabi= lior, qui deglutiuit Ionam prophetā, nunc inſtar, vrget & p emit ſe ægro= tum & inualidum, vt viuum abſor= beat: ferat opem ſuæ imbecillitati, ſua que virtute protegat, vt intactus fau= ces auidas balęnæ illius euadat. De= mum ſanctorū illorū atq; ſanctarū, ad quos cū viueret ſpeciali deuotiōis cultu afficiebatur, imploret opem &

Tobiæ. 6

Ionę. 2

ſubſi

ſubſidium, vt nunc cum extrema ingruit neceſsitas & pugna nouiſsima pręſtent auxilium infirmo ac debili ſeruo ſuo: ſanctumq́ ac felicem obitū ſibi à Domino Deo impetrent.

¶ Inſuper curet infirmus acciri ſacerdotes aliquos & eccleſiaſtici gradus viros, qui asſiſtant morienti, & continuè orationi inſiſtant, aut lectioni dominicæ paſsionis, alteriusve rei ſacræ, illi horæ conuenientis. Nempe per asſiduam orationis ad Deum effuſionem, plerunque profugatur hoſtis antiquus, & eo loco abigitur aut ſaltem debilitatur eius violentia, ne grauius infeſtet. Illud ſane faciundum eſſe admonet beatus Iacobus,

Iaco. 5. dicens: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. ¶ Ex ipſis autem viris ſacer-

dota

dotalibus vnus deligatur, hanc præcipue obiturus prouinciam: vt cum vox ipsa defecerit infirmum & natura mole morbi oppressa decumbit iam tendens ad interitum: voce clara quę plenè audiatur, & moderata quę non obtundat in extremo agone positum, suggerat ipsi ægroto salutaria monita ad emissionem vsq; spiritus: incitantia ad plenam, perfectam'q; fidem inconcussè tenendam ad resistendũ fortiter hostilibus tentationibus cum fiducia in Domino. quoniam vt ait Apostolus: Fidelis Deus est, qui nõ patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiã cum tentatione prouentum; vt possitis sustinere. Qui etiam admoneat ægrotum iam extrema trahẽtem suspiria, vt omnimodam habeat confidentiã in Dei misericordia, per quam cõfidat se saluũ fore, regni'q; cœlestis incolam: necnon & in amarissima Christi passione ac morte, per quam 1. Corin. 10.

redempti ſumus, & per quam ſe ſpe-
ret ægrotus ſaluatum iri. Cõmone-
faciat quoq; pretioſum Chriſti ſan-
guinẽ pro nobis effuſum, in noſtræ
redemptionis pretium. Ipſius & ca
put ſpinis ſaucium, in cruce inclinatũ
ad porrigendum nobis oſculum. Ma
nus ipſius ſacras in cruce paſſas & ex-
tentas, vt nos ad ſe venientes dulciter
amplectatur. Latus eiuſdem nobis
apertum lancea & patens, vt per il-
lud ingrediamur ad ipſum, illiq; in-
ſeramur, coniungamur & vniamur.
Quod & beatus Bernardus in ſpem
bonam veniȩ omnes erigens, his ver
bis conteſtatur: Quis nõ rapietur ad
ſpem aut ad habendam fiduciam: ſi
attendat in cruce Chriſti diſpoſitio-
nem? Vide caput inclinatum & os,
ad oſculandũ, brachia extenſa ad am-
plexandum, manus perforatas ad lar
giendum, latus apertũ ad diligendũ,
& totius corporis extẽſionem ad to-
tum ſe impendendum. Hȩc ille. Cõ
memo

memoret item sacerdos ille, admoni=
toris fungēs officio, tam eximiā fuis=
se Christi charitatē, tam ardens in eo
nostræ salutis desiderium, vt nō solū
homo fieri pro nobis fuerit dignatus
sed & seipsum totū impēderit in cru
ce, animam'q; suā posuerit pro redem
ptione generis humani. Eundē pecca 1. Pet. 2
ta nostra pertulisse in corpore suo su
per lignū crucis, nos'q; eius liuore sa=
natos esse, vt ait beatus Petrus. Deum
patrem in Christo posuisse pctā oim Esaię. 53
nostrum, vt inquit Esaias: & mortē
ipsius acerbissimam acceptasse in sa=
tisfactionem omnium peccatorum
nostrorum. Idcirco non tunc esse tre=
pidandum ipsi ægroto, aut anxie
formidandum de peccatorum suo=
rum remissione, sed cōfidentiā tantū
in Deo collocandam q̄ propitius ei
sit futurus & misericors. Adijciat & Hebrę. 5
Christum in cruce cum clamore va
lido & lachrymis orasse Deum pa=
trem, non solum pro peccatis crucifi

Lucę.23. gentium se, sed omnium qui credituri essent in ipsum. quemadmodum facta cœna nouissima cum discipulis suis, post insignem & præclarum sermonem ad ipsos habitum, subleuatis oculis orãs Deum patrem pro

Ioan.17. eorũ salute, subiunxit. Nõ pro eis autem rogo tantũ, sed & pro eis qui credituri sunt per verbũ eorũ in me, vt omnes vnũ sint: sicut tu pater in me & ego in te: & vt ipsi in nobis vnum sint: vt credat mũdus quia tu me misisti. Enimuero in cruce pendẽs Dñs noster: vt vniuersalis põtifex & summus omniũ sacerdos, pro peccatorũ

Ephe.5. totius mũdi expiatione tũc sacra fecit: & tradidit semetipsum oblationẽ & hostiam Deo, in odorẽ suauitatis. Deniq; proponat infirmo Deum patrem tradidisse Christum, propitiationem pro peccatis nostris, non pro

1.Ioan.2. nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Proinde admoneat, ꝗ posito metu, bono sit animo, & certet bo-

tet bonum certamen, & cursum consummet in Domino. hæc & similia, ex prędictis facile colligenda suggerat pius ille sacerdos homini iam tendenti ad exitum. quibus animū eius erigat in spem bonam, & fiduciam consequēdę salutis. Sæpius itidē nominet cum religione & veneratione coram ægroto, hęc duo nomina singularia ōniq; honore digna: IESVS, MARIA. vt altius animo illius hęreant ex frequēti iteratiōe & maneant infixa. Cōsolationē insuper illi afferant, & adaugeāt vires cōtra hostiles insultus. quoniā sicut deficit fumus turbine vēti dissipatus, & sicut fluit cera à facie ignis, ita maligni spiritus dispereunt ac euanescunt à cōspectu & præsentia horum duorum nominum sacratissimorum, neq; virtutē ipsorum sustinere queunt. ¶ Porrò in postremis decē capitibus, à duodecimo videlicet vsque ad vigesimū primum, ac præsens caput: decē de-

ſcripſimus tentationes atq; impugnationes aduerſarij noſtri, quibus tranſeuntem ex hoc mũdo hominẽ acriter infeſtare ſolet: cuiq; capiti vnam asſignantes tentationem, & contra eam remedium atq; defenſaculum. Quarum prima eſt, de obmurmuratione in DEVM, ob vitam tam cito ſuccisam. Secunda, de impatientia, ob acerbitatem dolorum corpus affligentium. Tertia, de triſtitia abſorbente animum, propter priuationẽ opum, voluptatum & honorũ terrenorum. Quartã, de mœrore deijciente mentem, propter ſeparationem ab amicis & conſanguineis vnicè dilectis. Quinta, de dubitatione in fide, & inductione ad infidelitatẽ. Sexta, de impulſione ad deſperationem, ob grauitatem malorũ ante perpetratorum. Septima, de inani gloriatione & magna ſui æſtimatione, ob innocentiam & integritatẽ vitę pręteritę. Octaua, de timore mortis inſtantis, & iu

& iudicij in illius puncto subeundi. Nona, de horrore suppliciorum gehēnæ, quē ingerit hostis homini mo riēti, vt ipsum exterreat. Decima, de apparitione, visioneq; malignorum spirituum: sub forma aliqua terribili morientibus plerunq; astantium. Et quonam pacto quæq; harum tentationum sustinenda sit, ac fortiter reijcienda, quibusve munimentis suffulciendus sit morientis animus ad hostiles istos impetus retundendos, in singulis datorum capitum suo dictū est loco. Neq; nos latet, multo plures esse vias ac modos quibus adoriri humanę cōditionis debitum persoluentem hominem possit aduersarius noster, cui mille nocēdi artes & fraudū nomina mille. Verum ad denarium vsq; (qui perfectionis censetur numerus, & numerorū omnium secundū Pythagoricos limes primarius) continuo ordine deducti id genus modi, sufficere nobis visi sunt, quippe si q su

persunt reliqui, ad eos qui suprà ex-
pressi sunt, facile reduci possunt.

¶ Moderandum esse dolorẽ, rectę rationis lege, qui propter obitum cognatorum ac amicorum à pleris(que) maior æquo suscipitur.

CAPVT XXII.

AT vero & id calci præsentis operis adijciendum videtur à suscepti hic negotij instituto (vt reor) nequaquam alienum: mortuos immoderato luctu ab ijs qui superstites sunt deflendos non esse, nec diuturnis lamentis deplorandos, ne videantur, qui ita grauiter lugent defunctos, aut diuino decreto contraire velle, eius(que) bonę voluntati obluctari. id ægro ferẽtes & iniquo animo, quod Deus fieri voluit: cuius tamen voluntatem in terra sicut & in cœlo cõpleri semper orant: neve censeantur de fide catholica perperã sentire: autumantes amicorũ (quos tam immoderate lugent)

gent) animas interiisse cum corpore, nihilque illorũ amplius superesse: vel nõ esse demũ ad vitã resurrecturos illos in cõsummatione sęculi putãtes. Ad quẽ sustollendum errorẽ: beatus Paulus ad Thessalonicenses scribit hoc modo, Nolumus autẽ vos ignorare fratres de dormiẽtibus, vt nõ cõtristemini, sicut & cæteri qui spẽ non habẽt. Deinde resurrectionis omniũ futurę fidẽ solidè & piè idẽ Apostolus eodem in loco astruit. ¶ Fateor equidem, nõ omnino à pijs lachrymis quas mollior in nobis affectus excitat & amor in defunctos, temperandũ esse. cũ & Dominus noster ab solutissima virtutũ omniũ idea: Lazarum mortuũ piè defleuerit. & sanctę eius sorores Maria & Martha meritò cõmẽdẽtur, quod fraternũ deplorauerint funus. Officiosę etiã mulieres illæ quæ Christo in cruce extrema patienti sedulę astiterũt: ob id non immeritò laudant, quod ipsum mortuũ 1. Thess. 4. Ioan. 11. Lucę. 23.

& ſepultum multis lachrymis ſunt proſequutæ. Et certe aut rigidos ſili=ces, durumve in pectore ferrum ge=rere ille videtur, qui nullo penitus af=ficitur dolore ob amicum fatis erep=ptum aut eo argumento oſtendit ſe illum, dũ viueret, frigide & languide amaſſe, quòd eius interitum tam fa=cile & leuiter ferat, nec vllis fletibus teſtetur ſuũ (quo angitur introrſum) dolorem. vnde non leuis ſumitur à multis coniectura, quòd nullo amici iam hac luce exempti teneatur deſi=derio. Ne igitur aut ſaxeo adamanti=nove corde videamur eſſe, aut vita defunctum amicum remiſſe tantum & vulgariter amaſſe, ex pietate ani=mi & ſyncero cõmiſerationis affectu prodeuntes lachrymas illi impartia=mur æquũ eſt, ſed recta rationis lege moderatas. Hoc enim teſtimonium quoddam eſt vitę, à mortuo, qui de=fletur, cũ laude & probitate trãſactæ: quoniam ingens ſui deſideriũ viuen=

tibus reliquit, vt testantur vltro erũ-
pentes eorum lachrymę. Hinc Solon
vnus ex septē sapientibus, dixisse fer-
tur, se nolle hinc sine propinquorum
lachrymis & fletu emigrare. Cuius
verba teste Cicerone primo Tuscula
narum libro, sunt hæc:

Mors mea ne careat lachrymis, lin-
quamus amicis
Mœrorem, vt celebrēt funera cum
gemitu.

Et Herodes ille infantium Bethlee-
miticorum trucidator crudelissimus
sibi conscius quanta immanitate &
cæde debacchatus fuerat in vita sua
in domesticos & exteros, facile con-
iectauit (id quod erat) raros admo-
dum futuros, qui mortem eius pro-
pediem instantem deflerent. Proin-
de ne sua funera luctu carerent, exe-
crabile tentauit facinus, vt refert Iose
phus circa finē primi lib. de bello Iu-
daico. Ex omni enim Iudæa nobilis-
simos quosqȝ & primores cōprehēdi
& in lo

& in loco cui nomen est Hippodro=
mo concludi iussit. Deinde Salome
sorore sua & Alexandro marito eius
ad se vocatis, scio (inqt) Iudæos mor=
tem meam cum magna lætitia cele=
braturos: quoniam ipsis sum inuisus
Verum cõmunem luctum consequi
potero, & largas in funere meo la=
chrymas: si quæ præcipio, feceritis.
Cum primum animam efflauero,
hos omnes viros in custodia Hippo=
dromi detentos, militibus circunda=
tos occidite: vt omnis Iudęa vel inui
ta mihi lachrymas & funeri meo im=
partiatur. Salome autẽ mortuo He=
rode cum viro suo in eum locum
progressa, vinctos illos omnes absol=
uit, quos occidi Herodes mandaue=
rat, & liberos ipsos domũ abire per=
misit, quòd fratre suo longe huma=
nior, tam infandum scelus execrare=
tur. Et ita factũ est vt qui per tetrum
facinus luctum in sua morte quæsie=
rat: omnibus gaudium publicum du

plici

plici de caussa & lętitiam cõmunem reliquerit: tum ob suum interitum, qui omnibus erat odiosus: tum ob illustrium virorum innocentium liberationem è carcere. Quinimo & in sacra scriptura illos qui piè sanctéq; vixerant, & ampla in alios beneficia cõtulerant: diuturno, solẽniq; luctu fuisse honoratos legimus in testimonium integritatis & bonitatis prętteritę: & in quandã gratitudinem accepti à tota cõmunitate beneficij, vt Iacob patriarcham mortuum, totos septuagintadies fleuit Aegyptus Gen.5. Aaron etiam summum sacerdotem vita defunctum, triginta diebus defleuit populus Israëliticus. Et Moysen fratrem eius vbi vitę cursum explenerat, tanto identidẽ tẽpore idem Nume.20. populus deplorauit. Demũ Iudith Deut.34. honorabilẽ viduã, cum rebus humanis feliciter esset sublata, luxit populus Bethulię diebus septẽ. Eratq; is lu Iudith.16. ctus præteritæ virtutis eius index ac testis

testis,officiosáq; illi publico consensu & approbatione facta parẽtatio. De beato quoq; Stephano protomarty

Actu.8 re legimus in Actis apostolicis, q; cu: rauerũt illũ (quãtũ ad sepulturæ exe quias) viri timorati, & fecerunt plan ctum magnũ super eũ. Quinetiã & ipse Ecclesiasticus, impẽdendas mor: tuis lachrymas, non tamen immode: ratas nec in longum productas tem: pus admonet, dicẽs: Supra mortuũ

Eccli.22 plora, quoniã defecit lux eius. Modi cũ plora super mortuũ, quoniã requi euit. luctus mortui septẽ dies. Et idẽ alio loco: Fili, in mortuum produc la

Eccli.38 chrymas, & quasi dira passus, incipe plorare. Veruntamen abiecta omni moderatione & rationis tẽperamen to indulgere solis lachrymis, nequaq̃ virilis est & constantis animi, sed im: becillis, & fœminea mollitie eneruа: ti. quod vel hac sola ratione conuin: citur, quoniam nullis fletibus quan: tumlibet largis & in multos exten:

tis an

tis annos, reuocari ad vitam possunt
qui deflentur. Inanes igitur sunt & ir
ritæ illæ lachrymæ; nullum'q; parien
tes fructũ ac vtilitatẽ. Quod memo=
rabili exemplo nobis prodidit Rex
Dauid, qui quandiu languit vitam'q;
traxit infans ex Bersabee ei natus, ie= 2.Reg.12
iunauit, largasque lachrymas effudit,
& ingressus seorsum iacuit super ter=
ram, deprecans Dominum pro salu=
te pueri. Cum primum vero accepit
ex seruis ad inuicem mussitantibus
mortuũ esse puerũ, reiecit vestes lugu
bres & squalidas, induit'q; se cultiore
amictu, faciem lauit, & posita mensa
epulatus est hilariter. Id cũ demirarẽ=
tur serui eius, putãtes quòd amplius
se esset afflicturus intellecta filij sui
morte, qui ipso adhuc superstite ieiu=
nio & fletu ita se emacerauerat, cauſ=
sam'q; rei illius pcontarẽtur, respõdit,
Propter infantẽ dũ adhuc viueret, ie=
iunaui & fleui. dicebã enĩ: Quis scit
si forte donet eum mihi Dñs, & vi=
uat in

nat infans? Nūc vero quia mortuus est, quare ieiuno? Nūquid potero reuocare eū amplius? Ego vadam magis ad eum, ille vero non reuertetur ad me. Quibus sanè verbis sapiēter ostendit Dauid, non esse lamentandū nec dolendū pro eo, quod recuperari reuocariq; non potest. Sed & beatus Cyprianus in sermone de mortalitate (cuius in superioribus locis nō semel facta est mentio) cōtestatur se diuina reuelatione sæpius fuisse admonitū, imò & sibi à Deo præceptū ꝙ publicè cōmonefaceret omnes & prędicando doceret, nō esse deflēdos fratres, qui diuina vocatione egrediuntur hoc sęculo: & hunc luctū Deo inuisum, ingratumq; esse. Eius verba sunt hęc, Nobis quoq; ipsis minimis & externis quoties reuelatū est, q̄ frequ ter & manifestè de Dei dignatione pręceptū est: vt cōtestarer assiduè & publicè prędicarē, fratres nostros non esse lugendos, accersione dominica de

nica de sæculo liberatos. cum sciam nō eos amitti, sed præmitti, recedentes pręcedere, vt proficiscentes & nauigantes solent. Desiderari eos debere, nō plangi. Nec accipiendas esse hic atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam sumpserunt. Occasionem dandam non esse gentilibus, vt nos merito ac iure reprehendant, quòd quos viuere apud Deum dicimus, vt extinctos & perditos lugeamus. & fidem quam sermone & voce depromimus, cordis & pectoris testimonio non probemus. Spei nostræ ac fidei, præuaricatores sumus: simulata, ficta, fucata videntur esse, quę dicimus. Nihil prodest, verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem. Hæc Cyprianus. Quinimò & CHRISTVS discipulos suos edocuit, non esse dolendum de transitu amici ex hoc mundo, pręsertim virtute consummati, & iustitiæ cultu percelebris: sed potius illi

congratulandum, & hanc congratu-
lationem, indicem esse & testem ve-
ri amoris mutui, quo adinuicem de-
uinciuntur ipsi superstites, & is qui
hinc demigrat. Edocuit, inquam, cũ
his verbis eos compellat: Si dilige-
Ioan.14 retis me, gauderetis vtique, quia ad
patrem vado. Et sæpius aliâs leui in-
crepatione eos perstringit, quòd quo
ties de sua abitione eis verba faceret,
graui afficerentur tristitia & mœro-
re contabescerent: Vado (inquit) ad
Ioan.16 eum qui me misit, & nemo ex vobis
interrogat me, quò vadis? Sed quia
hęc loquutus sum vobis, tristitia im-
Ioan.14 pleuit cor vestrum. Et iterum: Non
turbetur cor vestrũ neque formidet,
vado & venio ad vos. Quod & Cy-
prianus in prædicto sermone his ver-
bis cõplectitur: Quantũ prosit exire
de sæculo, Christus ipse salutis atque
vtilitatis nostræ magister ostendit.
Qui cum discipuli eius contristaren
tur, ꝙ se iam diceret recessurũ, loquu
tus

tus est ad eos, dicens: Si me dilexisse- Ioan.14
tis, gauderetis: quoniam ad patrem vado. docens & ostendens, cum chari quos diligimus de sæculo exeunt, gaudendũ potius esse q̃ dolendum. Cuius rei memor beatus Apostolus Philip.1.
Paulus, in epistola sua ponit & dicit: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Lucrũ maximum cõputans, iam sęculi laqueis nõ teneri, iam nullis peccatis & vitijs carnis obnoxiũ fieri, exemptũ pressuris angentibus, & venenatis diaboli fraudibus liberatũ, ad lætitiam salutis æternę, Christo vocante, proficisci. Hęc ille. Permulta pręterea super hac re, non esse inquam lugẽdos intemperantius mortuos, edisserit vir eloquentissimus & idem doctissimus Franciscus Philelphus, præsertim in luculenta illa oratione consolatoria, quam scribit ad Iacobum Antonium Marcellum Patritium Venetũ, & equitem auratum, de obitu Valerij filij eius.

In qua copiose, eleganter & pręclare de animorũ immortalitate, & nõ deplorandis ijs qui hinc à Deo euocantur, verba facit. Complures etiam epistolæ beati patris Hieronymi consolatorię viuentium super morte defunctorum, ad idem negotium quod in pręsentia pertractatur, mirificè cõducunt. Contendunt enim & authoritatibus scripturæ & validis rationibus, nõ defleri immoderatius eos debere, qui vitã cũ morte cõmutarunt. Vt ea quæ ad Heliodorum scribitur, de morte Nepotiani: quę ad Paulam super dormitione Blesillę filię suæ: q̃ ad Tyrasium, de obitu filiæ: & reliquę eiusdem authoris epistolæ consimilem cõscribentes materiam, & cõtinuo ordine consequentes. Quinimò cõplusicula in superioribus huius opusculi locis, præsertim secundo capite & tribus continenter sequentibus dicta, plurimũ etiam faciunt ad rei propositæ corroborationem. & ex his

ex his sumi possunt rationes validæ, ad cōprobandum, id quod nunc agitatur. Si enim trepidare metu non debet, nec formidare mortem, qui ab hac peregrinatione terrestri accersitur ad alterius vitæ statum, vocāte Deo, q; mors ipsa nullum detrimentum, sed multa afferat hominibus commoda, cōsequens est & neminē debere de amicorum transitu obdormitioneq; dolere, aut mœrore confici, q; hac via promoueantur ad potiora bona. Cum itaque primum, in dictis locis & alijs sparsim in hoc opere adductis, multifariam sit ostensum: secundum etiam ijsdem prorsus rationibus & vijs monstratum esse putari debet. Quocirca receptui nunc canētes, persuasum omnibus esse velimus, in morte (quæ animam à corpore dissepatat) nihil esse quod iure timeamus, nisi graues antiqui hostis insultus & conflictationes varias. Contra quas paranda nobis sunt ar-

ma, dum incolumem degimus vitã: tunc muniendus ijs tęlis animus, qui bus in extremo illo conflictu & con grediamur hosti, & non succumbamus. Nam vt pręclarè in Parthenice Mariana canit Baptista Mantuanus:

In pace, togaq;
Bella diu miles discit, mox obuiat hosti
Impiger, & firmum parat ad certamina pectus.

¶ Descripta quidem pro virili nostra sunt hic arma, & suo disposita ordine, quibus in vltimo illo certamine sit vtendum, sed maxime oĩm profutura, si quis illis se assuefecerit assiduo vsu atq; exercitio dũ vitæ adhuc fila protrahũtur, & stamina cõtinue deducuntur. cum recte dicat Augustinus (vt antè quoque ex eo est adductum) quòd serò parantur remedia, cum mortis imminet periculum. Nempe id præstabit diuturna illa assuefactio, vt quãdo conserendæ erũt

manus cũ inimica acie, conferendaq; signa in nouissimo illo duello, iam promptus & expeditus athleta, neq; animo consternabitur, neq; trepidatione concutietur, sed impiger & strenuus inibit hoc bellum multo difficillimum: & adiutore propugnatoreque Deo tandem victoria potitus, in cœlis triumphali corona insignietur. Quod nobis omnibus annuat ipse Deus omnipotens & benedictus in sæcula.

AMEN.

¶ Opusculi de Doctrina moriendi, FINIS.

INDEX EORVM QVAE IN hoc opuſculo de doctrina moriendi traduntur, ſecundum ordinem capitum & materiam, continuo ordine diſpoſitus.

Hæc

¶ Indicis præsentis opusculi
FINIS.

ORATIO AD SVPER-beatissimam Trinitatem.

O TRinitas adoranda, vnitas summa, & deitas simplicissima, ob tuam inseparabilem vnionem coniunge tibi per charitatem perpetuam gratiamq́; finalem, spiritum huius nunc morientis, vt per gloriæ vnionem plenariã vnus tecũ fit spiritus, per feruentissimę dilectionis intimissimã transformationem. O Trinitas cõsubstantialis, coæqualis & coæterna, ob tuam

1. Corin. 6.

sub

ſubſtantialem identitatē eſſentialemque vnitatē, animam iſtam Chriſto incorpora, et myſtico eius corpori inſere eam, vt tanquā oliua fructifera plantetur in paradiſo cœleſti, & choris inſeratur angelicis. O ſupergloriosiſsima trinitas, propter cōmunicationē & emanationē tuam adintra, effunde ſuper iſtum agonizantē dona gratię tuæ, & abundantiā pietatis ac largitatis tuæ in hac hora in ipſo demonſtra, ne abducatur aut ſeparetur à te. O pater æterne, ô vnigenite Dei ſuperpulcherrime, ô ſuauiſsime paraclete ſpiritus ſancte Deus vnus & trinus, ob tuam mutuam intuitionē plene cōprehenſiuam, & infinite iucundam, fac animam iſtam te nunc per fidem ſynceriter intueri, ob tuam mutuam dilectionē ſuperardentisſimam ac intenſiue immenſam, accende eam tuo ſancto amore, ob tuam mutuam fruitionem beatisſimam et æternā, perduc eam ad tui beatificam

fruitionem, propter omnem charitatem, misericordiã, & gratiam tuam super genus humanum, educ eam de corpore omni virtute ornatam, per vniuersa mysteria, merita ac beneficia IESV Christi, per preces & merita virginis gloriosę, omniumq́ sanctorum & electorum tuorum.

ORATIO

DOmine IESV Christe, fili Dei viui, pone passionem crucem & mortem tuam inter iudicium tuum & animam meam nunc & in hora mortis meæ, & mihi largiri digneris gratiã & misericordiam: viuis & defunctis requiem & veniam, Ecclesię tuæ pacem & concordíam, & nobis peccatoribus vitã & gratiã sempiternam. Qui viuis & regnas cum Deo.

COMMENDATIO animæ emigrantis.

O Dilecta nobis in Christo anima, adorandæ trinitatis imagine ac similitudine insignita, sanguine filij Dei redempta, ad æternam beatitudinem condita, & nunc ecclesiasticis sacramētis munita, egredere confidenter de corpore mortis huius, & ad tuum perge creatorem ac iudicem, qui te, misericorditer dignetur suscipere, ac mititer iudicare. Occurrant atque subueniāt tibi omnes sancti & ciues cœlestis Hierusalem, nec tibi auxiliari desistant, quousque ad locum habitationis gloriæ eorum ad paradisum cœlestem, ad regnum felicitatis æternæ introducaris ad laudem & gloriā omnipotentis.

PRECA

TIONES IN PASSIO-
nem Iesu Christi, Cornelio
Croco authore.

❡ Christus factus est pro nobis obe-
diens vsq; ad mortem, mortem au-
tem crucis. Deo gratias.

PRECATIO.

Enignisſime Domi-
ne Ieſu Chriſte qui
tanto impendio pec
catorum noſtrorum
mala omnia cumu-
latisſime diſſoluiſti,
precamur te per ſanctisſimam pasſio
nem, & mortem tuam cõtra omnes
diaboli & peccatorũ inſidias nos tue-
aris, qui mortuus es, & reſurrexiſti, et
viuis cum Deo patre in vnitate ſpiri-
tus

tus sancti, Deus in omne æuū, Amen.

Pater noster.

¶ Cœpit Iesus affici dolore ac mœstitudine, & dicit discipulis suis: Mœsta est anima mea vsq; ad mortē.

PRECATIO.

DOmine Iesu Christe fili Dei viui, qui sub acerbissimam passionem tuam mirum animi dolorem ac mœrorem, neutiq̄ mortis formidine, quam tantopere sitiebas, sed incredibili amore membrorum tuorū volens assumpsisti, nostram in te transferens imbecillitatem, vt tua nos infirmitas confirmaret. Da mihi omnem mœstitudinem atq; ægritudinē meam in tua vincere, ac patienter perferre. Amen.

2 ¶ Et progressus paululum, procidit in faciem suam, orans ac dicens: Pater mi si fieri potest, transeat à me calix iste, veruntamen non mea voluntas: sed tua fiat. Apparuit autem illis angelus de cœlo corroborās eū,

& correptus angore ꝓlixius orabat.

PRECATIO.

Domine Iesu Christe, qui immi-nēte atrocissimo supplicio, quod pro ineffabili tua erga nos charitate vo-lens subiisti, correptus angore proli-xius orare, & ab angelo cōfirmari vo luisti. Da vt tentationum ingruente procella accedam cū fiducia ad thro-num gratiæ, vt consequar miseri-cordiam, & gratiam inueniā ad oppor-tunum auxilium, voluntatem quoque meam tuę, quę nihil vult nisi quod est optimum, semper submittam, vt omnis actus meus, & omnis sermo, atque omnis cogitatio inueniatur in subiectione tua, Amen.

; ¶ Et erat sudor eius sicut guttę san guinis decurrentis in terram.

PRECATIO.

Domine Iesu Christe qui grauem peccatorum nostrorum sarcinam tu-is humeris impositurus, veluti gut-

tas

tas sanguineas defluentes in terram sudasti. Fac me in miserijs peregrinationis huius animo lubenti tecum sudare, ne ociosa marcescam quiete, vt inueniar in conspectu acceptabilis, ne pudefiam quando reddes vnicuique secundum opera sua, Amen.

4 ¶ Et cum surrexisset à deprecatione, venissetq; ad discipulos suos, repperit eos dormientes præ mœstitudine. Et ait illis: Quid dormitis? Vigilate & orate ne intretis in tentationem.

PRECATIO.

Domine Iesu Christe lux vera, occasum nesciens, qui nos vigilare & orare iussisti, ne veniamus in tentationem. Spiritus quidem promptus est, sed caro infirma. Digneris excutere læthargũ mentis meæ, vt sedulo vigilẽ aduersus nequissimos, qui in nostrum exitiũ peruigiles excubant dæmones, vtque te crebris precibus

ex animo interpellem, ne vnquam diabolo, aut malitiæ eius obedire inueniar. AMEN.

5 ¶ Iudas Iscariotes vnus è duodecĩ abijt ad summos sacerdotes, & ait illis, Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam illum? At illi gauisi, cõstituerunt ei triginta argẽteos. Hic ergo cum excepisset cohortem, & à Pontificibus ac Pharisæis ministros venit cũ laternis, ac facibus & armis. Dederat autem in commune signũ illis dicens, Quemcunq; osculatus fuero, is est, comprehendite illum, & abducite cautè, & cum venisset, confestim accedens ad IESVM dixit. Aue Rabbi, & osculatus est eum.

PRECATIO

DOmine IESV Christe, qui te ab vno è numero duodecim, qui proximè familiaritate tibi iungebantur, vili precio æstimari ac vendi & inimicorum in manus tradi permisisti, nec impium discipulum ab oscu-

osculo repulisti. Da mihi te nulla re commutare, neq; vnquam subducere me in perditionem, sed perseuerare tecum vsque ad finem in acquisitionem animæ meæ. Inimicis quoque meis charitatis officia pro maleficijs reponere, AMEN.

6 ¶ Tunc accesserunt, & manus iniecerũt in IESVM & ligauerũt eum.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui te sponte sceleratis militibus compræhendendum, vinciendumq; præbuisti, vt tuis, nos vinculis æternæ captiuitatis cathenis exueris. Præsta quęso, vt omnes affectus meos in tui obsequium semper cohibeam: tuæque charitatis suauissĩo vinculo me cõstringe, vt nunquam sanctissimæ tuę repugnent voluntati, AMEN.

7 ¶ Simon ergo Petrus educto gladio, percussit Pontificis seruum, & abscidit auriculam eius dextram. Tũc obiurgato discipulo, ait IESVS

Sine huc vſq; , Et cum tetigiſſet auri-
culam eius, ſanauit eum.

PRECATIO

O DOmine IESV Chriſte, qui iniȷcienti tibi manus ſeruo amputatę auriculæ diſpendium pro tua propenſisſima beneficentia, quæ nullum nouit modũ ilicò ſarſiſti, vt nos puderet quenquã vlciſci velle, ne dicam immerentem lędere. Exempta quæſo mihi omni vlciſcendi libidine Chriſtianam manſuetudinem inſere & pro auribus quæ hactenus pernici oſis colloquȷs delectatæ ſunt, eas repone, quæ auſcultent ȷs, quæ faciunt ad ſalutem æternam, AMEN.

¶ Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugierunt.

PRECATIO.

O DOmine IESV Chriſte, qui à ſelectis diſcipulis tuis extremo vitæ diſcrimine deſtitui voluiſti. Obſecro te & obteſtor per ineſtimabilem tuam bonitatem, ignoſce mihi

fugi-

fugitiuo seruo tuo, atque in tuũ gregem recipe, neq; vnquam abs te segreges, ne sinas aberrare à via salutis, vt à morte ad te perueniam, nusquam postea diuellendus est, AMEN.

9 ¶ Compræhẽsum autẽ IESVM adduxerunt ad Annam primum.

PRECATIO.

O DOmine IESV Christe, qui te vinctum armata manu, perinde ac maleficum turpiter duci, & Annæ sisti passus es. Ne sinas me vnquã incidere in manus rugientis leonis, qui assidue circuit, quærens quem deuoret: nec affligi vt facinorosum, sed iuxta voluntatem tuam, vt in reuelatiõe quoq; glorię tuę gaudeam exultans, AMEN.

10 ¶ Stabat autem Petrus & calefaciebat se, quia frigus erat, quem cum vidisset ancilla quædam, deflexis in illum oculis, dixit. Et tu cum Nazareno IESV fuisti. At ille negauit coram omnibus, dicens:

Nescio quid dicas. Et cœpit execrari & deierare, quod non nouisset hominem. Et côuersus Dominus intuitus est eum, & recordatus est Petrus sermonis Domini, egressusq; foras, fleuit amare.

PRECATIO.

DOmine IESV Chiste qui à Petro Apostolorum tuorum coryphæo ter abnegari voluisti, quiq; eũ clementer intuitus, peccatum suum deflere fecisti. Respice me miserum peccatorem oculis misericordię tuæ, vt & peccata mea iustis pœnitentiæ lachrymis diluam, & nunquam neq; facto neq; verbo te negare in animũ inducam, AMEN.

11 ¶ Vnus assistens ministrorum, dedit alapam IESV, dicens. Siccine respondes Pontifici? Respondit ei IESVS. Si male loquutus sum, testificare de malo: sin bene, cur me cędis?

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui alapam

pam tibi contra morem iudiciorũ ab iniquo miniſtro impingi æquanimiter tolleraſti. da mihi animum excãdeſcẽtem comprimere, omnemq́ꝫ exhibere modeſtiam ergà omnes homines. Sitqꝫ ſermo meus ſemper cum gratia ſale conditus, vt ſciã q̃modo oporteat vnicuiqꝫ reſpõdere.

12 ¶ Et miſit eum Annas vinctum da Caipham Pontificem.

PRECATIO.

O Domine IESV Chriſte qui te vinctum ad Caipham duci permiſiſti, tuisq́ꝫ nobis vincula æternæ mortis abſtuliſti, ne permiſeris me tali aduerſario, & rumpe vincula cõſciẽtiæ meæ malæ: quò diſſolutis peccatorum meorum funibus, ſecurus & tutus tibi decantem, Dirupiſti vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, AMEN.

13 ¶ Summi autem ſacerdotes & ſeniores & totum conſilium quærebant falſum teſtimonium contra IESVM,

SVM, vt morti traderent eum nec inueniebant. Etiam eum multi falsi testes accesissent, nõ erant satis idonea testimonia.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui à Iudęis calumniari, falsáq; contradici testimonia passus es. Fac me nemini calumniam struere nec cuiquã maledicere, & alienas calumnias ac maledicta, vel euadere, vel tui respectum toleranter atq; humane ferre.

14 ¶ Tunc Princeps sacerdotum discidit vestimenta sua, dicens. Proloquutus est blasphemiam, quid pręterea egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam eius. Quid vobis videtur?

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui blasphemiæ dicam tibi impingi tulisti. Serua me ne sacrosanctum nomen tuum per me, tum verbo, tum facto atq; etiam exemplo blasphemetur,

tur, ne qua vnquam blaſphemia vel execratio à me proficiſcatur, AMEN

15 ¶ Illi vero omnes condemnauerunt eſſe reum mortis.

PRECATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui ab impijs Iudæis reus mortis iudicatus es, vt tuo reatu nos à vero crimine abſolueres. Impartire mihi gratiam tuam, quæ & malorum de me iudicium pro nihilo pendere faciat, & me aduerſus proximos nunquam iudicem agere, ne in aduentu illo tuo reus eſſe æternæ mortis condemner.

16 ¶ Et viri qui tenebant IESVM illudebant ei, cædentes, & multa conuiciantes dicebant in eum.

PRECATIO.

DOmine IESV Chriſte, qui totã noctẽ indignisſima ludibria

cõuitia

conuitia opprobria quibus pro nobis male audisti, & non dicenda incommoda, ipsa morte crudeliora pertulisti. Largire quæso mihi peccatori, ne grauate ferant contemni, conuitijs dicterijsve incessi, malisq; affligi seruus inutilis, quum Dominus omniũ hæc ĩ te nobis excẽpla pararis, Amen

17 ¶ Tunc expuerũt in faciẽ eius.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe splendor gloriæ, & expressa imago substãtiæ patris, qui sacratissimam faciem tuam, in quam desiderant angeli prospicere, non auertisti à fœditate sputorum. Ne sinas imaginem tuam expressam in animis nostris, meis sceleribus indigne conspurcari: quo post huius vitæ tenebras vultum tuum clarissimũ perpetuo cõtĩgat intueri, Amẽ.

18 ¶ Et velata facie infringebant illi colaphos.

PRECATIO.

O Domine IESV Christe qui vultum tuum amabilissimum, quē aspicere summa felicitas est, velo obtegi permisisti. Ne permiseris lumen vultus tui signatū super nos, vnquā obscurari, velamenq́ꝫ ignorantiæ à corde meo aufer, vt stultitiæ mundanæ nocte discussa, implear agnitione voluntatis tuæ in omni sapientia & prudentia spirituali, vt quod placitum est corā te, semper faciam, Amen

19 ¶ Alij autem palmas incutiebāt in faciem eius, dicentes. Vaticinare nobis Christe, quis est q te percussit?

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui afflictus es pro nobis, relinquens nobis exemplum vt insequamur vestigia tua. Fac me tuo exemplo nunqnā malo resistere, sed quisquis impegerit alapam in dextram meam maxillā, obuertere illi & alteram, neqꝫ illis improborum contumelijs promoueri,

sed da

sed da cum tentatione prouentum, vt possim sustinere, AMEN.

20 ¶ Mane autem facto, consilium inierunt omnes Principes sacerdotũ & seniores populi aduersus IESVM vt eum morti traderent. Et vinctum eum adduxerunt & tradiderunt Põtio Pilato præsidi.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui te ad Pilati prophani iudicis tribunal, iudex ipse viuorum simul & mortuorum, sisti passus es, Fac me tui respectu nulli potestati resistere, magistratibus parere, maioribus subditum esse, omnes honorare, & apud horrendum illud tribunal tuum in die iudicij cum sanctis & benedictis, qui à dextris tibi erunt fiduciam habere, AMEN.

21 ¶ Et cum accusaretur à Principibus Sacerdotum & senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis q̃ multa aduersum

te di

te dicunt teſtimonia? Et non reſpon
dit ei ad vllum verbum, ita vt mira=
retur præſes vehementer.

PRECATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui corã Pilato falſis delationibus varia tibi crimina intendentibus Iudæis, ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuiſti os tuum, non fuiſti contumax, neq; contradixiſti. Præſta mihi, ne quid mouear aliorum inimicis contentionibus, obtrectationibus, aut dilationibus: ſed tacendo omnes ſemper iniurias ſuperem, ne quicquam vel dicam, vel faciam iratus, AMEN.

22 ¶ Et interrogauit eum Pila=
tus, dicens: Tu es ille Rex Iudæ=
orum? Reſpondit: Regnum me
um non eſt ex hoc mundo. Ego in
hoc natus ſum, & ad hoc veni, vt te=
ſtimonium feram veritati. Omnis
qui eſt ex veritate, audit vocem
meam.

PRECA=

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui cum sis solus Princeps, Rex regnantium, et Dominus dominantium, testatam fecisti sub Pontio Pilato bonam professionem, alienum te esse à regnis huius mundi. Supplex te oro vt quando ex me ipse nihil possum, tu efficias ne sim de mundo, inhians rebus terrenis & caducis: sicut & tu de mundo non fuisti, vt non spectem ea quæ videntur, nempe temporalia: sed ea quæ non videntur, æterna. Semper quoque vocem tuam audire me facito, quò tuo præsidio perseuerem in veritate, AMEN.

23 ¶ Ait autem Pilatus ad principes Sacerdotum et turbas: Nihil inuenio noxiæ in hoc homine.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe agnus sine macula, qui solus expers es omnis noxiæ. Da mihi quod liceat tuam imitari innocentiam, vt quéad modū

modum tu ſanctus es, ita ipſe quoq; ſanctus ſim mente pariter & corpore vt perfecte posſim ſperare in eam, quam nobis impartiſti ſalutē, Amen.
24 ¶ Pilatus autem vt cognouit q ad Herodis ditionem pertineret, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Hieroſolymis erat per id tempus.

PRECATIO.

DOmine IESV Chriſte fons omnis gloriæ, qui ſumma cum ignominia, nō aliter ac ſceleſtus paricida quiſpiam à teterrimis carnificibus de tribunali ad tribunal, de iudice ad iudicem pro palam tractus es. Fac me nullis iniquorum frangi iniurijs, ſed in patientia mea posſidere animam meam. AMEN.
25 ¶ Herodes autem tenebatur multo iam tempore cupiditate videndi IESVM, eò q audiret multa de eo, & ſperabat ſe ſignum aliquod viſurum ab eo fieri.

PRECATIO.

O Domine IESV Christe, cuius gloria pleni sunt cœli & terra, eam vbi vis & quando vis ad salutē hominum proferens, non vt curiosos delectes oculos. Imparti mihi spiritum tuum, vt nihil vnquam ad captandam aurem popularem, sed omnia in gloriā Dei faciam, nō quęrens meam ipsius vtilitatem, sed multorum vt salui fiant, AMEN.

16 ¶ Interrogabat eum multis sermonib9, at ipse nihil illi respōdebat.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui ab Herode multis verbis irrisorie interrogatus prorsum nihil respondisti: Largire mihi, vt seruem omni custodia os meum, ne peccem tibi lingua mea. Omnis sermo otiosus ex ore meo non procedat, sed si quis est bonus ad ædificationē, quoties opus est, vt det gratiam auditoribus.

27 ¶ Spreuit autem illū Herodes

cum

cum exercitibus suis, cumq; illusisset, indutum veste splendida, remisit ad Pilatum. PRECATIO.

DOmine Iesu Christe æterna sapientia sũmi patris, q ab Herode eiusq; cohorte sperni atq; illudi voluisti. Effice vt prius habeam tecum despectus esse, quàm cũ mundo immundo inglorie gloriosus, maiores arbitrans diuitias, probrum tuum q̃ vanam mundi gloriam, Vtq; cõtẽpta mundana sapientia, quæ apud te stultitia est, ad te fontem omnis sapientiæ perueniam, Amen.

28 ¶ In festo autẽ consueuerat præses turbę dimittere vnum vinctum, quem voluissent. Habebat autẽ tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus. Vtrum vultis dimittam vobis, Barrabam an Iesum qui dicitur Christus? Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barrabam.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui lapis es viuus ab hominibus quidem reprobatus, apud Deum vero electus ac preciosus, Da vt in te superstruar, confirmerq́; per fidẽ, sicut edoctus sum, exuberans in ea cũ gratiarum actione, neq; vlla vnquam re creata te commutem, AMEN.

20 ¶ Tunc ergo apprehendit Pilatus IESVM & flagellauit.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui sacros artus tuos dirissimis flagris, quæ debebantur malefactis, inclementer sulcari passus es, vt liuoribus tuis nostris plagis remedium admoueres, tuis vibicibus nostras noxias expiares. Libera me ab externæ irę flagellis, quæ merui, & correptiõis tuæ flagella lubẽter facias excipere.

30 ¶ Milites autem abduxerunt eũ intro in atrium, quod est prætorium & conuocant totam cohortem, & in

duunt

duunt illum clamydem coccineam, & coronam de ſpinis contextam imposuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextram eius, & genu flexo antè eum illudebant ei, dicentes. Aue Rex Iudæorum.

PRECATIO.

DOmine IESV Chriſte veræ Rex gloriæ qua tibi pallã purpuream cum arundine ridiculi gratia dari, ludibrioſamq; coronam ex acutisſimis ſpinis ſacratisſimo capiti tuo præmi, & in deſpectum regem te ſalutari permiſiſti. Edo inuincibilẽ cordis mei ſuperbiam, & confirma imbecillitatem, vt ne pudeat tecum ludibrio ac contemptui eſſe. Et pungentibus veræ compunctionis & doloris aculeis, ſalubriter pœnitere facito, vt quicquid ſpinarum in hoc relegato exilio terra mea protulerit, æquanimiter tecum perferam, qui noſtras ſpinas, quò nos patriæ reſtitueres, volẽs ac lubẽs in te recepiſti, Amẽ

31 ¶ Et dabant ei alapas, & verberabant illius caput arundine, & inspuebant in illum.

PRECATIO.

Domine IESV Christe qui te vt nobis absolutum omnis tolerantię exemplar ędderes, ab omni genere hominum per omne ludibrij & contumeliæ genus exerceri summa mansuetudine perpessus es, rerũ oĩm Dominus. Fac me leuissimum seruulum tuum, qui nihil sum, nullis malorum incursibus frangi: sed moderate ferre vndecunq; accidentia aduersa vt saluus efficiar, Amen.

32 ¶ Exiuit ergo Iesus foras, gestãs spineã coronã & purpureũ pallium, Et dicit eis Pilatus. Ecce homo.

PRECATIO.

Domine IESV Christe qui fœde laniatus virgis lictorijs, vinctus, pulsatus, consputus, spineam gestans coronam, & vestem purpureã, insa

insanæ plebi conspiciendus foras productus es, insigni exemplo nostram traducens infelicissimam iactantiam Fac me calcata ambitione omnem mundanę vanitatis ostentationē effugere, & cum veris virtutum insignibus sub oculis tuæ maiestatis apparere, Amen.

53 ¶Illi autem clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Ego nullam inuenio in eo caussam. At illi vehementius clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Et inualescebant voces eorum ac summorum sacerdotum.

PRECATIO.

O Domine Iesu Christe qui tot virtutibus ac beneficijs spectatus, & à præside innoxius iudicatus, insanas Iudæorum succlamationes, vt crucifigereris, audire dignatus es. Da vt malorū in me odio, & cōuitijs

& ingratitudine nihil commouear, neq; à bene cœptis illorũ metu desistã, aut ab honesto deflectam, AMEN.

34 ¶ Et Pilatus adiudicauit vt fieret quod illi postulabant, & tradidit eum illis vt crucifigeretur.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui pro me misero peccatore, & pro vniuersi mundi redemptionẽ morti adiudicari voluisti: morti autem crucis vt atrocissimæ, ita cumprimis infami nostris malis debitam ignominiam in te transferens, vt nos in tuam gloriam vindicaris. Præsta mihi vt per gloriam & ignominiam, per infamiam & bonam famam, per conuitia et laudes, si opus sit, tibi placeam, ac potius eligam tecum bis malis affici, q̃ tẽporarijs peccati cõmodis frui, Amẽ

35 ¶ Acceperunt autem IESVM, & abduxerunt atq; is baiulans crucem suam, exiuit in eum qui dicitur Caluaria locum.

PRECATIO.

DOmine Iesu Christe, q̄ infamē arborē crucis defectis iā nimia vexatione viribus, ad supplicij locū vsq;, funestum ossibus & caluarijs interfectorum, oppidò volens portasti. Iube me tollere crucem meam, & sequi te, vt dignus inueniar, ne recalcitrans semper caro suas sectans delitias, tuum vere suaue iugum ceruice conetur excutere, AMEN.

36 ¶ Sequebatur autem illum multa turba populi ac mulierum, quæ plangebant ac lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas IESVS dixit: Filiæ Hierusalem nolite flere super me: sed super vobisipsis flete & super filijs vestris.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui sequentes te mulieres super seipsis flere iussisti. Deduc me in via tua, vt cum eisdem tuæ sequar vestigia passionis, toto pectore atq; prorsus ex animo

detestans mala, quę de tuo depēdisti innocentissimus, super meipso defleā miseriā proprię conditionis, Amen.

17 ¶ Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluarię, exuerunt eum vestibus suis.

PRECATIO.

O Domine IESV Christe, qui ante crucē vestibus tuis expoliari, nudusq; in ligno extēdi dignatus es, vt tua paupertate, in qua & nasci, & viuere, & mori voluisti, exitialem nostrum luxū lueres, & nostrā ditares egestatem. Exue me veterē hominē, & indue nouum, qui secundum te cōditus sit per iustitiam & sanctitatem veritatis, vt deposito onere omni, ac tenaciter inhærente peccato, expeditus curram in proposito certamine, te nudum Iesum nudus sequens, fidei nostræ ducem & consummatorem.

18 ¶ Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe pacificator omnium quæ in cœlis, quæ in terris sunt, qui pro nostra omnium'q; salute in ædito loco medius inter cœlum & terram, vt omnes pertraheres ad teipsum, in ignominioso stipite pendere voluisti. Carnem hãc adhuc humi serpentem in crucis tuæ palmam sustollito, ac terrenarum cupiditatum fece depuratum, quatenus licet, in tuam naturam sursum rape, vt humana omnia è sublimi ligno despiciens nihil admirer, nihil amem nihil sentiam, nihil sapiam, nisi te crucifixum, ad te vnum anhelet amor meus, te desiderem, te sperem, te expectem, de te cogitem, de te loquar, te somniem, te me oblectem, & penitus recuset consolari anima mea nisi in te Deo meo, Amen.

Fode

39 ¶ Foderunt manus eius & pedes eius, dinumerauerũt omnia oſſa eius, vt habet vaticinium.

PRECATIO.

DOmine IESV Chriſte, qui manus ac pedes tuos diro ferro configi, ſanctisſimosq; artus tuos validè diſtendi ſpontaneus tolerasti, peccata noſtra perferens in corpore tuo. Præſta, vt vetus ille noſter homo vnà tecum crucifigatur, vt aboleatur corpꝰ peccati, quò poſthac non ſeruiam peccato, ne vnquam ab integro mihi ipſi crucifigam, & ludibrio exponam te filium Dei, ſed mortificationem tuam in corpore circunferam, vt & vita tua in corpore meo manifeſtetur.

40 ¶ Et cum eo crucifixerunt duos latrones, vnum à dextris, & alterũ à ſiniſtris eius.

PRECATIO.

DOmine IESV Chriſte, qui inter duos latrones medius ſublatus es & cum iniquis deputatus, vt ſumma

tua

tua humilitate nostram frangeres superbiam. Largire mihi vt tuam libenter imiter humilitatem.

41 ¶ Et erat inscriptio caussæ illius scripta Hebraice, Græce & Latine, IESVS Nazarenus Rex Iudęorum.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe vere Rex regum & dominus omnium, qui cruci tuæ titulum velut salutis ex inimicis nostris trophæum triplici lingua descriptum affigi voluisti. Fac me sub eodem titulo strennue militare, & de prostratis hostibus per te triumphare, vt exultem in salute tua in omne æuum.

42 ¶ IESVS autem dicebat. Pater remitte illis, nesciũt enim quid faciũt.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe redemptor ignoscentissime, qui tam bonus fuisti etiam pessimis, vt pro crucifixoribus tuis Deum patrem obsecraris. Propitius esto peccatis meis, et fac me ad

me ad tuum pariter & exemplum, & præscriptum etiam inimicos diligere, bene precari deuouentibus me, benefacere his qui me odio prosequuntur, & orare pro his qui lædunt & insectantur me, breuiter omne malum bono vincere, & tecum æquo animo perferre, vt indignus discipulus magistro, seruulus leuissimus domino, capiti membrum infimū hic conforme esse gaudeam, vt & vna tecum in gloria partem habere merear. Amen.

43 Et stabat populus spectās, & deridebant eum principes cum eis mouentes capita sua & dicentes, Væ qui demoliris templum, & in tribus diebus extruis, serua teipsum & descende de cruce.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, qui ab insultantibus tibi Iudęis ad descendendum de cruce prouocatus, exemplum constantissimæ tolerantiæ

nobis

nobis prębuisti vsq; ad mortem. Da mihi vt ī te semel sublatus per spē & patientiā ad finē vsq; feliciter perseuerem, ne me vlla vnquā Satanica aut humana suggestio, vel carnis illecebræ transuersum abripiant, vel irruentium malorum procella deturbet. Imò neq; mors, neq; vita, neq; instantia, neq; futura, neq; vlla creatura abs te queat distrahere, sed pro te vno cōtemnā oīa, vt mihi vicissim sis vnus pro oībus, ad quē nihil sunt oīa, & in quo sunt vniuersa quę sunt, Amen.

44 ¶ Vnus autem de his qui erāt suspensi facinorosorum conuitia dicebat in eum, dicens: Si tu es Christus, serua teipsum & nos.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui omnibus omnium sannis, scommatis, ludorijs, ad postremum etiā alterius è maleficis, qui ad latus tuum pendebat, patientiam tuam exerceri voluisti. Adiuua me luctantem

in hu-

in huius vitæ malis, ne mihi vlla vn-
quã quamuis magna iniuria victa fu-
ror fiat læsa sæpius patientia, sed plus
apud me tui semper exempli quàm
priuatæ iniuriæ ratio valeat.

45 ¶ Respondens autem alter, in-
crepabat eum dicens. Ne times quidẽ
tu Deum, quod in eadem damnatiõe
es. Et nos quidem iustè, nam digna
factis recepimus, hic vero nihil mali
gessit.

PRECATIO.

O Domine IESV Christe, qui ab
altero è latronibus suã accusan-
tem iniustitiam tuam voluisti iustiti
am prædicare. Auge in me veræ sub-
missionis virtutem, vt ipsum me pru
denter diiudicem, ne propriam quæ-
rens cõstituere iustitiam, iustitiæ Dei
non subiiciar, AMEN.

46 ¶ Et dicebat ad IESVM: Do-
mine, memento mei quum veneris ĩ
regnũ tuũ. Et dixit illi IESVS: Amẽ
dico tibi, hodie mecũ eris ĩ paradiso.

PRE

PRECATIO.

DOmine IESV Christe qui per
omnem vitam nusquam non
seruatorem, nusquam non consola-
torem, nusquã non beneficium egi-
sti, nemine à te repulso. Huius tam
inæstimabilis tuæ bonitatis fiducia,
rogo, oro, obsecro, obtestor ne præte
reas hanc animulam, quam ipse fin-
xisti. Dignerisq; oculos misericordię
tuæ in me miserum peccatorem de-
flectere, quibus latronem in cruce re-
spexisti & me non secus atq; illum le
nitatis tuæ sinu colligas, ex hac suspi-
riorum ac lachrymarum valle ad il-
lam desideratissimam sanctorum ci-
uium patriam lætus te duce perue-
niam. Amen.

47 ¶ Stabat autem iuxta crucem
Iesu, mater eius, & soror matris eius
Maria vxor Cleophæ, & Maria Mag
dalenæ. Cum vidisset ergo Iesus ma-
trem ac discipulum astantem quem
diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce

filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.

PRECATIO.

Domine IESV Christe, qui matrem de cruce appellans discipulo discipulum matri commendasti, ne quid affectus humani relinqueres in terris, quemadmodum distributis vestibus rerum nihil reliquisti. Præsta quæso fragilitati meæ præsidium, vt neglectis his quę sunt carnis & sanguinis, æternæ salutis negotiũ agere, & in his quæ cœlestis patris sunt esse gaudeam, cui & corpus & animam debeo, & à cuius benignitate hęreditatem vitę immortalis expecto. Amen.

48 ¶Et circa horam nonam clamauit Iesus voce magna, dicens: Eli Eli lamasabachthani, hoc est, Deus meus Deus meus, cur me deseruisti?

PRECATIO

Domine Iesu Christe quo omnī mortalium solatio destitutus, supplicationes apud Deum patrē cum clamore valido & lachrymis obtulisti, & exauditus es pro tui reuerentia. Da vt ad te pientissimum patrem in omnibus semper aduersis plena fiducia confugiam, optimumq; auxilium inueniam, ne quando rapiat vt leo animam meam lacerans, & non sit liberans. Amen.

49 ¶ Post ea sciens Iesus quod omnia iam consummata essent, vt consummaretur scriptura dicit: Sitio.

PRECATIO.

AMantissime Domine Iesu Christe qui nostram salutem ardore adeo ineffabili summa in cruce sitisti Quæso te pro inexplebili male dulcium rerum auiditate, tui vicissim mihi sitim insere, ne me tecum, & te mecū expetita fallam salute, Amē.

50 ¶ Vas igitur erat positum aceto plenum, illi vero impleuerunt spon-

giam aceto, & hysopo impositam ad iunxerunt ori eius.

PRECATIO.

Domine Iesu Christe qui cum tota vita tum ab omnibus facultatibus abfuisti, tum in cruce fellito aceto imbutam spongiam sitiēti porrigi, quo nostram dependeres ingluuiem, non recusasti. Expurga palatum meum, heu dulcibus venenis male infectum vt ea mihi amarescere incipiant, quæ animalem stulte delectarunt, neq; tibi vnquam aceti fellisve potio à me proficiscatur. Amen.

51 ¶ Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est.

PRECATIO.

Domine Iesu Christe qui pro redemptione generis humani iuxta patris voluntatem rite peregisti purissimum illud sacrificium tuum, quo sacerdos & idem hostia nos patri Deo, tibiq; ipsi reconciliasti. Dignare pro immensa tua benignitate, qua tam li-

beraliter, tam candide totum te no=
ſtris vſibus impendiſti, agere in me
& vt velim, & vt efficiam pro bono
animi propoſito, vt omnia per te be=
ne cœpta in tui nominis gloriam lau
dabiliter conſummem: cui vni debe=
tur omnis gloria, ſiue in cœlis ſiue in
terris. Amen.

52 ¶ Et cum iterum clamaſſet voce
magna Ieſus ait: Pater in manus tuas
commendo ſpiritum meum.

PRECATIO.

Domine Ieſu Chriſte qui mortē
ſponte aſciſcens ingenti clamore pre=
tioſam animā paternis manibus cō=
mendaſti. Dignare precor nūc & ſem
per meum tibi cōmendatum habere,
ne quid de eo hoſtis ille antiquus ſibi
vindicet, quem nō caducis rebus ve=
lut argento & auro, ſed tuo tibi ſacro
ſancto ſanguine, quē toties prodigus
pro nobis effudiſti, propriū aſſerere
dignatus es. Amen.

53 ¶Et cum hęc dixisset inclinato ca-
pite tradidit spiritum,

PRECATIO.

Domine IESV Christe conditor, redemptor, & seruator, qui ineffabili charitate genus humanū tua morte redimere nō grauatus es, quam indebitā pro nostro omnium capite dependisti, vt tua nobis mors vitę fieret initiū, Oramus vt sacratissima morte tua viuifices spiritus nostros, quo posthac peccatis mortui, iustitię viuamus paulatim adolescentes virtutū auctibus, donec perueniamus in virū perfectum, in mensuram ætatis tuæ plene adultæ, AMEN.

54 Et tenebræ factæ sunt super totā
terram à sexta hora vsq; ad nonam,
& obscuratus est sol, et velum templi
scissum est medium, terra mota est,
petræ dissectæ sunt, & multa corpora
sanctorū qui dormierāt, resurrexerūt

PRECATIO.

DOmine IESV Christe, in cu-

ius morte sol subduxit mundo lumē suum, velum templi vltro scissum est terra concussa, saxa dissilierunt, mortui suscitati sunt, Obsecro te, ne me vnquam tuæ viuificæ gratiæ sol miserum destituat, sed tuorū influxu radiorum, quas mihi mea terra nebulas suffundit, discute, hypocriseos velum detrahe, terram hanc salutari pœnitentia concute, cor lapideum scinde, quo & nostrum hoc funus salutifera tua morte in vitæ resurgat nouitatem. AMEN.

55 ¶ Centurio vero qui astabat ex aduerso illi viso terræ motu & his quæ facta fuerant, glorificauit Deum dicens: Vere hic homo iustus erat & filius Dei.

PRECATIO.

O Domine IESV Christe, agnus immaculatissime, qui vt nobis absolutissimum innocentiæ exemplum proferres, ab omnibus innocētiā tuam testatam fieri voluisti, à falsis

testibus, à proditore, ab ipso præside, huiusq; vxore, ab altero latronum, deniq; à Centurione. Largire mihi non modo crimine, sed & criminis suspitione liberum esse, ne vllum præbeã offendiculum Ecclesiæ tuæ: sed sim bonus odor tui in suauitatem, téque pro mirabilibus tuis quæ operatus es pro nobis glorificare semper et prę dicare, AMEN.

56 ¶ Et omnes turbæ eorum quæ simul accesserant ad spectaculũ istud, & viderant quæ contingebant percutientes pectora sua reuertebantur.

PRECATIO.

O DOmine IESV Christe, qui licet vitam tuã mitem vndequaq; & humilem, mortem tamen efficacem adeò esse voluisti, vt quotquot ad spectaculum cõuenerant, visis his quæ contigerant, stupore correpti & pectora sua percutientes reuerterentur. Fac me non spectatorem modo, sed imitatorem esse tuæ humilitatis, & ad-

& admiratorem ſublimitatis,nec niſi conpunćto corde, quod tu Deus non deſpicies, à tuæ contemplatione paſſionis recedere, AMEN.

57 ¶ Vnus militum lancea latus eius fodit,& continuo exiuit ſanguis & aqua.

PRECATIO.

O DOmine IESV Chriſte,è cuiꝰ etiam exanimis latere fons ille ter adorandus ſcaturijt, pariter & aquam abluendis,& ſanguinem viuificandis nobis propinans, vt altero reuiuiſceremus mortui,altero purgaremur immundi. Miſerere mei oppreſſi facinore & ſordidati,vt illis tuis dignus efficiar ſacramentis, quæ de ſacro latere tuo profluxerunt.

58 ¶ Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph oriundus ab Arimathia ciuitate,Iudęorum honeſtus Senator vir bonus ac iuſtus, quia expećtabat & ipſe regnum Dei, vt tolleret corpus IESV,idq́ permiſit Pilatus. Ve-

nit autem & Nicodemus Princeps Iudæorum, & acceptum corpus Iesu obuinxerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire Deposueruntq; in monumento nouo, quod in propinquo erat excisum è petra, in quo nondum quisquã positus fuerat, & aduoluerunt saxum ingens ad ostium monumenti.

PRECATIO.

DOmine Iesu Christe, qui post ignominiosissimã, atrocissimãque mortem à primarijs viris spectatæ religionis de cruce deponi, aromaticis vnguentis oblini, syndone munda inuolui, atq; honorifice sepeliri voluisti. Præsta mihi de sacro altari tuo, perinde ac de ara crucis verum corp⁹ tuum cupide suscipere & virtutum suaue olentibus aromatis conditum, mundo corde et corpore extinctis iuxta tecum, quasiq; sepultis carnis affectibus & concupiscentijs iugiter seruare, AMEN.

59 ❡ Descendit ad inferos.

PRECATIO.

O DOmine IESV Christe, Deus
de Deo, qui ad inferos penetrãs
deuicto satana vinctos è tenebris &
vmbra mortis eduxisti. Descendat &
nunc misericordissime IESV, per in=
effabilem pietatem tuam gratia et mi
sericordia tua super animas parentũ,
necessariorum, familiarium benefa=
ctorum meorum, omnium fidelium
defunctorum, vt à pœnis ereptas, ad
gaudia perducas æterna, AMEN.
60 ❡ Christus excitatus è mortuis
non amplius moritur. Mors illi non
amplius dominatur. Nam quod
mortuus fuit, peccato mortuus fuit
semel, quod autem viuit, viuit Deo.

PRECATIO.

DOmine IESV Christe fons bo
norum omnium, generisq́ in=
staurator humani, sol æterne cuncta
viuificans, alens, exhilarans, qui redi=
uiuus ex mortuis teterrima nocte, cu
ius ip

ſus ipſi fueramus authores, profliga=
ta, diem illum expectatisſimum, quē
viuum fecit Dominus, reuexiſti mor=
talibus: iuxta copioſam tuam miſeri=
cordiam regenerans nos in ſpem vi=
uam, in hæreditatem immortalem,
& incontaminatam, atq; immarcesſi=
bilem conſeruatam in cœlis erga nos
Fac me à morte peccatorum excitatū
ſuperna quærere, vbi tu es ad dexte=
ram Dei ſedens, ſuperna curare, non
terreſtria, vt quandocunq; manifeſta
tus fueris vita noſtra, & ego tecum
manifeſter in gloria, Qui es, & qui
eras, & qui venturus es, qui accepiſti
virtutem tuam magnam & regnas
cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſan
cti, Deus in ſæcula ſæculorum. Gra=
tias tibi agant Pater cœleſtis omnes
populi, tribus, & linguæ pro inæſti=
mabili charitate tua, qua ſic dilexiſti
nos, vt filio tuo vnigenito in quo tibi
bene conplacitum eſt non peperceris,
ſed pro nobis omnibus illum tradide
ris in

ris in mortem propitiationem pro peccatis nostris, vt viuamus per illũ. Tibi omnis gloria, honor, & Imperium in sæcula, AMEN.

GRATIARVM ACTIO.

ALTISSIME Omnipotens sempiterne Deus, cuius gloria pleni sunt cœli & terra, si sanctas ac super cœlestes potestates nulla vnquam capit satietas laudandæ sanctissimæ maiestatis tuæ, quomodo nos humiles & terreni seruuli tui, empti precioso sanguine vnice filij tui satiabimur. Et si humanitas & gratia tua insatiabiliter agit in nobis, quid nos indesinenter gratias agemus tibi benefactori nostro? Sed parce nobis misericordissime Deus, quoniam vitæ huius necessitates non patiuntur attendere indesinenter. Quocirca per interualla adoro te conditorem meum cum timore &

more & tremore, gratiasq́; ago pro vniuersis beneficijs tuis, q̄ me cum nihil essem fixisti, vitalem animā indidisti, de tuo sacro afflatu calentem, ad tuimet imaginem excultam, quo tui qui summū es bonum capax esse posset, prouidentia tua educasti, à periculis liberasti, ad ea quæ conducunt inuisibiliter duxisti, veram mihi fidē notam fecisti, pietatem inseruisti, mysterijs sacræ Ecclesiæ tuæ erudisti. Sed quid ego etiam audeo narrare beneficia tua, cum pelagus sit inexhaustum, & nullū norit modum tua benignitas? Imò non tam citò gratias ago pro præteritis, quin obruant me noua. Et hoc ipsum posse gratias agere, quantum bonum est? Quod enim consortium iniustitiæ cum iustitia? aut quę cōmunio tenebris cum luce? aut quid conuenit sordibus cum munditia? stultitiæ cum sapiētia? mēdatio cum veritate? mortalitati cū immortalitate? O meam humilitatem.

tem. O tuam bonitatem. Sed si spi-
ritus promptus sit, caro infirma est.
Sed tu Domine si vis, potes carnem
fortem reddere, sicque dignare me gra-
tias agere tibi, & laudare semper cle-
mentissime Deus. Quid autem bo-
ni volam mihi à te, & tu non vis an-
tè me. Quis videt melius quid mi-
hi sit bono, quàm tu? Si verò & pre-
ce opus est, precatur pro me quę suf-
cepit te clauis fixum crux, & sanctis-
sima per immaculata virgo mater tua
legitimique æmulatores tui vsque ad
mortem. Tot igitur precantibus pro
me aperies, & hodie consuete manũ
tuam, & implebis mente bonæ volũ-
tatis, & proteget me dextera tua.
Si autem impediunt fontẽ benigni-
tatis tuæ peccata mea, dele ea: opus
enim assiduum tibi est remissio pec-
catorum. Et proptereà non gloria-
bitur coram te omnis caro. Tu
autem solus Domine purus & im-
peccabilis existens miserere seruorũ
tuorum,

tuorum, eosq́; post hanc vitam in æ-
ternam illam adducito vitam & re-
gnum, per IESVM Christũ
filium tuum Dominum
nostrum, cum quo in
vnitate spiritus san
cti viuis & re-
gnas Deus,
Per
omnia
secula secu-
lorum.
AMEN.

FINIS.

Typis Ioan. Graphei.

